

3003

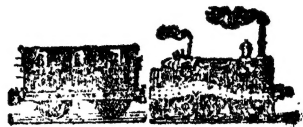
शदेवंत शावाणिगाना

आठ लवनी रशीक वारता.

सरवे शोभीला सज्जनोमेवास्ते.

छपावी प्रसीद्ध करनार.

पु. भगनलाल वरजमुष्णदास.

अभदावाढभां

शीमा शेडना ररता उपर य'पेलना नाडे लठ. मुल७

दालतराभना मकानभां "न्यायसागर" भां शा. भगनलाल

वरजमुष्णदासे पोताना छापणानाभां छापी.

૩૭૭૩

સદેવંતને સાવળીંગાના આઠ ભવની રસીક વાર્તા. ❀

હુહા—સમર સરવતી સારદા, માગુ હું મતી શાર; જોધી જ
થ મુરખ દશા, પ્રગટે સોન નીરધાર. સત્યે રાજ રીંચી મળે, સ
ત્યે ઉગે બાણ; સત્યે મુજસ પામે ધણો, સત્યે ડોઠી કલ્યાણ. સ
ત્ય થડી સજન બલા, સત્યે વરસે મેહ; સત્યવંત તો મુખ્યાસદા,
દુઃખ ન પામે તેહ. સત્યવંત તમે સાંભળો, કયા કહું રથ ખાણ;
ચુકતી જુકતી એહમાં સમળે અગુર મુગ્ધાણ.

ચોપાઈ—સદેવંતને સાવળીંગા તણી. વાત કહું ભવ આઠ તણી;
સાંભળજો તમે દેઈ કાન, ના બલથો પોતાનું બાન. હુંકારા વીણ
ત ન યાય. માગ્યા વગર ન પીરસે માય; મરણ વીના હમંબું નાક
યાય, લગ્ન વગર ના ગીત ગવાય. શ્રોતા વક્તા મુજને સહુ યુ
કતી જુકતી જોડી કહું; સજન સાંભળીને હરખીત થાય, દુરજન
નું મુખડુ કરમાય.

ચોપાઈ ત્રણ તાલની—એક સમે પારવતીને શીવ, કમ્બલાસ
નમાં ગયાં સદીવ, અસંખ્ય જુગનીને ધવાબ્ય તે બેઠા જમ તેની માંધ
કોઈ એક દીવસને વીથે શીવ પારવતી કમ્બલાસપુરીને વીથે બેઠ્યાં
છે. તેવામ પારવતીજીએ કહેવા માડ્યું કે સ્વામી તમે મને દેશો
શ્વેદ અને વન દેખાડ્યાં પણ ધસાન જુલાનું વન દેખાડ્યું નથી
મોટે કપા કરીને તે દેખાડો. તે સાંભળીને શીવજી કહે છે કે જુલો તો
પાણી અને પર્યેર વીના ખાજુ કાંઈ નથી, મોટે હું મારે ક્યાન
મુકીને નહીં આવું. તેવારે પારવતી બોલ્યાં જો તમે મને દેખાડો

વા નહીં આવેા તેા હું અલોપ થઈ જઈશ એવું સાંભળ શીવ
જીએ કહ્યું કે જ્ને હુ તને દેખાડવા તેા આવું પણ તે વનમાં અ
નેક પ્રકારનાં ઝાડ તથા ડુમ્મ અને જાનવર દેખીને તું કોઈ પ્રકાર
ની હઠ કરે ત્યારે તે વારે પારવતી બોલ્યાં કે મહારે તેા કાંઈ હઠ
નથી કરવી એમ કહેવાથી મહાદેવ પારવતીને લખને વનને વીણી
આલ્યા જાય છે, એવામાં આવડિ રરતે આન્યા ત્યાં જીવે છે તેા
અનેક પ્રકારના ફુલની વાડી અને પથરમાંથી પાણી પણ ખજ
ખજ નીકળે જાય છે. તથા કેટલાં એક પક્ષીઓ ઝાંણિ રવરે ક-
રીને ગાય છે અને ધણી સુગંધી પવન પણ મંદ મંદ વાવા કરે
છે તેવું સુદર વન જોઈને પારવતી ધણી આનંદ પામી કહેવા
લાગીજે હે માહારાજ આ જગા ધણી સરસ દેખાયછે પણ જ્યાં
થી આ પવન થોડો થોડો આવેછે તેડોકાણે પાણી હોવું જોઈએ
કારણકે, આવી ઈંડી લહેર આવે છે તે પાણી વગર આવે નહીં
તે સાંભળી માહાદેવ કહેછે અક્ષીયાં અસંખ્ય જીવગની નાળીએથી
સાતસે પગથીયાંની વાવ્યછે, અને તેનું પાણી ગંગા નદી જેવું ની
રમજ છે તે વારે પારવતી કહેકે એ વાવ્યમાં આપણે હવાઆપ્યએ
તે સાંભળીને શીવજી પારવતીને લખને તે વાવ્ય જોવા આલ્યા. તે
જોઈ પારવતી ધણી ખુશી થઈ અને કહેજે હે શ્વામી આવાવ્યનું
પાણી મને પામ્યો તે વારે માહાદેવ એક સાગના ઝાડનું પાંદડું લે
ઈને તેના પડીઓ કરીને વાવ્યમાંથી પાણી બરી લાવીને આપ્યું
દાહરે—શીવ જજ બરીને લાવીયાને, વળી આપ્યુ પારવતીને
હાથ; પીવા માંડ્યું તે કામની, તથા સુણજી સજ્જન વાત.

જે વખતે પારવતીને માહાદેવજીએ પાણી લાવીને આપ્યું તે પી
જી માંડેછે તેવામાં એક ઝાડ ઉપર બેઠેલા જનપરાયું પ્રતીબીજ

તે પાણીમાં દીકું તેથી ઉંચે જતેલા બાગી એટલે શીવજી ખેડ્યા ને
 તું પાણી મંગાવીને પીતી નથી અને કેમ ઉંચું જીવેછે નીચું જતે
 અને પાણી પીતી એટલે આપણુ આપણે સ્થાનકે જઈએ. તે
 સાંભળી પારવતી કહેકે આ આડ ઉપર જનનવર બેઠાંછે તે ધણુ
 શાણું અને સમજીછે પણ હાલતો કંઈ ઉદાશમાં હોય તેમ લાગેછે
 માટે તેનું શુંકારણ હશે. શીવજી કહેકે હે સ્ત્રી તેવાં વાંદરાંતો બાણુ
 ફરેછે. એની વાત કહેવા ખેસુંતો છ માસમાં પણ પુરી ન થાય
 તે સાંભળી પારવતીને રીસ ચડી તેથી પેલા પડીયામાં લાવ્યા હ
 તા તે પાણી ફેંકી દીધું અને માખીનું રૂપ લઈને શીવની જ
 ઠામાં સંતાઈ ગઈ તેથી માહદેવ પોતે ગાંડા થઈને ધુણવા લાગ્યા
 અને પારવતીની ઝાળ કરવાને વનમાં ફરતાં ફરતાં જેમ જેમ
 પારવતીને ન દેખે તેમ તેમ વધારે ધુણવા માંડ્યું.

દાહરે—પાત્ર પાણીનું ફેંકીયું ને વળી લીધા માખીનો વેશ, શીવજી
 પારવતીને ઝાળવાને, કાંઈ ફરતા ગાંડા વેશ.

ત્યાર પછી શીવજી કાલાવાલા કરી કહેકે કહેકું તારાથી થાક્યો
 તું ને કહીશ તે કરીશ. એવું સાંભળીને પારવતી પોતાનું સુખ
 શ્વરૂપ કર્મને શીવ સામી ઉભી. હવે શીવજી કહેકે પારવતી તું
 ક્યાં ગઈ હતી તારા વગર તો હું ગાડો થઈ ગયો હતો, તે હવે
 તને દેખીને બાન ઠેકાણે આવ્યું હું તને ઝાળી ઝાળીને થાક્યો
 માટે ક્યાંથી તું આવી? પારવતી કહે ને હું તો તમારી બક્ષેને થા
 સેજ હતી હવે મને ખેજા વાંદરાની વાત કહી સંભળાવો. હવે
 શીવજી કહેકે અને પારવતી સાંભળે છે.

ચોપાઈ—શીવ કહેકે તું સાંભળી નાર અનુક્રમે કહું આમ અવ
 તાર; પેહેલો આદ્ય આદ્ય સાર, બાળે ચક્રો ચક્રવી નરનાર
 શીવે હરણો હરણી કહી, ચોપે મારુ મેઘડી ધમ્મ. માંમને હંમ

હસલી સાર, છો રાય રાણી અવતાર. સાતમે વાંદર વાંદરી થયાં
વીળેગથી બાહુ દખીયાં લલાં. આઠમે થયે નર અવતાર, તે બધે
કહું છું વીસ્તાર; વીળેગ મટી થયે સંતેગ, દુખ ટળી થાયે
સુખ થેક.

સારડો--ગયા સાત અવતાર, વીળેગે નર નારના; સંતેગ અવ-
સર સાર, આઠમો થાયે હવે. આ સાંભળીને પારવતી કહે જે
આતો તમે ત્રાધમ વાત કહી પણા તેના આઠ અવતાર શી રીતે
થયા અને તે શા થયા વીળેગ થયા તે સરવ કહી નહીંતો સંતાઈ
જઈશ. શીવ કહે અરે એકવાર તો સંતાઈ જઈને માફ દીલ
દદાસ કરી નાંખ્યું ને વળી એ શું બોલી તું કહે તેમ કરે મ-
હાદેવ કહે છે.

દોહરો--આજ આછંગ થયા થયા, પ્રગટ સારદા આપ; નારદ
ત્યારે પછી થયા, સુગી મહા પ્રતાપ. સચી સુકલપક્ષ તણો, દીન
દીન વાલે જેમ; અબરક ઉછરે એમ, એ અતી પ્રમતીના તેમ;
પુત્ર પુત્રી જ્યારે થયા પાંચ વરસની ગોડ, બાળક હઠ લીધી રમ
ત રમવાના કોડ.

પાંચ વરસનાં નારદને સરસ્વતી બે થયાં કોક સમાને વીશે રમ
ત રમતાં બંને રોઈ પડયાં તે શબ્દે શીવજી ત્યાંન સુકયા વેદ બ
ણનાં બ્રહ્મા બ્રહ્મા અને સાબરમાનું પાણી ઉછળવા માંડ્યું ત્યારે
બ્રહ્મા અને સાવતરીએ આવીને છાના રાખવાને ધણાક ઉપાય
કરયા લકટા, કાચકા, ભમરડા, મોર, ચકલી વીગરે ઘણાં રમકડાં
આપ્યાં પણ રોતાં રહ્યાં નહીં અતે બ્રહ્માએ બે પુતળાઓ કરી
તેમાં મરદની પુતળી નારદને અને સ્ત્રીની પુતળી સરસ્વતીને આ-
પી તે જોઈને છાનાં રહ્યાં.

દોહરો--નગર નામ પારાપરી. વસે વીંત્ર ત્યાં એક; તેને નહી

પેટ મંતાન કંઈ, માટે ધર્મો વીવેક. પાડોશી પણ તેહનો; હંતો
વાંઝીયો આપ; તેપણ દીન રંજન કરે, ઉરમાં આતી વીલાપ. તપ
આદરીને આજ તણું, ઉર ધરી આશ અપાર; વીચાર કરીને
બેવળા, બ્રહ્માણ વન મોઝાર.

આ બે બ્રહ્માણને તપ કરતાં ઘણાક દીવસ થયા ત્યારે બ્રહ્મા
પ્રસન્ન થઈ યાગો મગો બોલ્યા ત્યારે એકે પુત્ર માગ્યો ને બ્રહ્મા
એ પુત્રી માગી, બ્રહ્માએ કહ્યું કે તમારા કરમમાં નથી તે ક્યાંથી
આપું ત્યારે બંને બોલ્યા કે તમારા જેવા મળે કરમ આગળ
રહ્યું ત્યારે તમે દેવ શાના ? છેવટ પેલી બે પુતળીઓ આપી એ-
ટલે ખુશી થઈને ઘેર ગયા ને સ્ત્રીને નવ મહીના વીતે પુત્ર થયો
ને બ્રહ્માની સ્ત્રીને પેટે પુત્રી થઈ. આ બંને બાળક સાત સાત
વરસનાં થયાં એટલે પરણાવી દીધાં પછી પુત્ર અગીયાર વરસનો
થયો ત્યારે કાશીએ બાણવા ત્રાકલ્યો ત્યાં વિદ્યા શીખીને ધન ર
ળીને પોતાના ઘર તરફ આવે છે એટલામાં એક ગામ આવ્યું
ત્યાં તેનો સસરા મળ્યો તે પોતાને ઘેર લઈ ગયો અને તેના સા
રૂં રસોઈ કરવાની છોકરીને તેના સ્વામી પાસે મોકલી બટલું સ્ત્રી
એકાંત ઠેકાણે જઈ સુઈ રહ્યાં પણ સંસારની વાતમા બટલું સ-
મજ્યા નહીં ત્યારે સ્ત્રીએ તેને શાખડ્યો હવે કેટલાએક દીવસ પ
છી પોતાની સ્ત્રી સાથે લઈને આપના ગામ તરફ જાયછે. રસ્તા
માં બંનેને બહુજ તરસ લાગી પણ પાણી કાંઈ દીકું નહીં પછી
એક બાવાની ટુંમડીમાં પાણી દીકું તે માંગવાથી બાવાએ આપ્યું
તો ખરું પણ તે નવઠાંકને આશરે હતું તેથી સ્ત્રી કહે કે પાણી
તમે પીઓ અને પુરૂષ કહે કે તું પી એમ કરતાં કંઈ સુકાયાથી
બંને મરણ પામ્યાં એવામાં પારવતી બંનેને મરેલાં જોઈ શીવને
કહેવા લાગી ને આને સજીવન કરો ત્યારે શીવ કહે સજીવન કરે
તો ખરો પ્રભુ આમંત્ર પાછાં બંને નડશે માટે તું હક મુકી દે.

પારવતી કહે ગમે તે થાય પણ એ બંનેને જીવતાં કરો. પછી
 પાશું મંત્રીને છાંટ્યું એટલે સજીવન થયાં અને તુંમડી હતી તે
 શીવના પ્રભાવથી પાણીથી બસઘં ગઈ તે જોઈને બ્રાહ્મણ પોતાની
 જોળીમાંથી બાડવા હતા તે કહાડીને આધા અને તુંમડીમાંથી પા
 જી પીધું અને ગામની બાગોળે આવીને શીવના દેહેસમાં ઉતરવા
 એવામાં વીસય કરવાની તેમની મરજી થઈ જગાની સંકડાચને
 લીધે શીવનું લાંગ તેમને અડચણ કરવા લાગ્યું તે ઉજેડી નાંખ્યું
 અને ભોગ કરવા મંડ્યાં.

છાપો—કામીને નહીં શરમ, કામી જન ધરમ ન ધારે; કામીને
 નહીં લાજ, કામી જન મરે ને મારે; કામીને નહીં બાત, કામી તે
 કાંઈ ન વિચારે; કામીને નહીં સુધ, જ્યારે કામાતુર થાએ. કામી
 કરમ કરે ધણું ન ગણે પુન કે પાપ; કામી સદા પાપી નહીં,
 કહું છું સાચી વાત.

તે વારે શીવજી પારવતીને કહે ને મં તને કહું નહોતું કે આ
 ને જીવાડવાથી હરકત કરશે. જો મારી મુરબી એણે ઉમેડીને ફે-
 કી દીધી તે વારે પારવતી કહે કે તમે તમારું સ્વરૂપ બદલીને તે-
 ના પાસે જઈ બીવસવો પછી શીવજી બાલાનો વેશ લઈને દેરામાં
 આવીને કહે આરે દુષ્ટ તમે નીકળો નહીંતો શરણ દેખશ. પેલાં
 બંને જણ કહે ને અહીંયાં તાસ બાપનું શું થાકે છે એ રીતે
 કહીને બંને જણ મારવા મંડ્યા તેથી શીવજીએ આપ દીધો કે
 તમારા સાત ભવ વીળેમમાં જાઓ. તે સાંભળતાં પાંતજ જે જણાં
 જાન વગરનાં થઈ ગયાં અને ત્યાંથી બેઠા થઈને વીચાર કરવા મં
 ડ્યા કે આપણે ઠાકીએ જઈને કુરવત મુકાવીએ એવો વીચાર
 કરતાં કરતાં તાહાણું વહી ગયું ને તે સ્નાનેા ધણી ગામમાં આ

વાનું લેવા ગયો એવામાં રાજાને કુંવર રમવાને નીકળ્યો હતો તે
 ત્યાં આવી ચડ્યો ને સ્ત્રીને જોઈ કામ વશ થયો અને કહે ને તું
 મારી રાણી થા અને મારે ઘેર ચાલ. જો સમી રીતે આવીશ તો
 ઠીક છે નહીં તો જખરાઈથી લઈ જઈશ. તે સાંભળી સ્ત્રીએ
 વીચારણું કે હમણાં તો ગયા વગર છુટકો નથી એમ ધારી તે કું
 વરની સાથે ગઈ અને કહે ને હાલ મારે જ માસનું વરત છે
 કુંવરે તેને એક મેદલ રહેવા સારું આપ્યો. હવે તેનો ધણી આ
 વીને જીવે છે તો પોતાની સ્ત્રી દીકી નહીં તેથી દુઃખ પામ્યો અને
 કાશીએ જઈ કરવત મુકાવું. હવે એક રાત પેલી સ્ત્રી મેદલમાંથી
 નીકળી પુરવેનો વેશ પેહરીને ઘોડે બેઠી તેને એક રાવત દીકી
 તે પાછળ પડ્યો થોડુંક દુર ગયા પછી પેલીએ રાવતને દીકી
 ત્યારે વિચારણું કે આ મારું સ્ત્રી કુપાવણે મારે અને બાલાવુંતે
 ખરી એમ ધારીને કહ્યું કે તું કેણ છે. રાવત કહે હું રાજાનો
 આકરણ પલ્લુ જો તું મારી સ્ત્રી થાય તો તને કાંઈ દુઃખ આવવા
 નહીં દેઉં ત્યારે તેણે વિચારણું કે હાલ તેની મરજી મુજબ હા કું
 વરે ને પછી એનો પણ મારે પડીશ એમ ધારી તેને સાથે રાખ્યો
 તેવામાં એક ગામ દેખીને પેલા રાવતને કહ્યું કે આવાનું લઈ
 આવ. પેલા રાવત બહુસો રાખીને મામમાં ગયો તેજ વખતે પે
 લીએ ઘોડો સરકાવો દીધો તે કાશીએ ગઈ ત્યાં જઈ કરવત વા-
 બાને પુછ્યું કે બાઈ આહાં કોઈ આમણ આપ્યો હતો તે વેળા
 કરવતવાળો કહે કે હા એક આપ્યો હતો તેને મહારાવે મરાપ દી-
 ટા હતો કે તારા સાત બચ વીજોગે જાને તેથી તેણે મને કહ્યું
 મારો આપ નીવારણ કરવા કરવત મુક તેવારે મેં કહ્યું કે
 મહારાવજીનો આપ મરજી નહીં અને તું કરવત મુકાવીશ તો એક

ભવનું કૃણ દેહ મુક્યાનું મળશે એમ કહીને કરવત મુકાવ્યું તેને થોડી વારજ થઈ છે તે સાંભળીને તે સ્ત્રીએ પણ થોડા ને ખીન્ને સામાન ધરમ કરીને પોતે પણ કરવત મુકાવ્યું ત્યાંથી મરીને ખંને જણ ચકરી અને ચકવો થયાં ને વનમાં રહેવા લાગ્યાં. એ વામાં તે ખંને એક ઝાડની ઘટા ઊપર બેઠાં છે ત્યાં એકદમ દવ લાગ્યો તે બળતાં બળતાં ઝાડની નજીક આઝાં. અને તે પણ બળવા માંડ્યું તેથી તેના પાંદડાં બળી નીચે પડવા લાગ્યાં તે માં હો મહિ એક ખીજને કહેવા લાગ્યાં.

હોહરો—પાન વચ્છટયાં જીને ડાળશું ને વળી મુજો વનના રાય; અમ આપત કબ મીલીંગે હમ દુર પડંગે જાય.

પાંદડાં કહે છે અરે ભાઈ આપણે જીવ પડીએ છીએ તે હવે ક્યારે મળીશું ત્યારે આડ બોલ્યું કે આપણું મળવું તો ઘણું મુશ્કેલ છે કારણ કે તમાં આપણે કાંઈ ઉપાય ચાલવાનો નથી કે અહીંથી બચીએ પણ પેલાં જાનવર ખીચારાં બેઠાં છે તે કાંઈ કરતાં ઉડી જાયતાં જીવતાં રહે.

હોહરો—દવ બળતા તે દેખીનેરે, કાંઈ તરવર ડગે મુસુરાય; અમતો બળીએ પાંખો વીના, જુડા પંખી ઉડી કેમ ન જાય.

આડ કહે છે હે પંખી તમે પાંખો લાળાં છો તે ઉડી જાવ અમારે પાંખો નથી માટે બળીશું. પંખીએ કહ્યું કે.-

હોહરો—કૃણ આઘાં ને વળી ધર કર્યાં ને વળી બેશીએ રોજ તમારી ડાળ; તમે બળોને હમે ઉડીયે તે પ્રીત કેમ પરખાય;

હે તરવર અમે નીરંતર તહારાં કૃણ આપણે અને વળી તાહારા ઉપર ધર કરીને રહીએ, તાહારી ડાળ ઉપર બેશીએ અને હવે તું બળે ને હમે જીવીએ વાત ઠીક નહીં માટે હમે તો તમારા ભિગાં બળીશું,

દોહરો—હજી તો જરૂરી તજ ને વળી સુનો તજ સંદેત; દો
તું મીલે કંકુ બયા માટે બલીહારી તેનું હેત.

પાપી કહે છે હે બાઈ સાંભળ જેમ હજીરને સુનો ભેગાં
થાય છે તે વેળા હજીરની પીળાસ મટી જાય છે અને સુના-
ની સંદેતી મટી જાય છે ને પછી કંકુના જેવો લાલ રંગ થાય છે
માટે હજી પણ તેવીજ પ્રીતી કરનારાં છીએ તે કેમ ઉડી જઈ-
એ. એમ કહીને બંને બળી સુઆં ત્યાંથી ત્રીજા બવમાં હરણુ
અને હરણી થયાં તે ઘાસ ચરવાને જાય છે તેવામાં એક પાર-
ધીએ તમને ઘેરમાં તે વેળા હરણુ કહે છે.

દોહરો—પાપી પારધી ક્યાંથી આવીએને કાંઈ લેવા હમારારે પ્રાણ
વગરવાંકે અમને મારીશ તો તેમાં તાહાર શું સરશે કામ.

પાપી તું અમારા વગર વાંકે પ્રાણ લેવાને ક્યાંથી આવ્યો અમ
ને મારવાથી તારું શું સારું થશે તે સાંભળી પારધી કહે છે.

દોહરો—હું તો પાપી છું નહીં પણ કાંઈ આકલો રાજાએ મને
અહીં બંધાયું કરવા તેહને હું તો લઈ જઈશ તમને તાંહી.

હે હરણુ હું તો પાપી નથી પણ રાજાએ મને આકલો છે તેથી
હું તમને તાંહાં લઈ જઈશ એમ કહે છે તેટલામાં હરણો કુદકો
મારીને નાહાશી ગયો અને હરણી પકડાઈ ગઈ તેને ઝાલીને લઈ
જાય છે તે વારે હરણી બોલી.

દોહરો—બાઈરે વીરા મારા પારધી તું કાંઈ દયાકરી મને છોડ
રવામી માહારો નાશી ગયો કે જેથી બાગી પડી મારી જોડ.

એવી રીતે હરણીનું બોલવું જોઈને પારધીને દયા આવી તેથી
તેને છોડી દીધો પછી તે હરણી હરણને ઝાળવાને નીકળી. એક
પરવત પાસે તે હરણુને મુલેણાદીઠા તેથી પોતે પણ માથુ કુટીને
મરણ પામી ત્યાંથી મરીને હંથ હંથલી થયાં તે એક દિવસ વલ

માં રમવાને નીકળ્યાં હતાં તેવામાં એક માટેા નાગ આવ્યો તે જ
 નેને ગળી ગયો તે વખતે જ ને જાણે પરમશરતું નામ સંભાર્યું
 તેથી, મરીને હંથોને જીવ દેવપુર નગરને વીથે સતવાન રાજની કુ-
 રમતી સ્ત્રીને પેટે દીકરો થયો તેનું નામ વલભ પાડ્યું અને હં
 સલીનો જીવ રામપુર નગરને વીથે સુંદર રાજની સુંદર સ્ત્રીને
 પેટે દીકરી થઈ તેનું નામ સુલવંતી પાડ્યું હવે તે સુલવંતીના
 બાપે તેનો વીવા તે વલભ કુંવરના સાથે કીધો અને તેની માએ
 તથા તેના ભાઈએ અને કાકાએ જુદે જુદે ગામ વીવા કીધા એ
 વામાં ભગનને વીથે તે ચારે જણ પરણ્યા આવ્યા તેમાં હોમાં હો બ-
 ડવા મંડ્યા તે જોઈને સુલવંતી કન્યા ક્રોધ કરીને વીચારવા લાગી
 જે માહારા વારસે આ બધા લડી મરે છે માટે મને ધીકાર છે એમ
 ધારીને અન્નમાં ગળી મુઠ તેની સાથે એક જણ છાદ કરીને બે
 મો બળી મુઝા અને બીજા રાજ છોડીને દેસાંતરે નાશી મથો
 ત્રાજો તેનાં હાડકાંને રાખ ગંગામાં વેવરાવી અન્ન અને ચોયો
 વલભ નામનો કુંવર પોતાને પેર જઈને સ્ત્રીનો ખોંડ મુકીને
 જમવા લાગ્યો, હવે જે દેશાવર નાશી મથો હતો તેને વનમાં
 ફરતાં ફરતાં એક જોગી મળ્યો તેને કહે જે હે માહારાજ હું
 દુઃખીએ છું માટે આજની રાત તમારા મઠમાં સુમતા બાવો
 કહે એ સામી જીવં પડી મં સોજ પછી સુતો, મધરાતને સૂમ
 પેલાને ઉઘેલો જાણીને બાવો ઉઠીને એક ભીંયરામાંથી મડદું બા-
 વ્યો તે મડદું એક બાઈશાહની ઓરતનું હતું તે જોગી કબરમાં
 થી કહાડી બાવેલો હતો તે દહાડે ભીંયરામાં મુકી આવતો અને
 મધરાત પોતાના મઠમાં લાવીને અમરીત છાંડી સજીવન કરીને
 તેની સાથે ભાગ કરતો તે પેલા રાજના છોકરાએ દીકુ એટલે
 વીચાર કરવા લાગ્યો કે એ જોગીએ જે માણી છાંડ્યું તે ક્યાંથી

અને ક્યાં મુકે છે તે જોવું જોઈએ એમ ધારી હજવે રહીને બહાર નીકળી જોગીને અમરતનો સીસો મુકતો દોઢો તે જોઈને પેઠા તે મુઠ રહ્યો. સવારમાં જોગી ફરવા નીકળ્યો તે વેળા પેલા રાજા કુંવરે જાનોમાનો અમરતનો સીસો ખાવાના મઠમાંથી ચોરી લીધો અને જ્યાં સ્ત્રી બળી મુઠ હતી ત્યાં આવીને સીસામાંથી અમરત છાંટ્યું એટલે બાંને બળી મુવેલાં સજ થઈને ઉઠ્યાં તે વાતની ખાત્રા ગામ ખજર થવાથી પ્રથમની જેમ ચારે જણ એક થઈને શુધ કરવા માંડ્યું તેવકમાં તે કન્યાના બાપે નગરમઠેથી જાટા ને હુશીયાર સાહુકારોને બોલાવીને કહ્યું કે તમે પચાત કરો ને આકન્યાને વર ખરેખરે કાઢો તે સાંભળી પંચાતીએ ખુબ વિચાર કરીને કહ્યું ને સાંભળ્યો. જોકે જીવતાં કર્યું તે તો બાપ થયે અને ને નદીમાં નાખી આવ્યો તે દીકરો થયો દીકરો હોય તેજ વેહેસાયે અને તેના બેગો બળી મુવેલો હતો તે જાણે તેનીજ સાથે જન્મ ખરો તેથી તેણે બાઈ થયો અને ને પીંક મુકીને ખરો હતો તે સ્વામી થયો, માટે તેને પરણાવવી જોઈએ એ રીતે પંચાતીએ ધનસાદ કાઢી ત્યારે રાજાએ વલભકુંવરને તેની દીકરી પરણાવી તે પોતાના નગરમાં ગયો. એક દિવસ તે સ્ત્રી ભરથાર બાંને જણુ ગામ બહાર હજા ખાવાને ગયાં છે, ત્યાં એક જાટો વાઘ આવ્યો તે રાજકુંવરને ચારી નાંખીને જંગલમાં લેઈ ગયો. એટલે રોણી જંગલમાં જોળવા મળે તે ધણી દિવસ બુખી તરશી ફરતી ફરતી એક પહાડની નજીક આવીને વિચાર કરે છે કે કદી વાઘ મારા શ્વામીને ખાઈ ગયો તો નહીં હોય એટલામાં એક ચોરે તે ખીચારીને લુટી લીધી તેથી ધણી દુઃખ પામીને એક કુવામાં પડીને મરણ પામી તે વાંદની થઈ ને રાજકુંવર પણ મરીને વાંદરો થયો તે વાંદરોને વાંદરો

કી આ ઝાડ ઉપર બેઠાં એજ છે. એ જીવાને તમારા સાપથી જીવ શુધી દુઃખ પડ્યું માટે હવે તો તેમને વીજ્ઞેગ ટાળી શુધ્ધી કરે. તે વારે મહાદેવજી કહે ને હું પારવતી તું ધીરજ રાખ હવે એમને ધીરે ધીરે સુખ થશે.

દોહરો—ધીરે ધીરે રાવતાતે, ધીરે ધીરે સખ કુચ હોય; માળી સીંચે શોગણા પણ, રત વીના ફળ ન હોય.

શીવ કહે, પારવતી ધીરે ધીરે સમજી કામ થાય છે. માળી આ-હેતેટલું પાણી ઝાડને સીંચે પણ રૂંટી વોના ફળ કદી થાયજ નહીં માટે ને વારે એમને માણસોનો બચ હવે આવશે તે વારે સુખ અને સંનિગ થશે. ત્યારે પારવાતી કહે હું મહારાજ તેમને માણસોનો બચ તમ આપો. તેવારે શીવ કહેછે ને આ વખત અમરત ચોધરીક છે માટે હમણાંજ આ વાવમાં એ બંને જણ પડે તો માણસ થઈ જાય એવા આ વાવનો મહીમા છે.

દોહરો—ઊંચા તારા ટગમગે, ને વળી નીચેરી મહાજળ વાવ, તેમાં પડે હા જનાવરાં, તો વળી સરને નરને નાર.

ગોપાર્ધ—સરને નરને નાર, વળી ધ્રુવરતો એમ કહે, એ ના-બીએરી વાવ, અવતાર તો અમર રહે. આપી સીંહાસન રાજ કરે ચક્રે, અનેક જુગ વહી જાય અવતાર તો અમર રહે.

એથી રીતે કહી પારવતીને સેષને ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા, શીવે કહેલું પેલી વાંદરીયે સાંભળું. વાંદરાના સાંભળવામાં આવ્યું નહીં તેથી વાંદરી વાંદરાને કહેછે.

દોહરો—સાંભળ જુઝા વાંદરાને, તારૂં હૃદય રાખ નીરધાર; પડિયે અમરત વાવમાં તો વળી, આવે મનુષ્ય અવતાર.

હું વાંદરા આપણને શીવે કહ્યું તેથી વાવમાં પડિયે તો મ થઈયે. વાંદરા કહેછે.

દોહરો—દેહી પોતાની બાળી કરીને, બાવો ચોળે જીને રાખ
વાંદરી મ જોણી ધંધરા રે, એવા લગોટા ફરે જીને લાખ.

સ્ત્રી એમને ધંધર કેમ કહેવાય એવા તો રાખ ચોળી જુટા
વધારી લગોટા વાળી ઘણાએ બાવાએ રખડેછે માટે હુ તો ન-
હી પડુ જો એવાનું કહ્યું કરીયે તો જીવ ખોધાએ.

પછી વાંદરીએ ઘણુંએ કહી સમજાવ્યો પણ વાંદરાએ માન્યું
નહી એટલે યાત્રીને વાંદરીએ તે વાવનાં ત્રાંરામ કહીને પડવું મું
કયું પડતાં વાંતજ સોજ વરસની ઈંદ્રના ધરના જીની અપહર
યઇ રહી તેમાં પોતે નગન શરીરે ઉભી છે પછી વાંદરો તે સ્ત્રી
જોઇ મહા પ્રાહીત થઇ ગયોને પોતે તેની પાછળ વાવમાં પડવા
માંડ્યું એટલે સ્ત્રી ખોલી.

દોહરો—સાંભળ બુંડી વાંદરાને, વળી હવે માં બરતો કાળ; અ
મરત એ ધડીયું વહી ગયું ને, હવે સામા ઊગતો કાળ.

હે બુંડા વાંદરા હવે તું પડીસ તો મરી જઇશ કારણકે પ
ળ ગઇ જો તું મારી સાથે પડ્યો હોત તો તારૂ કામ થાત એ-
વું સાંભળી વાંદરો મનમાં ઘણા પસ્તાઈ શોક કરવા લાગ્યો ને
સ્ત્રીને કહે છે.

દોહરો—અમ્ર તે વન કેરા વાંદરાને, વળી ફરીએ ત ડાળે ડા
ળ તુરે વાંદરાગી સુંદરી તને લઇ જશે ભુપાળ.

હે બુંડી હવે મારા શા હાલ થસે તને તો આવી રૂપવંતી જો
ઇ રાજા લઇ જશે ને મારે તો ડાળે ડાળે બટકયું પડશે તારે
સ્ત્રી ખોલી કે તું શીદને ચિંતા કરે છે તને મુકીને હું કદી જઇ
શ નહીં તું પેહેલેથી તક મુક્યો ને હવે વીમાશે શું વળે હવે તો
તું વનમાં જઇ વનફળ લઇ આવે તો આપણે બંને ખોધાએ.
પછી વાંદરો વનમાં ફળ લેવા ગયો એવામાં હીરાચંદ્રન રાજા મનરે

જણી પ્રધાન તથા એક ગાંધને ત્રણ જણ શ્રીકાર રમી પાછા થે
ર જતા હતા તેઓ વાવ્ય ઉપર આવ્યા ને વાવ્યની પાથે એક વ
રક્ષા હુડું ત્યાં જઈ એકાં ને રૂપાની આરી ધાંયળને આપી તેને
વાવ્યમાં પાણી બરવા જોડલ્યો પછી ધાંયળને આરી લઈ જવો
વાવ્યમાં એક બે ને ત્રણ પગથીમાં ઉતરયો એટલે પોલી સ્ત્રીએ ધાં
ટા કહાડીને કહ્યું કે અબજાર કોણ આવે છે તે ધાંયળએ આ
ચીંતા અવજ સાંભળ્યો ને ખીન્યો તેથી હાથમાંથી આરી પડી ગઈ.

સોહયો—અડઅડ આરી હોયથું પડી માથેથી પાથડી ઉડી
પડી જોડા વીસારી ત્યાં તે રહ્યો, યુગ પાડી રાજા આગળ ગયો.

ધાંયળે ધુજતા ધુજતો ઉઘાડે માથે રાજા પાથેઆંધો રાજાએ
પુછું, પાણી બાવ્યો. ધાંયળે કહે અહારાજા અવ્ય તમારે પાણી હું
તો મારા જોડારના નથીને માંહીથી જીવતાં આંધો હું માંહી ઉ-
તરયો ને એકા એક એવો જોટો ભયંકર અવાજ સંધા કે તે સાં
ભળા છતાં ધુઓ ને આરી હાથમાંથી વાવ્યમાં પડી ગઈ પાથડી
માથેથી પડી ગઈ ને મારા જોડા મુકી નાંડોધું તે હજુએ સમો વ
ડ્યો નથી. તે સાંભળી રાજા હાલ તરવાર લઈ વાવ્ય ઉપર આ-
વ્યો ને વાવ્યમાં એક પગથીયું મુકીને બાળે પગથીએ ઉતરયો કે
મહીથી ગણગણાટ કરતો અવાજ સંધા તે સાંભળી ત્યાં રાજા ખ
મઆપને ઉઠી રહ્યો પછી સ્ત્રી માંહીથી બોલી કે કાણ આવે છે
હું નગન છું રાજાએ કહ્યું ડાઘાણુ છે સુડેલ છે ત્યારે તે બોલી
કે હું કુખની મારી સ્ત્રીછું પણ અણવસ્ત્રાછું ને તમે પુરુષછો
તેથી તમને ના કહું છું ખજી રાજાએ પોતાને ખસે દોપટો હતો
તે વાવ્યમાં નાખ્યો એટલે તે લઈ ચોરીને ઉભી રહી. પછી સ
જી હીમત મધાચી વાવ્યમાં ઉતરયો ને જુએ છે તો મહા રૂપ

વંતી જોઈ ધંદની અપહરણ નેવી સ્ત્રી દીક્ષિ તેને જોઈ રાજા
અંબુજ ગયા અને સ્ત્રીને કહ્યું કે તું મારી સાથે ચાલ હું રા
જાહું તારે ને જોઈશી તે હું આપીશ સ્ત્રીએ કહ્યું કે તમે મને
વચન આપો પછી રાજાએ વચન આપ્યું એટલે સ્ત્રીએ કહ્યું
એક વાંદરો છે તે મારે પ્રાણ છે તેને સાથે રાખવાતે ખીજી
એકે હું તમારી સાથે જી મારા પછી લગ્ન કરીશ રાજાએ કહ્યું
કે એમ કરજો પછી ધાંધળે રાજાના કહેવા પ્રમાણે ગામમાં જ-
ઈ રથ લઈ આવ્યો એટલે રાજા સ્ત્રીને કહે છે કે આમાં બેસી
હવે પેલો વાંદરો વનમાં ગયા તે નથી આવ્યો મોટે સ્ત્રી વાર ક
રે છેકે જો તે આવે તો હું તેને સાથે તેડી જીવ ને રાજાઉ
તાવળ કરેછે. પછી સ્ત્રી હાથ જોડીને વાળને અપરજ કરેછે કે
હું હવે તારા દરજન ક્યારે કરીશ એમ કહી વાળને કહેછે.

દોહરો—છેલસંગી વાવડીને, વળી રહીગઈ ઠામ ઠામ; તારારે
જળ હવે નહીરે પીડને, જો હોત હમારે ગામ. છેલ સંગીતા વા
વડીને, જીગતે અંધારીને જોય; સોનેજડાવુ તારા પગથીયાંને, વળી
નગર અમારેરે હોય.

હું વાળ માતા તું મારે નગરે આવતી હોયતો તારાં પગથીયાં
સોને જડાવું એટલામાં રાજાએ હાક મારી પણ પેલો વાંદરો
ન આવ્યો પછી પોતે બહારજઈ રથમાં બેસી એટલે શીપાઈઓએ
પકડા નાખી દીધા ને રાજા ગામ બહાર ચાલ્યો. એવામાં પેલો
વાંદરો કૂળ લેખને આવ્યો તો સ્ત્રી દીક્ષિ નહી એટલે શોકાતુર થ
ઈ કૂળ બળ નાખી દીધાં ને કૂદકો મારી રોમ ઉપર ચડ્યો લાંબી
સરતે જીવેછેતો રથ જતો દીક્ષિ લેખી જાણ્યું કે મારી સ્ત્રી જાય
છે, પછી શીપા અમારી પૂંછડું ઉંચું કરી કૂદકું કરતોને કાંત ક-

અડતો થેકડા ભારતો આલો ને રથ પાસે આવીને ક્રોધ કરી રથ-
ઉપર જાયછે એટલે શીપાઈએ તેને હાંકવા માંડ્યો, તથા વધારે
રોસ કરી શીપાઈ ઉપર દાંત કચડતો સાત્રો ધસવા લાગ્યો એવા
માં શત્રુએ અવાજ સાંભળ્યો એટલે રાજાને કહ્યું કે હે માહારાજ
તમારૂં વચન તે આવું જ કે રાજાએ શીપાઈએ વારયા કે તમે
એને મારશો નહીં. એવામાં સ્ત્રીયે પડ્યો ઉઘાડી બહાર માહો-
કહાડી જોયું એટલે પેલો વાંદરો થેકડો મારી રથમાં ખેંચી ગયો તે
પછી રાજાએ રાણીને એક દંડીયા મહેલમાં રાખી રાણી પોતા
ના વાંદરાને સોનાના સાંકળ બાંધી પલંગે બાંધી રાખેછે, રાજા-
કોઈ વખત પાસે જાયતો સામાં ખુરશી નાંખીને બેસવું પડે જો-
રાણીના થડમાં જવા જાયતો વાંદરો ડોળા કહાડી કરડવા જાય-
થયું રાજાને રાણી પાસે આવવાદે નહીં. પછી રાજાએ વીચાર ક
ર્યો કે આ વાંદરો જાયતો પછી નીરતિ વાત થાય, નહીંતો એ
આપણે જ પત્નિ દેશ નહીં એવું જાણી માનીતી રાણી પાસે-
આગ્યા ને કહ્યું કે આસ્ત્રી પાસેથી વાંદરો આધા કઠાવો તો ઠીક
કેમકે મેં તેને વચન આપ્યું છે તથા મારાથી કહેવાય નહીં, ને-
તમે મેં તો સમજાવીને કહ્યો, ત્યારે માનીતી રાણી કહે એમાં-
તો શું જાહેર એક ઘડીમાં કહાયું છું એમ કહી છુગડા પેહેરી તે
રાણીને મહેલ ગઈ ત્યાં રાણીએ માન આપી પોતાની પાસે બે-
સાડયાં પછી માનીતી રાણી કહે બાઈ આ જનાવર આપણા દર
બારના પાંજરામાં માકલો ત્યાં ધણી જાતના જનાવર પાલળે છું
તે જોગો રહેશે તમે જાને પાસેને પાસે શું રાખી મુકાછો. કોઈ
જુલે તો એમ કહે કે રાણીને બીજાં કંઈ જનાવર મમતાં નહીં હો
કે તે આ વાંદરો પાળે છે. એના વગર દરબારમાંથી મેં તો પો

૫૨ એવી તરેહના જનાવર ભાવીને પાંજરામાં રાખ્યા. ત્યારે રા-
ણીએ કહ્યું કે એને તો એક ઘડા પણ મારાથી અજાણો નહીં કે
ફે ત્યારે માનીતીને રીસ ચઢીને લાંબો હાથ કરીને કહ્યું કે, બાળ્યા
તમારા હંગ, આવું કદરૂપ જનાવર તે પાળતાં હતાં. તેવું વાંદ
રાખ્યે સાંભળ્યું એટલે રીસથી પેલી માનીતી રાણી ઉપર ધ્વંલગ
મારીને તેનું નાક કરડી આવ્યું. માનીતી રાણી લાહી સુતી જીવ
લેખને નાહી ને રાજા પાસે આવી કહ્યું કે મારું નાક ગયું રાજા-
માહા કોપાયમાન થયો કે કોક દિવસ આપણો પણ એ ધાટ થઈ
માટે હવે તો એને નકકી કાઢવોજ એવું નકકીજ કર્યું. એટલામ
ર એક મદારી રમત રમવા આવ્યો રાજાએ મદારીને કહ્યું કે તુ
જાણીને ખુબ ખુશી કર કે તને રાજી થઈ કંઈ વચન આપે તે
વચન લેઈ તું રાણી પાસે જો વાંદરો છે તે માગીલે એમ કહી રા-
જાએ મદારીને પચાસ રૂપિયા આપ્યા તે લઈ મદારી રાણીના-
મહેલ સામે આવી રમત કરવા માંડી એટલે રાણી વાંદરાને લેઈ
ઝડપામાં આવી બેઠાં પછી મદારીએ ખુબ રમુજી રમત કરી ર,
ણી પાસે વચન માગ્યું રાણીએ વચન આપ્યું એટલે મદારી કહે
કે આ વાંદરો છે તે મને આપો રાણીએ વીચાર્યું કે ના કહું તો
વચન જાય તેથી વાંદરો આપ્યો ને કહ્યું કે આજથી જ મહીને
આ વાંદરાને ખરાબર શીખવીને પેહેલ પેહેલો મારી પાસે આવજો
હું તને કોઈ ધનામ આપીશ. હવે મદારી વાંદરો લેઈને જાય છે
જતાં જતાં વાંદરો રાણીને કહે છે.

દોહરો—આવ્યો પીએને ધન વાકરોને, વધી કાપડ પહેરોને
સાર; તમ માટે અમ વેચાવારે બુંડી મદારીને દરબાર.

હે સ્ત્રી તું હવે આ પીને મજા કર, હું તો હવે જાગી જઈ વાં
દરાની આંખમાંથી આંસુ આપ્યાં જાય છે. તે જોઈ સ્ત્રી કહે છે;

દોહરો—વચન ચુક્યો વાદરાને, બુઝા બોલી લખવે તુ તો વેણ.
 તુજ ઘટ સાલે ઝારી પ્રીતડીને, વળી મુજ ઘટ સાલે તારાં નેણ.
 હે વાંદરા તું વળી ચુક્યોને હવે બોલે શું યવાનું, તને મા-
 રી પ્રીતડી સાલે છે ને મને તું રવે છે તે તારાં નેણ સાલે છે.
 પછી મદારી વાંદરાને લઈ ઘેર ગયો. છ મહીના આ ઐટલે રા-
 જ્યે પરણવાની તમંચાવી કરી. લગ્નના બે મહિના વિવસ બાકી ર-
 હ્યા છે ઐટલામાં પેલો મદારી આવ્યો રાણાએ પોતાના સોને-
 રી ચોકમાં રમવા બોલાવ્યો. રાજા પાણ પ્રધાનને સાથે લઈ આ-
 વ્યોને મદારીએ રમત આગતી કરી તેણે વાંદરાને ખુબ રમાડ્યો
 તેથી રાણ થઈ રાણી અનેરાજ્યે સીરપાવ આંધો. પછી મ-
 દારીએ વાંદરાને કહ્યું કે, તું રાજાને સલામ કર ઐટલે વાંદરાએ
 રાજાને સલામ કરીને રાણાને સલામ કરવાનું કહ્યું ઐટલે પુઠંદે
 રાવી બેઠો, તેથી મદારીને રીસ ચડી ઐટલે વાંદરાને પાંચ સાત
 લાકડો ઝપાટી દીધી તેથી વાંદરાની આંખમાંથી આંસુ આવ્યાં તે
 જોઈ રાણી કહે છે.

દોહરો—મુણ સલક્ષણા વાંદરાને, તુ તો ભરી ન શક્યો કાળ;
 તારે શરીરે પડે જોને લાકડી, તેતો મારે શરીરે હોંડે આળ.

હે વાંદરા તારાથી કાળ ન બરાઈ તેથી તને કુખ પડે છે ને
 તારાં આંસુ જોઈ મારા શરીરે આળ હોંડે છે. પછી રાણીએ પોતા
 નો નવલાખનો હાર હતો તે તોડી નાખ્યો ઐટલે મદારી વાંદરાને-
 મારતો છુટો મુકી માતી વીણવા લાગ્યો વાંદરા છુટો થયો ઐટલે
 વીયારયું કે રાંડ પોતે સુખ ભોગવે છે ને મને માર અવરાવે છે માટે
 લાવ લાગ આવ્યો છે તેથી કુદી રાંડનું રાકું મરડી નાખ્યું. એમ ધા-
 રીને ચેકડો માર્યા ને એક ધાણુ આવ્યું; પણ ધાણુ તૂટી પડ્યું એ
 ટલે તે નીચે પડ્યો ને તરતજ પ્રાણ નીકળી ગયો તે જોઈ રાણી
 એ મદારીને કહ્યું.

(૨૭)

ચોપાઈ—તોડુંરે નવસર હાર, બુંડા જાતી વીણવા રહ્યો, હ-
મણાં હતો કરમાંલ, મદારી વાંદર કાં ગયો.

મદારી વાંદરા સામું જુએ છે તો મરી ગયેલા દોડા પછી રા-
ણી વાંદરાને મરી ગયેલા જોઈ વોચાર કરે છે.

દોહરો—ઉડ હધયા કર પાંખડીને, હવે જીવીને શુરે કરેશ;
જેશું પાંધાણી મારી પીતડીને, હું તો તેના ભિગી મરેશ.

રાણીએ ધારયું કે મારો જે જન્મધણી તે મરી ગયો તો હવે
તેની પાછળ મરયું એમ કહી પડવા જાય છે એટલે રાજા તેને
આજવા ઉડગ પછી તેની સાથે પ્રધાન પણ ઉડયો રાણી પડી
એટલે રાજા પડ્યા ને પ્રધાન રાજાને આજવા ગયો તે પણ પડ્યો
એવો બનાવ જોઈ મદારી ગભરાયો કે હવે મારી શી વલે થશે
માટે હું પણ એકદમ અહીંથી જાઉં. એવી રીતે ત્યાં આગળ પાં-
ચે મરી ગયાં.

હવે વાંદરો મરીને રાજા શાળીનાદને પેટે અવતરયો, તેનું
નામ સંદેવંત પાડયું, ને તેજ ગામના નગરશેઠ પદ્માશાને ઘેર
અવતરો તેનું નામ શાવળીંગા પાડયું. અને જે હિરાસેન રાજા
હતો તેનું મન તો પરણવામાં ને પરણવામાં રહી ગયું તથા પા-
રા નગરમાં માણિક્યાંદ શેઠને ઘેર અવતરયો તેનું નામ રૂપાશા
પાડયું ને પ્રધાન જે મનરંજણા અતુર હતો તે લાલાખ રાટ થયો
ને જે મદારી હતો તે રાણીનું રૂપ જોઈ માહિત થઈ ગયો હ-
તો તે રાંડીરાંડને ઘર તેને પેટે છાકરો થઈને અવતરયો. પણ
રાંડીરાંડની કુજેતી થાય તે માટે તે છાકરાને લઈ જઈ વગડામાં
બુકી આપી. તે બાવા ધુધળીમલની નજરે પડ્યો, એટલે પોતે
પોતાના મઠ (આશ્રમ) માં લાવી ઝાટો કરયો તેનું નામ ગોર-
આ પાડયું. હવે સંદેવંત જ્યાં બાર વરસનો થયો એટલે તેનું રૂ-
પ અને જોવાન કામરૂપ જેવું થઈ રહ્યું. પોતે રાજા સાંજ પડે

કે પોતાના રૂવંત હિપર જવાહીરનું રત્નજડીત પક્ષાણું માંડી પોતે
 સ્વાર થઇ હવા ખાવા ગીકજે. સાવળીંગા પણ એવી મહા તેજસ્વી
 ઇંદ્રના ધરતી અપસરા જેવી બહીમણી ચતુર થઇ છે તે પોતે
 દરરોજ નિશજે જાય છે, ને પોતાના મેહેલે તેના પીતાએ સદાજ
 રત ખાંધું છે કે કોઇ અભ્યાગત માગવા આવે તો તેને આપે
 પણ પાછો ન કહાડે. શાવળાંગા પ્રણા શાભીતા શણગાર ચે-
 હરને પોતાની સોલસે સાહેલીએને લઇ રોજ સાંજની વખત
 નવ ઊંચે ગરબા ગાવા જાય છે. એવામાં એક દીવસ ખાવા
 ધુંવળોમલના ચેલા ગોરએ કહ્યું. કે મહારાજ તમે તમારી મઠા
 કેમ ચોળતા નથી? ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે બચ્ચા, બરતીમે મ
 ગનેકું જના પડતા હે સો દુરસદ નહીં મીલતી. ત્યારે ગોરએ
 કહ્યું કે મેં મંગનેકું જાઉં? બચ્ચા જવતો સહી શીર લાલેખા
 રોટકી પોળમાં મત જના ગોરએ કહે હીક મહારાજ. પછી
 ગોરએ માથાના ડેશ છુટા મેલી અખંડ બચુત લગાવી. અં-
 ચળો, ઝોળી, ઝરો, પાત્રપાવડી, ચક્રમક, ચીપીશ, સેલેસર્ગી
 અને કપાળે સીંદુરની આરચા, કરી હાથમાં ડરો લઇ કહે
 ભીડી જોગી બની રુરીમાં ચાલ્યો. એક શેરી અને બીજી શે-
 રી ને ત્રીજી શેરીમાં અલેક જગાડતો જાય છે કે એક બધરો
 મેલી મહારાજ તમે લાલાખારોટની પોળમાં જાઓ કે ત્યાં પદ
 આશાશેકની છાંડી શાવળીંગા તમને મુખમાગ્યું આપશે એવું
 મુણી ગોરએ ગુરુનું વચન ન માનતાં તે લાલાખારોટની પોળ
 માં ગયો. કમરે કુચરા કરી દીધા હતા તે સાંભળી ડૂતર બ
 સવા લાગ્યાં એવા રોળથી પદમાશાશેકની હવેલીમાં સેનેરી આ
 ક્રમાં આવી અલેક જગાડીએ.

ચોપાઈ—સલ્કા ખાંધા સદાવ્રત કે કુડા ખાંધા કામની; શ્રી
 શ્રી ગુરત ધરમ, ભીક્ષુ દોતી બામની.

(૨૯)

બાવાએ કહ્યું જો વદાવરત સતના બાંધયા હાય તો બીજા
આપ્યઅનજો કપટ કર્તા હોય તો અમે જઈએ એમ કહી
મહેલ નાચે જઈ ઉભો પછી સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ--મારા મોહોલુ હેઠ, અલેખ બાવે જગાવીયા; નવરા
નોતા મારાં હાય, બાવાજી પાછા ચાલીયા.

સાવળીંગા કહે કે મને વાર લાગી તેરી બાવાજી પાછા ચલા
એવું સાંભળી બાવો સનમુખ આવી કહે છે.

ચોપાઈ--દેવું હોય તો દે, શબ્દ પાળો શામની; અતીત ઉભો
છે તારે દ્વાર, બીજા દોને બામની.

બાવાને સનમુખ ઉભો જોઈ સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ-ઉભા રહેને બાવાજી આજ, બીજા તમે લીજીએ; ત
મે આવે લીજા લેહેર, આસીધ અમને દીજીયે. એમ કહી સાવળી
ંગા પોતે સોનાનો યાજ બરી બાવાને લોટ આપતા આવીતે જો
ઈ બાવો કહે છે.

ચોપાઈ--નાંખ્યાં નજર ફેરાં બાણ, આટો કેમ લીજીએ; બાવો
માગે જોઅનકેરાં દાન, અતીતકુ દીજીયે.

ભાગીવળીંગા બોલીજાસાસ

ચોપાઈ--તમે પુજ્યા દેવ, તમે પુજી દેવીયો, તમે થયા જોગી
રાજ તમારે નાશી ફેરીયો.

હે બાવા તમે સંસાર મુકી જોગી થયા ને તમારે નાશીને અ
પ શ્રી ? ત્યારે બાવો કહે છે.

ચોપાઈ--નથી પુજ્યા મેં દેવ, નથી પુજી દેવીયો, ગુરૂએ
આપ્યાછે શબ્દ, નાખુધું નીત ફેરીએ.

બાવે કહ્યું હું તો દેવ દેવીને. આજ બતા નથી પણ ગુરૂના
ચમને કરીને અહીં ફેરા આઉં છું. સાવળીંગા તેના બોલ સાંભ

જાને તેનું રૂપ જોઈ ધણી માહીત થઈ ચેલાને કહે છે.

ચોપાઈ—કામળી રૂપ સ્વરૂપ, રૂદિમાં જાણીએ; શેહેર સંમુદ્યા
બર જાય, મન ગમતુ માણીએ.

સાવળીંગા કહે નગરમાં જઈ દાઈ સારી જોઈ પરણા લે સાં
બળી ચેલો કહે છે.

ચોપાઈ—તુમ હે રૂપસ્વરૂપ, હાજર રહે તમ ખડી; દેને જો
ખત દેરાં દાન, લગન કરને અલધડી.

ચેલે કહ્યું તારા જોવી રૂપવાળી ખીજ દાણ છે એવું સાંભ
ળી શાવળીંગાને રીસ ચડી ને ચેલાને કહ્યું.

દાહરો—ખાવારે મારા ખાવલીયાને, વળી નજરો રાખ્ય તારી
કીડ; ફેડી નાખ્યશ તારાં તુમડાં તો વળી શેનરે માગીશ ભીખ.

એવું સાંભળી ચેલો કહે છે.

દાહરો—સુનખે ચંચલ નારીયાંને વળી બોલનકુરે જરા શીખ;
વાર્યાં લાવું. ખીજાં તુમડાંને વળી તેમારે માગીશ ભીખ.

હે શાવળીંગા વીચાર કરીને બોલ તું તુમડાં ફેડીશ તો વા
ડે ઘણાં નીપજે છે તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—વાંકા કરીને નેણ, ખાવાજીતમને મારશુ, જોળી પડશે
ઉભી ખજર; તુમડાં કુટશે હાથશુ.

તે સાંભળી ચેલો કહે છે કે તું એવી કેવી કામજીગારીછું કે
નજર કરી મારીશ, એમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ—સુનખે ચંચલ નાર, કલ ઉઠ મર જામગે; દેને જો-
ખત દેરાં દાન, દુવા દેકે જાઈગે.

હે શાવળીંગા તું યુમાન કરે છે તે શુ? ફેટલા કાળ જીવવાની
છે. ત્યારે શાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—જાતનેાં છે અતીત, ફોણ છે તારી જાતડી; આવવા
ખીતા દે સુજ આજ, પછે છે તારી વાતડી.

શાવળીંગા કહે મુતા અતીત થઇને આવી હઠ કરેછે, મારા બાં
પને કહી વલે કરાવીય. એણે કહેછે.

ઓપાઈ—ખડો પીતા તારો શેઠ, છુટાં ફૂલ વાડીયાં; તરે સરી
ખી કલીકા મ્યા ભાર કાયકુ મેલ્યાં મારીયાં.

હે સ્ત્રી તારો બાપ તો મોટો ઉમરાવછે તેતો ફૂલની વાડીએ
છુટાવી દેછે, ને તું તો એક ફૂલની કળી જીવીછે તેમાં આટલો
ગુમાલુ કરી મેલ્યાં મારેછે તેવાં વચન શાંભળી શાવળીંગાને કરાંચ
અડ્યો અને આંખો કહાડો બાવાની સાંચુ જોયું.

ઓપાઈ—ખ.વો મારો લોટકે, સેદર જાણી આપણે; સાંધા નેલ્યું
કેરાં બાણુ, બાવો પડ્યો ખારણે.

જ્યાં સાવળીંગાએ બાવાના સાંધે તજર કરી કે બાવો તેજુ તેજ
જોઈ મોંપર પડ્યો તે પડતાં સાવળીંગાની બોલખાં બારીએ આ
વી તો ખારણા આગળ બાવાને પડેલો દીડો તેજોઈ વીચાર કરેછે
નહુંદ નાનાં પલુ કામણુગારાં નીકળ્યાં. બાપડા બાવાને
જોત જોતામાં મોંપ ઉપર પાડ્યા એમ વીચારી કહે છે.

ઓપાઈ—નહુંદ નાનેગં બાળ કામણુ કયાંથી સીખીયાં, જોગી
મારયો અબધુત, ઘરો ઘર ભીખીયાં.

હે નહુંદ આળાપડા ભીખ મારનારને તમે શું કરવા મારયો તે
શાંભળી શાવળીંગા પોતાની બોલખાંને કહેછે.

હોહરો—મરે મારયો હોયતો હુરે મરું, નહીંતર મરજો ભાભી તા
રો વીર ડાખી આંખને ફરકડે ને વળી ફાટી પડ્યોરે ફરીર.

શાવળીંગા કહેછે મેં મારયો હયેતો હું મરીશ, ને તું જ્યુડુ કલ
કે મુક્તી હપ્થ તો તારો ભાઈ મરશે મારીતો આંખ જોઈને મુ
યોછે. એવામાં એલાનો ગુરુ બાવો ધુંધળીમલ તે જોગોએ આંખો
ને જુએછે તો એલા મુંય ઉપર ઉધે મોહોડે પડ્યોછે ને મોહોમાં
ધુળ પેરી મપ્પે જોગો બાળી ફેંદી નાંખીછે, હવે ગુરુને આંધો

જોઈ બિજાઈ સાવળીં માને કહેછે.

દાહરે—એક મારયોને ખીજને મારયો તો વળી નગરમાં થાશેજી
ને વાત; જોઈ મારયો જટા ધારીઓ બાઈ જોવા ગોરખ નાથ.

હું બાઈ આ એક મારયો ને ખીજને મારયો તો ઘેરઘેર વાત
થશે હવે ગુરૂ એલાને કહેછે.

ચોપાઈ—એકારે તુઠ્યોજીને આબ, તુટીરેજીને આબલી, ચંદ્ર
વદનીનાર, કામણગારી કોણ મળી.

હું એલા તને શુ થયું. તારે માથે આબ તુટ્યો કે તને કાંઈએ
કામણકરયાં તેસાંબળીએલો કહે છે.

ચોપાઈ—નથીરે તુટ્યો ગુરૂ આબ, નથીરે તુટી આબલી; કામણ
ગારીનાર સાવળીંગા મુજને મળી.

હું ગુરૂ મને શાવળીંગા કામનગારી મળીછે, ખીજું કાંઈ થ
યું નથી તે સાંમળો ગુરૂ કહેછે.

ચોપાઈ—સુત એ ચંચલ નાર લડકું કયું લડી; શીર લેઉંગા
ઉતાર, અદાસેં કયું ખડી.

હું રાંડ તેં મારા એલાને કેમ મારયો? તને આપ દેહ બાળી બ
શમ કરી નાખીય નહીતો સાંચે સાચું કહે તે સાંબળી શાવળો
ગા નરમ થઈ બાવાને નમી પડી કહેછે.

ચોપાઈ—દીઠી જોબન વતીનાર, જીવરો ચાલ્યો છળીને; એમાં
શો અંમારો વાંક, શું આબ્યા એલાની વારે ચડીને.

હું મહાજ માર જોબન ને રૂપ જોઈ તમારો એલાનો જીવ છ
ળી મથો તેમાં હું શું કરું ત્યારે ગુરૂ કહેકે તુ. એને ઉઠાડ. પછી
શાવળીંગા એલા પાસે આવી કહેછે.

ચોપાઈ—એલાજી મેઢા થાઓ, આંજી તમારી આંખડી, પહે-
રવા આપું પીતાંબર લાલ, ચડવા આપુ આંખડી.

હું મહારાજ હવે તો ઉઠો, પણ એલો ઉઠતો નથી તે વારે શા-

(૩૩)

વળી'ગ પોતે લયો માયું' હરીને બલમાવે છે.

ચોપાઈ-ઉઠોને મહારાજ, આપણે કરીએ ગોઠડી; રંધાવું બન
ત્રીસ રસોઈ, જમાડું રસ રોટલી.

હે મહારાજ તમારે જે જમવાની ઈચ્છા હશે તે તમને જમા
ડીય ને તમે ઉઠો તે સાંભળી ચેલા કહે છે.

ચોપાઈ-બધ્યાં તમારાં પકવાન, બળીરે રસ રોટલી સલામત
માહારા મહેલા કેરો લોટ, બળીરે તારી ગોઠડી.

હે સ્ત્રી મારે તો તારૂં કાંઈ જોઈતું નથી. પછી ગુરૂએ ચેલા
ઉપર હાથ ફેરવી ઉઠાડી ચેલાને કહે છે.

ચોપાઈ-ચેલા નાસવું હાય તો; નાશ, કે શહેર નહીં આપણું;
મળશે મહાજનકેરા લોક, કોઈ નહીં કહે આપડું.

હે ચેલા હવે તું ઉતાવળો ચાલ. નહીં તો તેનાં સગાં વહા-
લાં જાણશે તો આપણને મારશે એવામાં આડોશીપાડોશી એકઠાં
થયાં ને ધણીક લોક બરાછે ગયા ને ચાલતાની જગ્યા રહીનહી.
પછી ગુરૂ રોવના ઉપર રોય કરી કહે છે.

ચોપાઈ-મર્જાછે વરાળ અઢાર, ફુગીયાં સરવે દુઢળી, શહેર કરી
દર્જી હજાંહજા; ધમુકયો બાવો ધુધળી.

બાવો રીસ કરી લોકને કહે છે. તમે સખ લોક ઉદરસેં ચલે
જાઓ નહીં તો સારા શહેર હજાંહજા કર ડાહુંગા, પણ લોકો મા
નતા નથી. એવામાં સદેવંતકુંવર ઘોડે બેસી ફરવા નીકળ્યા
હતા તે ત્યાં આવ્યા ને પોતાની પાસે ચાખડો હતા તે લોકોને
અપટવા માંડ્યો એટલે માણસો દોડાદોડ કરવા ફાલાગ્યાં. પછી
બાવો પોતાના આગ્રમ ઉપર ગયા. ગોરખાને કુંવરે બાલાવીને પુ
રુધું ત્યાં શું હતું કે લોકો બરાયા હતા ત્યારે ગોરખો કહેછે
કે મહારાજ તમારા નગરમાં જીવતી ડાકણ છે તે મને વળગી

હતી પણ માહારા ગુરૂ સમરથ હતા તે મને જીવતા ઉઠાડ્યો
ને અહીં લાવ્યા નહીતો. બગરત નહી ત્યારે કુંવરે કહ્યું કે ડાકણ
બાકણની વાત જવા દો સાચેસાચું કહો. ત્યારે ચેલો કહે તમા-
રા નગરમાં મેં સ્ત્રી દેખીને તેના તેજ કરી સુરછા આપ્યું પડયો
હતો એમ કહી કહે છે.

દોહરો—બરતખંડ રાજ્ય હુંધ કરેયો, ને વળી બમી આચો
સરવે જોઈ, એ બદન એ આંખીકારે રાજ્ય નાર ન દીઠી ખીજી
કોઈ. એસી નહી દેવળમાં પુતળી, ને નહી રાણી રાજદરબાર;
સાચું માનો કુંવર સલક્ષણારે, એતો અપસરાની અણસાર.

ચોપાઈ—અપસરાની અણસાર, શેઠ પદમાસની કુંવરી, જન-
ત્યલોકની માંય, અપસરાએ ઉતરી. છેદ્રીંગ ચળ અચળ ભ-
ભલ. અપજાથી ચમકે બદનમે એ જાહીનડી આંખ, જ્યું ચઉદા
રતના ઝલકે નેનમાં.

હે રાજ્ય કે જેની આંખની ઉપમા કેવી કે જેના મોઢા વનને
વીથે અપજા કહેતા વીજળીને ચમકારો થઈ રહે છે એવા ઝખકા
રા મારે છે એ સાંભળી સદેવંતને જાહ ધરાંને કહે કે તું મને
તેનું નામકામ બતાવ્યું તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

દોહરો—બચાં નળીચરીનાં ગાડવારે, સામી સરધવાની ઓળ;
અતર કરતુરી મકે ઘણીને, એરે શાવળીંગાની પોળ.

ચોપાઈ—એરે શાવળીંગાની પોળ, સામા જાએં શરીએ; બા-
રીએ ઝરૂખાં ચાર, જુકી રહ્યાં છે મેડીએ. બાદલ જાહેલ રંગ
જાહેલ, બડક જાહેલ જુકી રહ્યા; એમાં શાવળીંગા નાર, મા-
રાં મન જાહી ગયાં.

એટલે સદેવંત પોતે બાલાબારોનીપોળમાં ગ્રામી જીવે છે તે
એક ઘણી જમી હવેલી દીઠી. આમાં શાવળીંગાની હવેલી કેઈ
હશે એવું વિચાર પોતે કરે છે એટલામાં રાજસભામાંથી બાલાને

ખારોટ ઘેર આંખાને સંદેવંત કુવરને શરી વચે ઉભેલો જોયો
પછી બોલાવી કહે છે.

દોહરો—શરી વચે સંદેવંત આવીને, વળી ઉભા રહ્યારે મહા
રાજ, સાચુ બોલોને કુવર સલક્ષણારે, તમે આંખાછો કોનેરે કાજ.
હે સંદેવંત તમે અહીંયાં શરી વચે કોને સાર આવી ઉભા છો!
ત્યારે સંદેવંત ખારોટને કહે છે.

દોહરો—બાલાખારોટ મારે મન વશાં, ને વળી તમથી પાલેક
નહી કોય; તમારી શરીમાં એક નારી રહે; તેનો ગળાવો
કરી દોને ગાય.

ચોપાઈ—ગળાવો કરી દોને ગાય, આણું કડાં કંઠી ચોકડાં;
હુંટારી દર્જ ધન માલ, રૂપઆ આણું રોકડા. આણુ પાલખી—
એને સુખપાલ, આણુ હાથી પોડલા; અડધું આણુ રાજમઠ,
આણું રથ જોડલા.

સંદેવંતે કહ્યું—કે હું તમને કહેા તે આણુ પણ મને એ ના
રીનો ગળાવ કરાવો ખારોટ કહે એનું કંઈ નામ હામ હશે કે
બાધેબારે નારીજ. એવી નારીઓ તો મારી પોળમાં સોં છે
જો તેનું નામ હામ કહેા તો તો વળી બતાવું ત્યારે સંદેવંતે ક
હે કે પદમાશાની દીકરી શાવળીંગા તેનો ગળાવ કરી આપો તે
સાંભળી ખારોટ કહે છે.

દોહરો—એતો હામ નથી હરામનાને, એા રાજ લોકો તે નહી
જાય, ઘેર ઘેર મારો માત પીતારે, રાજ સુખથી તે કેમ કહેવાય.

ખારોટ કહે રાજએ લોભથી નહીં લલચાય. એને ઘેર કંઈ કમી
નથી કે તમથી સાથે પછસા સાઈં પ્રિત કરે ને મારાથી એને જા
હે જાહે ન કહેવાય. મારા મહેબામાં તો બધે મારે માત પીતા
જેવું છે, હું એને કહુંને એ જાહે એતા બાપને કહે
તો મારી જાત જાતી રહે; તે સાંભળી સંદેવંત કહે છે કે હું બા

સેઠ તમે જો મને ન મળે તો તમારૂં વચન જાળવે મારે તે
એના પછવાડી જીવ કહાડવો પણ એનો મળાપ કરવો, બા
સેઠ કહે એનું તમારે શું કામ છે ત્યારે સદેવંત કહે છે હું બારી
ર મને બવાએ કહ્યું કે મેં નવ અંડ સાત દ્વીપ જોયા પણ એ
બી નારી કોઈ રૂકાણે દીઠી નથી ને કાને પણ સાંભળી નથી ને હ
દ્રને ઘેર પણ એવી અપ્સરા નહીં હોય એવું એનું રૂપ છે, બા
સેઠ કહે કે એનો મળાપ થવો મહા હાલ્યલો છે. સદેવંત કહે
જો તમે મળાપ નહીં કરાવો તો પછી ખીજતી થવાનો નથી ને
મારે પણ પ્રાણ મુક્યા વિના છુટકો નથી ત્યારે લાલાબારોટ કહ્યું કે
બાઈ હમણાં તું ઘેર જાને સાંજના ચાર વાગતાં પાછો આવી
આવજે, એટલે એ નિશાબેથી આવતી હશે તે તને ખતાવીશ
એમ કહી બારી ઘેર ગયા ને સદેવંત કુંવર પણ પોતાને ઘેર
ગયો. હવે ઘરમાં સદેવંતને કાંઈ સુઝતું નથી ને શાવળીંગાની મ-
નમાં અંખના લાગેલી છે તેથી કાંઈ ચેન પડતું નથી ને વિચાર
કરતાં ત્રણ ચાર વાગવા આવ્યા એટલે સદેવંત કુંવર પોતાને
સણગાર પેહેરીને જવાની તૃપ્તિ કરી છે.

હાલસે — હીરા માણેક મુગટ જડ્યો, ને વળી કુંડળ લટકે
જાન; માતીએની માળા પેહેરીને, તે અંગકે સુરજ સમાન. કલ
તિંગા ફરફરે, ને જરકશી જાત્રા જોને સાર; શાલા દોશાલા એ
દીઆ. માહે આઝારે અંગકે તાર. શેલ ફરીરે કમર ખાંચીયું નેવ-
ળી બરગદીને સુરવાળ તીર તરકસને કામઠીને વળી શીશીઈની
તરવાર.

ચોપાઈ—શીરાઈકી તરવાર, બાલા જોતે નળ હજે એવા સજી
અશજીગાર, રાજ માહકમંધી નીસરે.

આવી તરેહના શણગાર સજી પોતે મહા કામ રૂપ બની ઘોડે
સવાર થઈ લાલાબારોટને ઘેર આહ્યા લાલાબારોટ સુતા છે તેમને

(૩૭)

જગાડ્યા ને કહેકે, આર વાગ્યાની વખત થઈ. હવે મને એ સ્ત્રી
 દેખાડો ખારોટ અડીણી હતા અમલ પાણી હતરી ગમ્મલા એટ
 લે મીનજ ઠેકાણે ન હોવાથી કુંવરને કહેછે કે તમે તો મારા માં
 થાતા મુગટ છે. પણ જો બીજા કોઈ હોત ને મને આવી રીતે
 કામી હંધમાંથી જગાડ્યા હોત તો હું એને મારી નાખ્યા વગર
 મુકત નહી પણ તમને થું કરું હવે મને કસુબો પીતા હો. પછી
 હું તમને ખતાવું. ખારોટ કસુબો ખીને હોકો બરી બેઠા, એટલે
 કુંવર કહે મને ખતાવો ત્યારે ખારોટ કહે બાઈ હજુ આર વાગ્યા
 નથી કુંવર કહે મને ખાવાએ કહ્યું તે વાત ખરીછે કે આઠી એ
 રૂપનુ એવું છે કે નહી ત્યારે ખારોટ સંવેતને કહે છે—

કવીત ચાલલાવણીની.

ચીત્રરૂપ ચીત્ત વનમાં છાજે, ચંપક વ્રણ ચીતવત ખારી;
 પુરવપુન્ય ક્રીયા જેને કોટીક, સો પાવે એસી નારી.
 મુગ્ધાચંચલી નાથક બનીહે, દાંત બને દાડમ કલીયાં;
 જુગ ઝંધા અતી તન કોમલ, ચરન બને જેસી વનકદલી.
 નાજુક પુતલી કમર છબીલી, દય આંગળીયાં મુગફલી;
 સંદ્ર બદન અગણ્યન જેસી, અજબ બની રંગા પુતલી,
 એસી અદર્શ સંગજગ મેલા, મુત મુંદરપર બલીહારી;
 પુરવ પુન્ય ક્રીયે જેને કોટીક, સો પાવે એસી નારી.

જેને પુરવ જન્મ કરોરો પુન્ય કરયાં હોય તેનેજ એ નારી જ
 જો, નહીતો મળનાર નહી જેનું વાકું મુગ કહેતાં પોપટની ચાંચ
 ના જેવું છે. દાંત દાડમની કળીઓ ને જેની ઝંધા કહેતાં સાથ
 જ ફેળના થંબ જેવી છે, ને પગ કોમળ વનનો કદળો જેવા છે
 આંગળીઓતો બાજુ મગની કળીઓ ને આંખોમાંતો બાજુ સ-
 રવે જગત માહી રહ્યું છે એવી સ્ત્રી પુરવે જન્મતા સંસ્કાર

(૩૮)

ચીની મળે નહીં એવું સાંજળતાં સદેવંત કુંવરે મહા જાહીત થઈ
ગયો ને કહે છે કે વળી એનું ખીજું લક્ષણ બતાવો ત્યારે આ
રૈય કહે છે કવીત.

મુખ બન્યો મહેતાખ સરીખો, દાંત જડે સખ સોનેરી;
પુરત પાનસો પેટ કહીજે, છાતી બની કાચી ફેરી.
કંઠ કોઝીલ કોયલ જેસો, મદન કેફને તુજ ઘેરી;
ચાલ ચલે ગજરાજ સરીખી, સો કોઈ આશક કરતે ફેરી.
છુટે પસીના ભરે આસ લે જાંબે બાલ નાગન કાલી;
પુરવ પુન્ય ક્રિયે જને કોઠીક, સો પાવે એસી નારી.

હું રાજા જો વળી એનું રૂપ. જોનું જાહેરો મહેતાખ કહેતાં
રાતની વખતે બપોરીઉં છુટે છે તેની જેવી શાબા આપે છે.
દાંતે તો સોનાની રેખા જડી છે અને તેની ડાક કોઠીકળા એકલે
મારના જેવી છે અને તેનો સ્વર કાયલના જેવો છે. ચાલ ગજ
રાજ કહેતાં હાથી જેવી છે. જાંબા વાળતો કાળી નાગજના જે-
વા છે અને જ્યારે પરસેવો છુટે છે ત્યારે તેની બાસ લેવાને બ
મરા તેની પાછળ આતુંર થાય છે અને રાજા તારા જેવા સ્ને
આશક ફેરા ખાય છે. માટે જો તારા નશીબમાં હોય તો તે તને
મળે કવીત.

મીઠી જીભસે જગ ભરમાયા, નેનજે માંહની મારે;
લપટ બનાકે હુંડ લીએ જ્યું, ચમક રહે ગગને તારે.
જીસિ આશકપર નજર દોડાવે; તે ઘડી પલકમેં ધરે મારે.
ઉસ માયાસેં કોઈ બન્યા નહી, લપટ રહે જગ મંસારે;
હંસ માર કીર કપોત કહીએ, જ્યું કોઝીલસેં કાલકારી;
પુરવ પુન્ય ક્રિયે જને કોઠીક, સો પાવે એસી નારી.

હું રાજા તેની મીઠી જીભે કરી આખી દુનિયાં જાહી રહી છે

જાને તેની આંખમાં તો જાણે વસીકરણ વીણા બરી છે અને તે
ના ઉપર નજર કરે તેને પાડરાજ છે તેની શીસોટી કોયલના
જેવી છે. હે રાજા પુરવ જન્મના સંસ્કાર વીના એ શત્રી મળે ન-
હી તેમ તેમ રાજા માહા ગાંડોને ઘેલો થઈ જાય છે અને બા-
રાઈને કહે છે કે બારાઈ વળી એનું વરણન કરો બારાઈ કહે
છે.

કવીત.

સોજે શણગાર બત્રીસ અલંકાર, ચોરાશી આસન જાણે,
બત્રીસ કળા લક્ષણમાં પુરી, ચીત્ત પદમનીદ્રા નીશાને.
કવીજન જોગ જ્યુગેતસેં પ્રાનો, સમજોગો કોઈ તન સાને;
રામ કૃપા હરી ધ્રુવજા ખીન મીલે ન એશી દીધજાને.
શામ પરેમગીર કહે સભામ્ને; મુન સુંદરેપર બલીહારી;
પુરવ પુન્ય જોને પ્રાપ્તે કોટીક સો પાવે એશા નારી.
હે રાજા હરીની ધ્રુવજા વીના કે હરી વીના ખીજા દ્રુપદને મળવી
કહણ છે તારા નશાબમાં હોય તો મળે એવું રૂપ સાંબળતાં સ
દેવંત રાજા મુરછા બાધ ભોંયપર પડયો. બારાઈ આશના વાશ
ના કરીએ કરીને કહે છે જોડા થયો એટલે હે રાજા અત્યારથી
તને આમ ભોંયમાં પડેછો તો નજરે જોશો ત્યારે તો શુંએ થ
શે. રાજા કહે હું એને નજરે જોઈશ ત્યારે મારો જીવ ટેકાણે
આવશે માટે બારાઈ મને બતાવો એવામાં ચાર વાગવા આવ્યા
એટલે બારાઈ અને રાજા અગાશી ઉપર ચઢ્યા શાવળીંગા નિશા
ળમાં ચાર વાગ્યા એટલે પેતાના સોલસેં સાહેલીઓ લઈ પોતે
હંસની ચાલ ચાલતી આવે છે અને તેતુ મુખારખીંદ સુરીયના
જેવું પ્રકાશ મારી રહ્યું છે તેથી તેને આવતી જોઈ બારાઈ કહેછે
દાહરે—સાવળીંગા ચાલી નિશાળથીને. વળી ધરે બહારે આ
વંત; મજરે કરેરે લાલો કવીરે, એતા ગુણ રાગે આવંત,
સોહલો—ગુણ રાગે લાલો આવંત, સમજો લો મનને સમજો

ગણીધુએ આવે એ નારી, છુટી જાય નગરી સારી.

બારોઠ કહે હેઠુંવર તમે ઉતાવળા જઇ ગાંધી શરીએ ઉભા રહો ત્યાં તમને તે મળશે, સંદેવ તે વેગળેથી આવતી જોઇ હતી એ રહે મનમાં ધણો મોહીત થઈ રઘવાદા રઘવાયો ધોડે બેથી ગાંધી શરીએ ગયો,

ચોપાઈ—રૂંદે થકી કામની લાગ્યા નેનએ મુજરાં, અણે હંથકા ચાલ, ગણેને કુલનકા ગજરાં; શાવળી ગારૂપ સ્વરૂપ ધર દીશાએ ચાલીયાં, જેમ માન સરોવર માંછી હંસ ગત હાલીયાં.

સંદેવ ત રસ્તો રોડી ઉભો છે એરલામાં સાવળીંગા સોલસે સા હેલીયો સાથે ચાલી આવે છે અને જે જે સોહેલીનાં ઘર રસ્તા માં આવે છે તે ઘર જઈ નવ ડેરીએ ગરબા ગાવાને જવા સા ૩ સોભીતા ચણુગાર પેરવા જાય છે એમ કરતાં સાવળીંગા પો તે એકલી ઘર બણી ચાલી આવે છે. તે સંદેવ તનેા ધોડે ઉ- બેલો જોઈ અંચકાઈને વીચાર કરવા લાગી કે રાજાનેા કુંવરે ઉ ભો છે તેથી સામા જવું નહીં; કારણકે એ મહા તોફાની છે આ ૭ કાંઈ આડો રસ્તો કાઢી ધર ચાલી જઉ એન ધારી ગાંધી ઉ- પર ફરો કહેયો.

દોહરો—ગાંધી કરુતુરી જોઈને આપજને વળી ખોરી નહીર ખવાય; કોક માણસ આડું ઉજી રહયું, તેના આડું તે કેમ ઉ તરાય.

એવું સાંભળી સંદેવ ના ન નાં એવું આપજુંકે ગાંધીને ધર થી કરુતુરી લઈને આવે છે પણ સાવળીંગાની કહેવાની મતલબ હેવી હતી કે રાજા તું કરુતુરી ખાળવા આંધાધું તે તને રસ્તામાં નહી મળે એતા કોઈ એકાંત જગોએ મળે એમ કહી આડેસ્તે મહા પોતાના મહેલ બણી ચાલી નીકળી, ધર જઈ સોળે ચણુગાર

ધારણ કરી વાળે વાળે ખાતી પડેવી મહા મુશ્કેલી વચ્ચે પડેરી કોઈ રંભાની માફક બનીશ્ણી નવ ડેરીએ ગરબા ગાવાને ગમ. સદેવંત ગાંધી શેરીએ જોએ છે તે લાલાખારોટ અગાડીમાં ઉભા ઉભા જુએ છે કે રાજ મુરખ જેવો છે. તેનો નવ ડેરીએ ગમ અને રાજ તેની વાટ જોઈ ત્યાં ઉભા છે તેને પાછો બોલાવું એમ કહી ખારોટ અગાડીમાં રહી રાજને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત ઘેડીલો ખેલાવ કે આવ મારી શેરી; સોલ-સે સાહેલીઓનો સાથ રમ છે નવ ડેરીએ,

હે રાજ થુ ઉભો રહ્યો છે પાછો આવ એ તો નવ ડેરી-એ ગમ ત્યાંથી રાજ ખારોટના ઘર આંગળ આગ્યો અને શાવળીજા નવ ડેરીએ ગમ એવી વાત સાબળી થોડો છુટો મુકી ધર્યો ધર્યો નવ ડેરીએ જમ ઉભા અને જુએ છે તો એક એકથી ચઢીયાતી સોલસે સાહેલીઓ દીકી તેમાં શાવળીજા કેઈ તે ઓળખાતી નથી તેથી પાછો નીરાશ થઈ ખારોટપાસે આવી કહે છે ચોપાઈ—જેને સે જશે સાહેલીનો સાથ, ખારોટ કેમ જાણી એ; કેઈ શાવળીજા નાર. અમને તે ઓળખાવીયે.

હે ખારોટ સોલસે સાહેલીઓ એક રૂપ ત્યાંથી થઈ રહી છે તે માં શાવળીજા કેઈ તે મને ઓળખાવો, ત્યારે ખારોટ કહે કહે રાજ તારા જેવો મુરખ કોણ કે પૂછ્યાગાછ્યા વગર થોડો છુટો મુકી નાડો તે મારા ઘીડાની સાથે લડ્યો ને દોરડાં તોડી નાખ્યાં આવો તું બાધાયકુઆ જેવો કેમ થઈ ગયો છે. શાવળીજા તારી કીમત કરશે કે રાજ મુરખ જેવો છે, માટે જરા શાણપત આવે ને તેની પાસે જ, સદેવંત કહે બાધ એનું રૂપ જોઈ ગાંડો મઈ ગયો છું તેથી મને કાંઈ સુજતું નથી. ખારોટ કહે તું તારા મિત્રો આંચી ખોરજ રાખાને જા, હું તને એંધાણ બતાવુ છું તે વાદ રાખજે.

દોહરો—ધુધરીઆજો જોનો ગોફણો, ને વળી સાળુંડે કંસખી ડો
ર; કહેલાલ એક અણી ઝળકે, ને એના હર્ષડામાં રહેકે જોને માર.

ચોપાઈ--હર્ષડામાં રહેકે જોને માર, હાલેરે જેમ હાથણી;
શાવળીગા સમતોલ ન આવે દુજ સાથની. સહ આંખે અજ-
નને મેશ, એની આંખ તો વણ શરમ બરી; સહને શાલીત
શણગાર, એને એક ડીલડી.

હું સદેવં એની આંખો તો વણશરમ અંજાએલીછે ને ખીજ
એને અંજન આંખવું પડેછે ને કપાજે ડીલડી ચોહાડેલીછે તે
ખીજાઓના સોજે શણગારની ખરાખર છે એવું એનું રૂપ છે.
તે એવાણી લેઈ સદેવંત ધશોધશો નવડેરીએ જઈ જ્યાં સોળસે
સાહેલીઓ ગાતી હતી તેની વચે જઈને ઉભી એટલે બધી સા-
હેલીઓ શરમાઈ આધું આઠી એકઠી થઈ ગઈ અને શાવળીગા
હતી તે પોતે આધું આઠી તેના સનમુખ આવી ઉભી રહી અ
ને સદેવંતને કહેછે.

ચોપાઈ--સદેવંતકુંવર મુજાણ, ઉભા કેમ થેરીએ; હું નકલંકી
છું નાર નેણાં કેમ ફેરીએ. દેખશે દુરીજનઝોક; વિચારે કોઈ
વાતમાં; આપણે સરખેસરખાંદાય; જાઓ સહ સહના સાથમાં.

હું રાજ તમે તમારા સાથમાં જાઓ ને હું મારા સાથમાં
જાઉં, કોઈ આપણને દેખશે તો વાત કરશે માટે તમારે આવું
કરવું ના થટે, આ કાંઈ એકાંત જગો નથી ને પ્રિત તે કાંઈ
ઉઘાડી થતી હશે? આવાં મીઠાશનાં વચન સાંભળી સદેવંત મ-
હામણીતી થઈ ગયા ને કહેછે.

ચોપાઈ--નગર ઠઠા મુલતાંન, ના દેખી એસી કામગી; ગજ
જાતનમે હાર, અણકેછે દામન. અતર બીનોછે કેસ, અખીયાં
દાય લાલહે; જો ધર એસી નાર સોઈ નર ન્યાલકે.

હે શાવળીયા તારા જીવી રૂપવંતી સ્ત્રી ને પુરૂષને મળી હશે તે પુરૂષને ધન્ય છે. શાવળીયા સદેવંતનાં મીઠાશનાં વચન સાંભળી ધણી ખાહીત થઈ ગઈ ને કહેછે.

દોહરો—કમરે કટારી રાજ વાંકડીને, વળી તને સોહીએ શી-
રોઈ તરવાર; જે ઘર એસા સાજના, ને વળી ધન્યધન્ય તે ના-
રી અવતાર.

હે રાજ તારા જીવો ને સ્ત્રીને પુરૂષ મળ્યા હશે અને તને ને નારી મળી હશે તેને ધન્ય છે. અરસપરસ મીઠાશનાં વચન સાંભળી સદેવંતકુંવર શાવળીયાનો છોડો ઝલીને કહેછે અને તું તારૂં મોહાડું દેખાડ. ત્યારે શાવળીયા સદેવંતને કહેછે.

ચોપાઈ—સદેવંત છોડો મારો મેલ, પાલવ રૂડો ફાટશે; મુકીને દેખશું ગાળ, લાખેણી રાજ લાગશે.

હે રાજ તમે મારો છોડો મેલો કેમકે અમે સ્ત્રીજાત તમને ગાળ દેખશું તો તમારી લાખની આખર કોડીની થશે તે સાંભળી પાલવ મુકી કાંડું ઝાલ્યું.

ચોપાઈ—સદેવંત કાંડું મારૂં મેલ, મુઠો મારો નંદશે; મળશે મહાજનદરાં લોક, ધોકાણે વાંસો ભાગશે.

હે સદેવંત મારી નાતના લોક દેખશે તો તને ને મને બંનેને મારશે, માટે મારૂં કાંડું મુક તે સાંભળી સદેવંત કહેછે.

દોહરો—મુણ શાવળીયા સદેવંત કહે, ને વળી મેલું તે મનની લાજ, શીશ પડે ને મારૂં ધડ લડે, ગોરી તોએ ન મેલું આજ.

હે સ્ત્રી મારૂં શીશ હેડું પડે તોએ હું તને મુકવાનો નથી. માટે તારો ધુધર દૂર કરી તારૂં મોં મને દેખાડ.

દોહરો—ધુધર મુખસે દૂર કરીને, તને ધુધર નહીરે સોપા કી મારે કુળનીછે ગોરીયા, ને વળી વદન છુપાવી ઘર બાય.

હે રાણી મારાથી મોં છુપાવી શીદ બાયછે. શાવળીયા મોં

જેનાં પાંચ બાવાના જીવું થાય તેથી માંદે ખાડતી નથી. પણ રા-
જાને સમજાવીને કહેછે.

હાહરો—અ રે ધુધટડામાં કપટ ઘણાને, રાજા ધુધટ ખાલ્યો
નવ જાય; જો જાં ખાલું રાજા ધુધટો તો વળી મરે કે માંદે થાય.

હે સદેવંત તને મારું માં જતાવું તો તું મરે અગર માંદે થાય.
ત્યારે સદેવંત કહેછે

ચોખાઈ—એને ખાયા કેવલીઆ બહુનાગ, ધંતુરેસં કયું મતે
એને રમાડે કાલી નાગ ખીંધુડેસેકુંડું ડર.

હે સ્ત્રી જાં કેવળીઆ વહનાગ ખાધેછે તો ધંતુરાથી ડરીશ?
એને વળી જાં કળોનાગ રમાડશે છે તો વીંધુડાથી ડરીશ
સાંભળી શાવળીગા બોલી.

ધુધટડે કળો નાગ, વીંધી ડંખ મારશે; વાગશે નેણાં દેરાં
ખાણુ. તમને તે કોણુ ઊગારશે.

હે સદેવંત મારાં નેણાં ખાણુ વાગ્યાં તો કોણુ ઉગારનાર ન
થી. માટે તમે મારું જાંજીવું મુકી દો. તે સાંભળી મદેવંત કહેછે

હાહરો—સાપના કાટયા સહુ મરેને, વળી વાંધુડે તનમન દો
ય, નારીના માર્યા નર મરે તો, તારા કુળમાં ન જીવે ખીંધુ કોય

હે સ્ત્રી તું કહે છે કે મારી આંખો જોઈને મરી જસો તો તારા
કુળમાં કોઈ જીવે નહિ. માટે હે સ્ત્રી હવે રકડક ન કરતાં
મારા તપી ગએલા આત્માને તુ ઠંડો પાડ એમ કહીરાજા કહેછે

હાહરો—મુખથી પાલવ દુર કરે, ને ગોરી મુખ મુળને ખ-
તલાવ; રાજાને તો સ્નેહ લાગ્યોરે ગોરી નેણેર નેણુ
મીનાવ.

હે સ્ત્રી મને સ્નેહ થયો છે માટે મારાં નેણાં સાથે તારાં ને
ણુ મીલાવ. પછી સાવળીગાએ સદેવંતનો ઘણો આશ્રહ જોઈ વી-
મારણું કે જાં જીયા વીના તો મુકનાર નથી માટે એને સમરમાં

કહી સમજાવું એમ ઠહીં કહે છે.

શ્રી પાર્થ—દશે આંગળીએ વેઠ, અંગુઠે જાણે આરશી! કયા જાણે દુરીજન લોક અપન દુનુંકી પારશી નીશાળે આવળે રાજ, ચીત મન રહે ધરે, ત્યાં મળશે એકાંત, વાલેરા વાતો કરે.

હે રાજા હું નિશાળે જાણીશું ત્યાં જાણવા આવળે, એટલે એકાંતે વાતો કરીશું સદેવંત કહે હું તો નિશાળેથી ઉઠ્યો છું. હવે કરીને કેમ આવાય. શાવળીગાએ જી ગમેતમ કરીને આવળે ત્યારે સદેવંત કહે એત્ર અરૂં પણ હાલ મને તારે જાણું ખતાવ નહીં તો રાત દીવસ તારી પાછળ ફેરવુંગીને મરીશ તેવું સાંભળી શાવળીગા બોલી એમ હોય તો હોય જાં બતાવું એમ કહી કહે છે.

સોહલો—આર ડગલાં મને દૂર દીએ, પછીથી નેણાંનો રસ લીએ; ત્યારે વગાવશે મુજને આપ. ને યદ્ય રહેલે જાણને માપ.

હે રાજા મને આર ડગલાં આપી જવા દો પછી તમને જાં બતાવું પણ તમે મન રજોત ન કરશો એમ કહી આર ડગલાં આપી જઇ મુખ ઉપરથી પાલવનો છોડે ન સેવો અને જ્યાં રાજા સામુ જીવે છે એટલે જેમ આકાશમાંથી એકદમ ઝળઝળાટ કરતી વીજળી નીકળે અને એકાએક કોઈના જોવામાં આવે અને અંજલ જાય તેવીજ રીતે રાજા અંજલ મુરઘા ખાધ પ્રાણી ઉપર પડેને શાવળીગા દશેક ડગલાં ગઇ એટલે રાજા આંખ ઉઘાડી જીવે છે તો શાવળીગા જતી દેડી એટલે મનમાં જીવવા લાગે ને કહ્યું કે હવે મને ક્યાં મળશે. ને એને મેળાપ ક્યાં થશે, એવી શાવળીગા સદેવંતકુવર ગાંડા નેવા યદ્ય ગયોછે અને મુખથી સાવળીગાં સાવળીગા કહેતો જાય છે.

સોહલો—શરીએ શરીએ સાદજ કુ, દાલ દીવાનુ યદ્ય રાજાનુ રહે; વણિ કામણ કરી ગંધ વર, નીશ્યે નરવું મારે આખને નેરે.

રાજા પોતે વીચાર કરતો કરતો રસ્તે આલ્યો જાય છે એટલે રસ્તામાં હજમ મળે. તે ગોરમહારાજની હજમત કરવા નીશાજે જતો હતો, રાજા નીશાજની વાત સાંભળી ખુશી થયો અને કહ્યું કે બાપ તું નીશાજે જઈ શાવળીંગાનો ખર્ચ લેતો આવજો એમ કહી ઘેર ગયો ત્યાં રાણી પાટમદે એ દીવસથી રાજા ઘેર નહીં આવેલા તેથી ઉદાશ થઈ જોડી છે તે કહે છે.

ચોપાઈ—વેળી જાણી વીદ્ય, સજન જાણી શહેરમાં, રાજાજી તમારો જીવ, ફરે છે આજ લહેરમાં; મુખશું મીઠા ખાલ કેમન થી ખાલતા, શાને કાલે શામ, ફરે છે ડોલતા.

હું રાજાજી ઉદાશ કેમ જણાવજો? રાજા કાંઈ ઉતર આવતા નથી અને એક કોરે ચુપ બેસી રહ્યા છે, હવે પેલા વાલીઓ ધાયળે નીશાજમાં ગયો ને ત્યાં મહેતાજી ઊંઘી ગયા છે અને એક કોરે નીશાજીયા બોલે છે ને એક તરફ પડે રહી છોકરીઓ-બોલે છે તેથી શાવળીંગા જોવામાં આવતી નથી એટલે તાબોટા-ખાડી નીશાજમાં ગાવા મંડા ગયો. (સદેવત નામ મારા વાલી જીરે, તેનું છે કામ મારા વાલાજીરે.) એવી રીતે કુદતો જાય છે ને ગાતો જાય છે તે શાવળીંગાએ સાંભળ્યું એટલે વાલીયાને પડદામાં પાસે ખોલાવી કહે છે કે સદેવતની શીખખર છે? ત્યારે વાલીઓ-બોલે છે બાપ તારી માતામાં મરે છે ને પેલા ફરે છે. શાવળા કહે તું જરા મારા નખ લેતો જા. એમ કહી હાથ બહાર કહા-ડે છે એટલામતો વાલીયાની આંખે આંધારાં આવ્યા ને ચક્રુર ખાઈ ભોંય ઊપર પડ્યો ને શુધી આવી એટલે ઉઠી ને શાવળીંગાના નખ ઉતારી લઈ રાજા પાસે આવ્યો. એટલે પાટમદે પડદામાં ગયાં પછી વાલીયાને રાજા પુછે છે.

સોહણ—એટલામાં આવ્યા વાલીઓ રાત, કુંવર પુછે છે તેને

વાત, સુતારે સુખ નથી ને વળી બેઠાં નથી સખ, વાલીએ આવી દેખાડ્યા જીવોને નખ.

વાલીઆએ હાથેળી ઉઘાડીને રાજાને નખ દેખાડ્યા રે ટલે રાજા મોહીત થઈ કહેછે કે આ હીરાકણીઆ કયાંથી લાવ્યે અને તેં એની કીમત શી આપી? (હવે એ વાત રાણી પાદમદે પડદામાં બેઠાં બેઠાં બધો સાંભળેછે) એટલે વાલીઆ બોલ્યો મહારાજ આ હીરાકણીઆ નથી એતો શાવળીંગાના નખછે રાજા કહે એના આવા રૂડા નખ? તો હવે એ અને મળે તોજ આ ન પાણી સડું નહીતો મારે તેની પાછળ પ્રાણ ત્યાગ કરવો, રાજા કહેછે.

ચોપાઈ—જેવી દીઠી હોયનાર, તેવી કહી બતાવજે; કુડને કંપટ ઠાંઈ હૃદયે નવ રાખજે. વાલીઆ કહેછે.

સોહેલો—મો એવી નથી દીઠી નારી, અને હુતો ફરં નગરી સાડી. તમને કહુ છું સાચી વાણ, પણ જોએ વાગે મોહનાં બાણ.

દોહરો—કરે ઝાલીને નખ કાપતારે, મારે હૃદય તે નવ રહ્યું ઠોર જાણે અણકે રાજા વીજળીને જેમ ઈ દ્રવ્યમાં ધનધાર.

ચોપાઈ—ઈ દ્રવ્યમાં ધનધાર, અણકે જેમ વીજળી; એક દીઠી અલબેલ મુખેરે અતી ઉજળી. નિશાળે દીઠીરે જોને નાર, એવી નથી તારા રાજમાં ધડી એક બેઠા તારે પાસ, એતો દીઠી લાજમાં. હે રાજા એતો પડદામાં દીઠી હતી પણ એના નખ લેતાં હાથ જોયા એટલે હુતો બોંબમાં ગોયું આઈ મર્યો તે બે ધડીએ સુખી ગાવી એવું સાંભળી સદેવંતકુંવરે આતશ્ચ થઈને ધોડાની ધોડાળમાં ચાલ્યા (કહેવત છે કે રાજાના કુંવર રીસાય ત્યાં રૂ ધોડાની ધોડાળમાં જઈ સુવે) રાજા ધોડાળી ધોડાળમાં ગયા એટલે રાણી પુછે છે વાલીયા હું રાજાને ક્યારેની બોલાવતી હતી પણ મારી સાથે બોલતા નહોતા અને તું આંખો એટલે

મારી સાથે હશીખુશીને વાને વળ્યા તેનું કારણ શું? વાલીઓ કહે બાઈસાહેબ મારું નામ ન દોતો હું તમને કહું. પેલી વાલીઓ છુ આપણા રાજાએ રાખી છે એ સાબળી રાણીને પોતાના મનમાં ઘણો કરોધ ચડ્યો ને નકી કર્યું કે રાજા એ દીવસથી ઘેર નહોતા આવ્યા તે એનાજ વાસ્તે. મારે આહીયાં રહી શું કર્યું છે હુંએ મારે પીરે જઈએ એમ ધારી રાણી રીસાયાં. હવે સદે વંતકુંવર ઘોડાની ઘોડારમાંછે પછી રાજાલાલાઆશરને લેઈ ઘોડાની ઘોડારમાં કુંવર પાસે આવ્યા. ત્યાં કુંવર પોતે સુતાછે એટલે રાજાએ કહ્યું કે તું કેમ રીસાયા છે. તને કોઈએ આંખ દેખાડી હોયતો તેની આંખ દેડું કોઈએ ગાળ દીધી હોય તેની જીભ કાપું. કોઈએ આંગળી દેખાડી હોય તો તેનો હાથ કાપું. મારા બેઠાંત ને કહેનાર કોણ છે ત્યારે સદેવંત પોતે મનમાં વીચાર કરે છે.

ચાપાઈ—સદેવંત બેઠાં ત્યાંય, કે મનમાં વીચારજ ધરે; કહું જો મારી પેર, પીતા મારા શું કરે.

મારા પીતાને કહું તો ખરો, એમ ધારી પીતાને કહે છે.

ચાપાઈ—મારે જ્યું છે જોને આજ, બળવાને કારણે; મનો ને મારા તાત, નીશળીયા લાવે; ખારણે.

હું પીતા મારે બળવા જ્યું છે મારે નીશળીયાને બોલાવો.

સોહલો—રાજા કહે છે કુંવરને વાત, રાજવળામાં બેઠા કરે તમ કાજ; વારે વારે કુંવર બાણુ નવ હેય, મારે મનમાં વીચારી જોય.

હું સદેવંત કુંવર હમણાં તો તું બણીગણી અત્રીશ લક્ષણિ થયો. છોને પાછો કહેછે કે મારે નીચાજે જ્યુંછે એ તે શું? હવે તો તારે રાજકુજ કરવાનો વખતછે કે રમવાની વખત છે આવાં વચ્ચે સાંભળી કુરાર કહે છે.

(૬)

ચોપાઈ—સદેવંત કુવર સુખણ, આવી ઉભા ખારણિ, મનમાં છે માઠી હામ, બણવાને કારણિ, ગોરને તેડાવે ને આજ, પીતા માનો મારી વાતડી; નહીં ના જોજો કાલ કરે હું દેહની ધાતડી.

હે પીતા તમે બણવા નહીં માકલો તો હું મારા દેહની ધાત કરીશ એ સાંગળી રાજા માહા ચીતાવન થઈ લાલાખારોટને કહે છે કે આને હું થું કરે આતો કહેછે મારે બણવું છે ને મારે તો એને ગાદીએ બેસાડવાના છે. ખારોટ કહે હાથ સ્ત્રી હઠ બાળ હઠ રાજ હઠ ને જોગી હઠ એ હઠ પુરી કરવી નહીં તો એ કાંઈ જરેજર ખાઈ મરશે પછી રાજા કુવરને કહેછે.

સોહલો—રાજા કહેછે કુવરને વાત ના કરી તારે દેહની ધાત; માનીએ તારી મે બની વાત, નીચે બણવારે જાએ પ્રભાત.

હે કુવર સુખેથી નીચાણે જન્મે કુવર કહે ના, હાલ તમે મેહતાન બોલાવો પછી રાજાએ તરત મેહતાને તેડવા માંડ્યું. હવે રાજા પોતે કુવરને જમાડી લાલાખારોટને તેડી રાજા દરબારમાં ગયા એટલે ગોર રાજા સભામાં આવ્યા રાજા કહે કુવર ને નીચાણે બણવા મુકના છે. માટે તમે મહુરત જુઓ ગોરે વીચાર કર્યો કે બણીગણીનેતો હમણે હિંસા છે ને ફરી નીચાણે કેમ આવતો હશે અને લાગેછે કે કાણે ચેલો ધાંચળે રાગળીગા તો નખ લઈમરો નેધી કાંઈ એમને લટપટ થઈછે ખરી માટે નીચાણમાં આવેને સ્વર્ણગાનો ખાખ જાણિ તો પછી મારે જીવવાની આશા રહે નહીં માટે હું એવું મહુરત આપુ કે એમનો અખમ થામ નહીં કેમકે સાચળીગાને હવે પાણવાનું છે માટે એ સાસરે જાય તાર પછી સદેવંતને મહુરત આપુ તો પછી અને કાંઈ રક્ત યામ નહીં એમ ધારી મેહતાએ કહ્યું કે માહારાજા હમણાં પાંચ સાત દીવસ મહુરત આવતું મયા કારણ કે બધે વ્યતીપાત

(૫૦)

વાધર ને પંચક બેસેછે માટે સાત દીવસ પછી બેસાડને. રા-
 નાએ કહ્યું સાર ત્યારે આવસે. પછી ગોર પોતાને ઘેર ગયા. હ
 વે સદેવંત કુંવરને શીયતા ચડી પણ થું કરે ત્યાં સભામાં કાંઈ
 કહેવાય નહી માટે પોતાને મહેલે જઈ જમાલખાં ને કમાલખાં
 બે સીપાઈ હતા તેમને કહ્યું કે તુમ અખીનકે ગોરકુ નલદી બો
 લા લાવ એમ કહેતાંજ શીપાઈ ઉઠીને મહેતાને ઘેર ગયાને કહ્યું
 કે કુંવર તમને બોલાવેછે માટે અખીને અખી ચલો પછી ગો-
 રને તેમની સ્ત્રીએ કહ્યું કે હમણાં તમ ગયા હતા ને પાછા કું
 વરે કેમ તેડાવ્યા? મહેતાએ કહ્યું એતો કુંવરનું તેડું નથી પણ
 એ તો જમડાનું તેડું આવ્યુંછે. ગોરાણી કહે એમ કેમ બોલોછો?
 ગોર કહે હું મુરત માડું આપી આવ્યાંછું તેમાં ગોરાણી કહેકે
 જાવને હવે તે કહે તેમ કરને નહીતો પાછાં ઘેર જીવતા આવ
 વા દેશે નહી ગોર કહે એ વાતતો ખરી પણ ત્યાં જતાં મારે
 પગ ઉપડતા મથી તે થું કર. પછી ગોર જેમ તેમ કરી લુધડાં
 પેકરી કુંવરને મહેલે આવ્યા. કુંવર આંખોલાલચોળ કરી કરાષ
 માં બેઠાંછે તેમણે કેડમાંથી કટાર એમ્મે ને કહ્યું કે મુરત ચતી
 ધારે છે કે નહી? નહીતો પેટમાં મારછું કટાર તે જોઈ ગોર થ-
 રથર ધુળેછે કે આ નકી મારસે ગોર કહે એ કટાર તમ મેનમાં
 ધાલો ને હું તમારા પીતાને હમણાં જઈ કહુછું એમ કહી ગોર
 રાજપાસે જઈ કહેછે. સાહેબ મને અગ્રીણી લહેરમાં અખર ન
 રહી તેથી કું બુલમાં પાછલા વરસનું ડીપથુ લાંબો હતો ખણ
 મેરજાં તપામું તો આજનું ચોપડીયું એવુંતો ઠીકછે કે નપુછો
 વાત. રાજ કહે એમ હેવતો વરધોડો જાડવી આત્મારે નીશાળ
 મરણું કરીએ. પછી ગોર નીશાળે મયા. અને રાજ વરધોડો એ
 ડાકી ધામધુમથી નીશાળે જાય છે ચઢતામાં મોઢેની કક નીવા
 મળી છે નીશાળમાં કહી આવળી આ પણ વરધોડો આવતો જુ

વે છે ને મહેતાને કહે છે.

દોહરો—હલકે મેદની જોવા મળીને વળી જીવે નાનેરા બાળ; સોના ત્રીફલ હાથે ધરીને, ઠાકરો આસ્યા આવેરે નીશાળ. ઢેલ નગારાં વાગીયાને, મેતા શઃણાઈઓ પુરેરે સાદ. માનોનેરે મેતા તમારી નીશાળે સદેવંત બણવા આવે આજ.

હે મહેતા તમારી નીશાળે કાંઈ રાજના કુંવર જેવું બણવાને આવે છે. તેના વગર આટલી ધામધુમ હોય નહીં હવે સદેવંતના આપે મહેતાને કહ્યું.

દોહરો—ગોર મારા ગોરજીને તમને લળીલળા લાગુ પાય; સદેવંતકુંવર સલક્ષણારે તેને બાવે તે નિદ્યા બણાવ.

હે ગોર હવે કુંવર જુલ્હી ન જાય તેમ કરજ્યો મહેતા કહે સારે હવે ગોર અશીણની ભેરમાં આવ્યા તેથી સદેવંતને કહે હું મુઠ્ઠું રહું છું ને તું સોઠી મુઠ્ઠું છોકરાંને બણાવ, એમ કહી ગોર હાંધી ગયા હવે સદેવંત પોતે પડદાની પાસે જઈ તેને આંકીકુદૃષ્ટ બેઠા છે ને છોકરાંને બણાવવા મંડ્યા શાવળીંગા સદેવંતનો શબ્દ સાંભળી પોતે પણ છોડીએને બણાવતી હતી. તે તેજ પડદા પાસે આવી બીચાર કરે છે કે હવે સદેવંતને મોલાવાય કેમ તેથી પાછી ઉપર ધાવ લખી પડદા તળે અથોડી મુકી એટલે સદેવંત પાછી લખને ધાવ વાંચે છે.

દોહરો—સરસ્વતીમાતાને વીનવુંને; વળી ગણપત લાગુ પાય; પાછીજી લખીએ પ્રાતઘુને વળી તેતો વાંચી સંભળાવો મને રાય. તે વાંચી સદેવંત ખુશી થયો અને પોતે પણ પાંછો તે પાછી-યામાં ધાવ લખી પડદા તળે પાછી અથોડી મુકી.

દોહરો—માતા સરસ્વતીને વીનવુંને હુંતો કથન ન જાણુ દેણ; પેહેલારે પ્રીત સદેવંતશુરે, જ્યારે મળીઆંત મેજીરે નેણ.

હે શાવળીમા હું તો કથન કે કણ કાંઈ જાણુતો નથી, પણ ન

(૫૨)

વડેરીએ જો દિવસે મળી. તે દિવસથી પ્રીત જાણુકું તે ધાવ વાં
ચી સાવળીંગા ઘણી ખુશી થઈ હવે સદેવતે વિચાર્યું કે જાહેતા
જગથે તો દેખશે તેથી ઉભા થવા જાય છે એટલામાં સાવળીંગા
એ પાટી લખી પસંદી ખસેડી મુકી.

સોહલો—નાચે નેણે નહીં મેલુ કાડી, મેશા મેસો મારી છાતી
ઠાઠી; જો મેર આપણો કરશે રીશ, તો સોપીસ પેહેલું વાઢીમારે રીશ
હું શદેવંત તમે કેમ ખાઓ છો. જો નાચે નેણે મેશો તો કહાડી
નહીં મુકુને જો આપણો ગોર રીશ કરશે તો હું મારે રીશ તેને મેલું
હું વાઢા આપીશ આવું સાંભળી સદેવંતને હીમત આવી તેથી
પોતે પાછી પાટી લખી.

સોહલો—મણતર મણતર ના જાણુ મેલ: વાંચુકું પણ નથી
વિવેક. ગોર આપણો રીશાળવા છે તે રમે મને કડવુંજ વચન
જ કહે.

તું મને મેશર છે તો ખરી પણ ગોર કપડો દેશે તે સાંભળી
સાવળીંગા પાછી પાટી લખી આપે છે.

સોહલો—સાવળીંગાના અક્ષર ચાર, ગોર વખાણે વારંવાર;
મનમાં ફટક લગારે ન ધરે પાટીયું ભગને રાજ આપી આપી કરો

તમે લગારે રીકર રાખશે તહીં ત્યારે સદેવંત કહે કે તારોને
મારો મેળાપ થ. વ. આ તો જોમ સ્વપનામાં જોખમને જગતિય
એટલે કાંઈ નહીં એવું છે મારે તું આખે આંખ મળે એવા ઉ
પાય કર ત્યારે સાવળીંગા કહે આજનો તો દહાડો મારા પલ
ફાલે તમે ગોરને ચંપાળાળમાં ઉભણી આપો મછે ગોર રીશાં
લેતા જશે એટલે તમે નીસાળીયાને કાડી મુકજો. અને હું છો
ડીએને કહી મુકીશ. એટલે આપણે એકઠા થઈશું એવું સાંભ
ળી સદેવંતે તેના કહેવા પ્રમાણે ખીન્ને દહાડે ગોરને કહ્યું કે આ
જ ચંપા આજમાં ઉભણી છે મારે તમે ત્યાં જાઓ ગોર કહે

(૫૩)

નિશાળ મુકીને કેમ જવાય ? સદેવંત કહે કોઠારી તમારા વગર
શીધાં કોઈને નહીં આપે; મઠે તમે પડે જશો તો શીધાં મળ-
શે પછે ગોર શીધાં લેવા ગયા પછે સદેવંતે છોકરાને કાઢાડી મ-
લ્યા અને શાવળીંગાએ છોકરાને મારી કાઢાડી અને પડદા
ખડદા તોડીને ફાડી નાખ્યા તે જોઈ શાવળીંગા કહે છે કે તમે
આ બધા પડદા ફાડીને ઉધારું મરણું હવે મરેલા આવશે તો શો
જવાબ દેશું ? પેલા કાણીઆ ગોરને તેડવા ગયા છો તે હમણી
ખોલાથી લાંવશે સદેવંત કહે જોમ થવાનું હશે તેમ થશે પછી સ
દેવંતને શાવળીંગા બે જણ બેઠાં વાતો કરે છે.

દોહરો—નેણુ પદારથ નેણુ રસ, વળી નેણુરે નેણુ મીઠાંત;
અજાણાશુ પ્રાંતડીરે, અંતો પ્રથમ નેણારે કરંત.

હે શાવળીંગા અજાણા માણસથી પહેલી પ્રીત આપે જીયાથી
થાય છે તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—નેણુ પદારથ નેણુ રસ, ને વળી ને ફરી જાણે કોય;
જ્યો મીઠો જ્યો વણનેરે, વળી નેણુ તે કદીએ ન હોય.

હે સદેવંત કુવર એકલી આંખો તે શું કરે પણ જો સાચી ર
સ બરેલી ખોલા આવડતી હોયતો તે કરે એવું નેણુથી થાય નહીં
તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—ફટ નેણા ફટ પાપીઆ, તને હજુએ ધરપત નહી;
નારીને મન નેડો નહીને પછી લાલચ ત્યાં શું રહી.

સદેવંત બેઠો હે નેણુ પાપી અંડાળ તને હજુ ધરપત વળતી
નથી આને મનતો કેસુ એ ત્યાં તો તું શીદને લાલચ રાખે છે તે
સાંભળી શાવળીંગા ખોલા.

દોહરો—નેણુ અમારાં લાલચુને, રાજા ભણી આવે રૂળીરૂળી
જાણુ દેખી અંગાં માંડવાને, અંતો ફોકરની ભીખારીરે થાય.

(૫૪)

શાવળીંગા બોલી હું રાજા અમૃતા અમારાં નેણને ઘણાંએ
વાળીએ છીએ પણ રૂડા માંડના (જવાન માણસ)ને જોઈને ભી
ખારો થાય છે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરો—અમ નેણાંને વારીએ, ને વળી રાખીએ કીકાઠીક; દે-
ખી ચ ગા ગોરીઆરે, જેમ માગી ન મળે જોને ભીખ.

હું સ્ત્રી જેમ તું વારી રાખેછે તેમ હું પણ વાળી રાખું છું
પણ સારી સ્ત્રી જોઈભીખ માગે ન મળે તેવી રં તે લાલચુ થાય
છે તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—કાંક નેણને તમે વારજો, ને રાજા 'હૃષ્કું'તે રાખો
જોને હાય; અંચળ નેણાં એતા સ્વાનગતી, ને રાજા નકટ ભીખા
રીતી જાત.

હું રાજા તમારી આંખો કુતરાં અને ભીખારીની માફક કેમ
બઢકે છે? તે સાંભળી રાજાને રીસ ચડી અને કહે છે કે તં મને
કુતરા ને ભીખારીની માફક ગણ્યો તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે

દોહરો—પગ ઉપર પાટી ધરીને, રાજા ઉપર મેલ્યાં જોને
રીસ; ગોર આપણા આવશે તો; રાજા ઉલટી કરશે રીસ.

તમે આ ઉંઘ માથુ ધાલ્યાં બેઠાં છો ને ગોર આવશે તો
ખીજશે સદેવંત બોલો.

દોહરો—કુત્ર ખુડે કામની તણા, ને વળી ઉંચગીચ ધર જોને
જાય; અમ નેણાંને વારીએરે; મારી આંખો અખજ ખાય.

હું તો ધણીએ મારા નેણાંને વારું છું પણ મારી આંખો આંખ
જ ખાય છે. શાવળીંગા પછી આવાં રાસ બરેલાં સદેવંતનાં
વચન સાંભળી નમીજાઈ કહે છે.

દોહરો—મુણ શાવળીંગા સદેવંત કહે, ને વળી મેલી તે મન
ની માણ; જોઈએ આઈને હુંએ મરતો, મારો પીતા ભાજત શ
ળીવાન

(૫૫)

હે રાંડ તારા મનમાં તો કશુંએ નથી પણ હુતો તારે વાસ્તે મરત તો મારો પીતા બાજત.

દાહરો—નારીને માટે ક્રીયા નર મુઆ, ને રાજ તમે કરોછો પે-
હેલ; પ્રીત કરીને પાછા ખસેરે, એતો એલાડુના નહીં એલ.

ચોપાઈ—એલાડુના એલ, નેણાં રસ વારતાં; મુખસે મીઠા મો-
લ. રહેજો તમે બોલતા.

નારીને સાડ એવા કેલના નર મુઆ છે તે મને બતાવો નહીં
તો તમે મરી રસ્તો કાઢવાના હતા કે શું? પણ જે પ્રિત કરી પા-
છો હો એ માણસ ન જાણવું માટે તમે મારી સાથે દશીપુશીને
બોલો સદેવંત બોલો.

ચોપાઈ—પદમણી તારાં વેણુ, રહેમાં પરવરે; બાણાવળીનાં છું-
ટયાં બાણ, તેતો પાછાં કેમ ફરે.

આ શાવળીંગા તારાં જે વેણુ તે મારા રૂઢ્યમાં મુસરાં મા-
ધ્યાં જાય છે જેમ બાણાવળીનું બાણ પાછું ન ફરે તેમ તને
છોડનાર નથી તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

દાહરો—પ્રિત અગોચર કીજીએ, રાજ માડ કહ્યું રૂંતો મા-
ન; કોઈને નવ સંભળાવોયેર, રાજ એકથી ખીન્ને કાન

રાજ પ્રિત કરવી તો છાની કરવી પણ એક કાનથી ખીન્ને કાન
જાય એમ કરવી નહીં ત્યારે રાજ કહે જાં કાને કાને સંભળાવી
એ બતાવ. ત્યારે શાવળીંગા કહે કે જીવો એક લાલાખારોટ;
ખીજી વાલીઆદમને તથા ત્રીજી પાટમરે રાણીએ અને થોડીક
ણી મેહેતા પણ જાણે છે. માટે કાંઈ સમજણુ રાખો પછી રાજ
ઉભા થાય છે કે સ્ત્રી મહા કામાપુર યઈ સદેવંતની પોતીની પા-
ટલી તાણી એ એ છે કે હવે ક્યાં જાઓ છો એટલે સદેવંત થ
ફરે પરુજવા બાળ્યો કારણ કે એણે કોઈ દિવસ કાંઈની સાથે

(૫૬)

પ્રિતી કુરૂલી નહી તથા આ જેલેલવેલેલી થઈ તેથી દહેસત લાગી.
હવે કાણીએ ગોરને સોધી કહાડયા પછી કહ્યું કે મહાહાજ સદે-
વતેતા પડદાખડદા ફાડી નાંખ્યા એવું સાંભળી ગોર ત્યાંથી ધસ્યા
ધસ્યા નીશાળે આંગ્યા ત્યાં સદેવતને સાવળીંગા ઝાલી રહી છે તે
જોઈ કહે છે.

દોહરો—પકડીયાં કામનીએ છેડલારે, રાજ થર થર થર
થર થર થાય, એવે સમે ગોરજી આવીયારે, એતો તંબુતણી માંધ
ઓપાઈ—તંબુતણીરે માંધ, સદેવંત શું કરે, લોકડીયાની લા
જ હાથમાં નવ ધરે.

ગોર તહાં આવી સદેવંતને કહેછે કે તું કોઈની જાજ રા
ખતો નથી મારીને પડદાખડદા ફાડી નાંખ્યાછે છાકરાને મારી
ને કાડી મુકીયા માટે હું તો જીનને તમાગ પીતાને કહીશ મારે
હવે નીશાળ ભણાવવી નથી એવી ધમકીનો અવાજ સાંભળી સર
માઈને નીચું જોઈ નીશાળની બહાર ચાલી નીકળ્યા, પછી ગોર
સાવળીંગાને કહેછે કે બધી નીશાળ બગાડી તે સાંભળી સાવળીંગા
કહેછે.

દોહરો—ધરરે ધુમ્યાં ને વળી છાપરા હાલીયારે કંઈ ખારડો
તે ખડખડ થાય; વા ને વટોળીયો આવીયો, તે ગોર પડદા ઉ
ડારે ઉડી જાય.

તે ગોર વાને વનટોળીએ સડ્યો ને મારીને છાપરાંનાં ને
વાં ખડખડવા લાગ્યાં ને પડદા છૂટીને એની ઝળે ઉડ્યા.

ઓપાઈ—શીખદોને ગોર ધર દીશાએ સાલીએ; રડાં વ-
ધામણાં કોય પીતજીને આપીયે. એમ કહીને નાર ધરભણી ચા-
લીયાં, અળીયા શદેવંતરાય મુખે મુખ ભાળીઆં.
રજા જીવં સાવળીંગા મહાર નીકળી એટલે સદેવંતને કહેછે કે જ્યુ

એ આપ્તો દીવસ આપણો અકારત ગદા ને ગોરે બાણ ત્યારે સદેવંત કહેછે કે મારાથીતા કાલે નીશાળે નહીં અપાય. આપણુ કામ પેલા કાણીયાએ બગાડ્યુ હવે કેમ કરીશું? શાવળીંગા બોલી ગોરે ડુંગર વાવીછે માટે બધા છોકરાને અને છોકરીઓને એક દીવસ ટાવા માકલેછે પણ તમે નથી ગયા અને હુંએ નથી ગઈ માટે જઈને કો કે કાલે તમારી વાડીએ અમો હુડા ટાવા જઈશુ ને હું તે ભાતઆપવાઆવીશ તેમાંબળી સદેવંત પાછા ગોર પાસે આંગાને કહ્યુ કે તમારી વાડીએજવાનો વારો અમને નહીં આપો? બધાને આપોછાને. ત્યારે ગોર બોલ્યા તમે રાજાછો. ત્યારે સદેવંત કહે ધેર રાજા પણ આંહીનો નીશાળીયા. ત્યારે ગોર બોલ્યા કે, હો તમે જન્મે સદેવંત કહે માફ ભાત આપવા શાવળીંગાને માકલજે. ગોર બોલ્યા બાધ આવશે તો માકલીશ પછી સદેવંત ત્યાંથી ધેર ગયા અને ગોર પોતાને ધેર ગયા પણ આવુંપીવું મુઝવું નથી ને ઉદાશ થઈને બેઠાછે, ત્યારે ગોરાણીએ કહ્યુ કે તમે આ જ ઉદાશ કેમછો. ગોર કહે રાજાનો કુંવર વાડીએ જવાનોછે ને તેને ભાત આપવા શાવળીંગાને માકલવાની છે ને એ ન જાય તો પછી જીવવાનુ ડેગણું નથી, ગોરાણી કહે એમાંતે શુંછે માયી પાસે માકલજે એટલે હું સમજાવીને માકલીશ. બીજો દીવસ સદેવંતે પાટમદના પાથરવાનો રત્ન જડીત બોજાડ હતો તે જાનો માને લેઈ બચકીમાં બાંધ્યો તે પાટમદએ દીકો એટલે સદેવંતને કહેછે.

ચોથામં—દીવસ ચડ્યો પહેર, બચકા કયાં બાંધીઆ; પાટમદના બોજાડ તે કોને કાળે ચોરીયા. એ વરાગુગી આજ, કો ને તમે દેખડશો; સાચુ કહેને મારાશામ પાછા ત્યારે ધેર આવશે હે મહારાજ આ વરાગુગી આજ તમે કોને દેખાડશોને તમે

ધેર કુચારે આવશે પણ રાજા કાંઈ ઉતર આવ્યા વગર ગોરની વાડીએ ગયા ત્યાં એક માં પાના ઓડ નીચે રત્ન જડીત ઓછાડ પા થરાંને સુતા ભાંધમાં કાંકરા હતા તેથી ખુસ્યાં તેથી પોતાની તરવાર વતે કાચી ડાંગર વાઢી અને તેનો ચોતરો કરી તે પચ્ચે ઓછાડ પાથરીને સુતાને શાવળીંગાની વાટ જુએ છે. ઝાડ ઉપર તમામ પક્ષીઓ પોતે આમ, જામ, શીતાફળ, લીંબુ, નારંગી, ખેર, ખજૂર, દ્રાક્ષ, પપતથ, એ સરવે ફળફળાદી કોચી આધને નાખે છે પણ કોઈ ઉડાડતું કંઈ. શાવળીંગા નીશાળે ગઈ એટલે ગોર કહ્યું કે તને ગોરાણી બેલાવે છે શાવળીંગા કહે શું કામ છે ગોર કહે કાંઈ કામ હશે શાવળીંગાએ કહ્યું હું તો કાંઈ જતી નથી પછી ગોરે ધણું કરી ગોરાણી પાસે આકલી. ત્યાં ગોરાણીએ કહ્યું કે આજ રાત્રના કુંવર સંવિત વાડીએ ગયા છે અને તું કોઈ દીવસે વાડીએ ગઈ નથી તેથી આજ બાત લેઈને જા. શાવળીંગા કહે મેં તો વાડી દીઠી નથી ને હું તો કાંઈ જતી નથી, ગોરાણી કહે ગરજ હોયતો પુછતા પુછતા લંકામાં જઈએ શાવળીંગાના મનમાં જવાનું તો હતું ને ગોરાણીએ ધણું કહ્યું ત્યારે કહે લાવે જઈએ. પછી ગોરાણીએ બે લાડવા હતા તે રૂમાલમાં વીટીને આવ્યા તે લેઈ શાવળીંગા ચાલી તે રસ્તે જતાં વીચાર કરે છે કે મારા રાજા આવ્યાડવા આવ્યા? એમને વારતેતો બત્રીસ બાતની રસોઈ અને ત્રીસ બાતનાં શાક કરી સોનાના થાળમાં મુકી રૂપાની ઝાંડીમાં ચોખ્ખું નીર ભરી સોળે શણગાર પેહેરી જઈને જ માડીશ એમ કહી એક કુતરો આવ્યો તને લાડવા ખવરાવી દીધા અને પોતે ત્યાંથી પોતાના રંગ કપડામાં એકાંત વાસ ઉપર આવી અને રસોઈ કરવા સાડ નાહીવોઈ શાવળીંગા બેઠી પોતે નાના પ્રકારનાં પકવાન, શીરો, કંસાર, દુધપાક, આરીયાં, ગજકા, કોણુ

ગવાર, મગ એળાનીશી ગો, રતાણુ ચુરથ, ડોડી, વંતાકે તાણાણો વીગેરે નાં ન પ્રકારના શાક વગરયાં અને વળી કેળાં, અળવી, કોળુ, ધૃત્યાદી ખાતખાતનાં જીણાં બનાવ્યાં એ રીતે ઘણી સુંદર રસોઈ મરી મીઠું વીગેરે મસાલો નાખીને તથયાર કરી પોતે શણગાર સજ્જતા દાસીને બોલાવેછે, દાસીએ એક રાવતની સાથે માથા કરી હતી 'ણુ આર દીવસથી તેની પાસે ગઈ નહોતી તેથી હમણાં મારી બાપ ધામમાંછે મારે જઈ આવું એમ ધારી તેથી પાસે ગઈ ત્યારે પેલા રાવતે આર દીવસથી આવી નહોતી તેની કૌશલ અડ્યો ને તેને પાંચ સાત આપણા લગાવી દીધાને કહ્યું કે રાંડ આર દીવસથી ક્યાં ગઈ હતી દાસી કહે મહાગજ કામમાં બે રાઈ હતી તેથી અવાધું નથી તે રીસાઈને બેઠો ને દાસી પણ રી સાઈ કોરે બેઠી. હવે રાવત મનાય ત્યારે શાવળીંગા પાસે દાસીથી જવાબ અને શાવળીંગા રસોઈ કરી શણગાર સજ્જે અને દાસી ને ઘાંટો કહાડેછે પણ ત્યાં દાણ હોયતે બાલે પછી પોતાને હાથે મજ્જુસ ઉઘાડી સણગાર સજ્જતા માડયા ને મનમાં દાસીને ગાળે બાંડેછે. હવે તમામ રસોઈ સેનાના થાળમાં બરીકેપર રૂમાલ ફાંકી થાળ બરી કોરે મુકાં છે અને પોતે અંગે સોળે સણગાર સજ્જે એવામાં એક લાકડાનો કડકો ચુલામાં સળગતો રહી જ વાથી તેની ધુની જ્વેઈ તેની બોલઈ ચોકમાં બેઠી હશે તે રંગ મહત્તમાં આવીને કહેછે.

ચોપાઈ—થેઠ માહાંટા શાહુકાર, પીયા ધેર પીયારે; નર વીત નીનાર, તું આવડો બનાવ ક્રીમ કરે; દેખશે દુરીજન લોક, વી આરે વાતમાં; આપણે ઉત્તમ જાત, હજવાં પડીએ નાતમાં.

હે બાઈ આપણે મારાના છોડે યદનેઆવાં તોફાન નાકરીએ શાવળીંગા મહા કોપાયમાન યદને ભિન્નધને કહેછે.

ચોપાઈ—મેં માનીતી કોઈ સદા શીવની માનતા, સજ્જુક શા

જશણગાર અંગપર શાબતાં પ્રથમ પુછ્યું જઈને મારી મા
છી કહી દઈશું અમારા ભાતને.

હે રાંડ હું મારી માને કહીને પહેરૂં હવેજી કહીયતો તાર
માંદીને કહીય તે સાંભળી ભાજન કહે તરી એના બાઈને કહીને
માર અવરાવશે માટે શાવળી ગાને સાડાં લગાડવા વાસ્તે સમજ
વી ને કહેછે.

ચોપાઈ--બાઈને હર્ષાને કાંધા ખ્યાલ; એના નવ આજુશ્રી
ઓરતા; તમે સજ્જે સોળ શણગાર. પહેરો અંગ શાબતા.

હે બાઈ હું તો હસ્તહસ્તાં કહેતી હતી એટલા તમે આટ
લી બધી રીસ શુકરવા કરોછા પછી ભાજન કહેછે. કે હું જ્યા
નમું છું ત્યારે હવે જઈ બેસેછે એના બાઈને કહી શું કરશે.

ચોપાઈ - કહ્યા માટે શું, કહેશે તમારા ભાતને, પુજવાન
કળ હોયતો તેજવો રડા સાથને.

હે બાઈ માનતા માની હોયતો સાહેલીએને તેડી વાજતે ગ
જતે જાએ ને એકલાં શું કરવા જાએછા એટલું કહી પોતે તો
એ જઈ બેઠી. શાવળી ગાને ખાલીના વચન બાજુ જેવાં લાગ્યા
હવે ભાજન અને દાશીને માળો બાંડતી જાયછે. ને શણગાર
પહેરતી જાયછે.

દોહરો-કડાં સાંડળાં અણવટ વીંછવા, ને વળી ઝાંઝરનો ઝ
કાર; બાજુબંધ ખેરખી ચીપ ચુડલા ને વળી નવસર જાતીનો દત

ચોપાઈ--હેમજડયા હાર. માતી જાણે મીડીયાં, કેસર અંદનરે
લાટ, હળવે તે તાણીયાં; કીંચો બરચો અનુપ મજ માતનડી
રાખડી; બાણ અંગારે વેન, કુલાં કેરી પાંખડી, કાંખીને કડલાં
ર, વીંછવા વાજણે, ઝાંઝરનો ઝમકાર ધુધરા ગાજણે; ફરતી યુ
મરમાળ, અંગપર શાબતી; શાબા ઈંદ્રના છોડા, અપસરા

મગી અંગેકમક્રમકી લોલ, બત્રીસી જેની ઉજડી. દાડમ કળી
યા દાંત બત્રી અક પુતળી. નાક સુઝતી ચાંચ, તેણે પહેરી વેસ
રી, દાંત નેણાંકરે બીચ, ચોડી એક ડીલડો, સળ્યા સોળ શણ-
આર, આપરે સમાડીયાં, કાળજ કાળી રેખ, આંખામાં ડારીયાં
ધરયા સરવે શણગાર; બત્રી સુધડ નારીયાં. હાથ લીધા યાર
જળભરો ઝારીયાં, જ્યારે ઉડીરે અલખેષ, દાશીરે પધારયાં, બા
પરે હાનુડી નજર વારીવારી વારીયાં.

હવે શાવળીંગા શણગાર સજીને ઘેલમાંથી ઉતરેછે એવામાં
દાશને આવતી જોઈ એટલે રીસ કરી યાળ હોઠા મુકી એક સા
આ તકતો હોતો તેમાં પોતાનું મુખારવીંદ જીવેછે અને કહેછે કે
આ મરો સાળુ બહુ હલકોછે તેથી હું બીજી મલકપરોની જે
સાડીછે તે પહેરું.

દાહરે—આજા સાળુરે માટે ઓઢ્યોને, હું તો મહેર અંગારે
અંગા મરે; જેના પાલવ રૂઝ શ્રે ભતારે, એવા પહેરણુ મલકાપ
રીરે મલહીર.

એમ કહી હલકો સાળુ કહાડી નાખ્યો અને માર કહાડી પેહ
જીનું પછી હાથમાં સોડી લેઈ દાશીને કહે છે.

દાહરે—બુધ વિનાની બાનડીને રાંડ હાથમાં કાંઈ ન જાણુ;
એકતા દુરીજન મારીબાબી મધને તેતો હાથમાં કરી ગાંધાણુ.

એમ કહી દાશીને બે ત્રણ સોડીઓ જડારી દીધી કે રાંડ તુ
જતી રહીને મારી બાબાઈ આવી મને મેણાં મારી ગાંધ તે માર
સાંખમાં પડયાં ત્યારે દાસી કહે છે.

દાહરે—સોબતદી બાઈ સહુને સરખીને વળી કોઈને રાજીને
કોઈને રાંક; પદમણી મનમાં વીચારજોરે બાઈ ગરીબનો કાઢોવાંક.
હે બાઈ મરીય તાણેવંત બપોને પ્રીત સરખી હોય તમે તો

‘મારો વાંક કહારો છો પણ મનમાં વીચારો હવે શાવળીંગા મહે
લમાંથી જેમ આકાશમાંથી વીજળી ઝળકેમ એ તેજ મારતી ની
કળી.’

કવિત—મજની અદંગ બેઠા, કટાક્ષ માન વુજ, નેનેનેન માહે
અંજન બનાય કે, આબુવણ લીલા બનાકની અતી પ્યારી, કારી
ધનસારી મતપ્યારી લપટાયકે, અતી હુંગટાજ્ય અંધારીકારી વીજ
ળી ચમકે માનુ અટારી ચરી આયકે; સુંદર શાવળીંગા ચલી જા
ય બુજારમાં શણગાર સખી લગાયકે

કવિત—શીરા ફુલ શીરદાર, બેસરતો ફોજદાર; કરણું ફુલ કાર
કુન, ગજરા તે કાજહે. નેન તો અમીર જાહે, ચોધરી અધુર બે
ન, બાજુબંધ છડીદાર, છટાછટી છાજહે. કાનુ કે કૂછ જાન. કં
ચુકી ખીરાજમા; નમંમદકી જોખનકી જગારી ઝાઝીહે, સુદરી સ
જે શણગાર, પ્રીતમંકુ મોલનેકુ, ઝાંઝરકો ફાર માનુ નોખત જધું
ખાજહે, અંચકો આટ માનુ. ફાટ કીચો મુધટકો, અંકેલી ચીત
અલી મારચો હઠાયો હે. મારેતો શમશર અતી, કટારીદીગ અંજ
નકો, જીતકો નગારો અગડખંબહી બજાય હે, માતીગમ નેન બ
ન કામકી ખંદુક માન; મન હુકી અટક ઝથકો મચાયો હે, શેજ
સુખડા મીલે આબુવણ ખેતપરે આજ ગોરી ધરે પલકે મરદકુ
ચઢાયો હે.

આવી તરેહથી તેના શણગારની અને તેના બદનની અગણી
ત શોભા આપતી શાવળીંગા બજારમાં જાય છે.

ચોપાઈ—નારી ઝાઝા નેહ, બજારમાં નીશરયાં, રારા શહેર-
ના લોક દીવાના હો રહ્યા. જેમ હથમાં દીવો સાર, જોવાને ની
શરી; ફોરે આભે કોય ઝખુકે છે વિજળી.

શાહસો—સુંદર બજારમાં ચલી જાય, લોક કહે રૂપવંતી વાએ

વાય; છેલ જીવે તેને કેમ સુહાય, હૃદયું કુટેને કહે હાયહાય.
 શાવળીંગા ચાલી જાય છે એવામાં એક વાણીઓ બી તાવ
 તો હતો તે હાથમાં કુલું લેઈ તાવડામાં રેડવા જતો. તેવામાં તે
 જો શાવળીંગાને જોઈને બેગાન થઈ ભોંયમાં ધી રેડી દીધું તે
 જોઈ એક જીવાન પ્રાહ્મણ વાણીયાને કહે છે.

દોહરો—પડ્યો બાજશુ કાજશુ, ને ઝટઝટ ફરંગીની ખાય; બી
 ર વેચતાં વાણીયારે તારા ઘરત દેળી દોળાઈ જાય.

હે વાણીયા એમાં શું દીકું કે તેં ધી દોળી નાખ્યું ત્યારે વા-
 ણીઓ બરાહાણને કહે છે.

દોહરો—સાચા દલથી સમરણ કરીને, વળી ચાલી જાય સુરત
 નીરધાર; મેર આવે માગીએ એવી નાની નાજીક નાર.

વાણીયો કહે એના રૂપ ઉપર એક કુલું તો શું એવાં પાંચ
 કુલાં ઉતારીને ફેડી દઉં કોઈના તો તરફ જોતી નથી. પ્રાહ્મણ કહે
 છે તું તો નુંકશાન કરી તેના સામુ જીવે છે પણ જો હું એને બો
 લાયું એમ કહી શાવળીંગાના સામો જઈ ઉભો રહ્યો, પણ શાવ
 ણીંગાએ સામું ન જોયું ત્યારે પ્રાહ્મણ એક ધાવ કહ્યો.

દોહરો—નારી તું કાંઈ નથી જાણતી, ને વળી જાણે રમે
 હ ઉડાય; આ છેલડો તને સામો મળ્યો. ને ઉ રસની ભીંગીર કેમ
 જાયને સાંભળી શાવળીંગાને ઘણી રીથ ચડી એટલે આંખ કાતરી
 પ્રાહ્મણ બણી જોયું એટલામાં બઠને ફેર આવ્યાને મુરછા ખ
 ઇ એક કીચડનો બરેખો આજ હતો તેમાં પડ્યોને આંખો તરી
 ગઈ.

ચોથાઈ—સળ્યા સોળ શણગાર, પીયાડે કારણે, મારયા નેણ
 કેરા બાણ, પ્રાહ્મણ પડ્યો ખજામાં.

બઠને પડેલો જોઈ વાણીયો કહે છે બાઈ પાસે જઈ કેવો લા

(૧૪)

ભ ક્રમાએ અમ્મ વેગજે રહ્યાને નુંકશાન તો થયું પણ આખરૂં જોઈ
તો છીએ. હવે શાવળીંગા ઉભી બજાર ચાલી નીકળી અને તે
નું રૂપ મહાતેજસ્વી કે જેવી આકાશની વીજળી, પુનઃમનો અંક
અન હોળીની ગાળ માફક પ્રકાશ પામી રહ્યું છે અને જે જીવે
છે તે જાણીત થાય છે. એક શોનાની દુકાન હતી તેમાં તે ઘાટ ધ
ડતો હતો તે અને જોઈ પોતાનો અથોડો માથામાં મારવા લાગ્યો
અને ચોરામાં જે ચારણભાટ ખેડેલા તે અને દુકાનોમાં ખેડેલા વા
ણીયા તેને જોઈ જાણીત થયા.

ચોરે જાણ્યા ચારણભાટ. બજારે જાણ્યા વાણીયા; શોનાએ ફે
ડયાં શીથ; લવારે પગ તોડીયા.

એવી રીતે શાવળીંગ. કંઈને છકડો મારતી ચાલી જાય છે
એવામાં ખાળમાં જે બંધ પડ્યો છે તેની સ્ત્રી જમેવાની વખત
થઈ છે તેથી મહારાજને ખાળવા નીકળી છે એવ માં એક
આદમી કહે છે કે આ બાયડી જાય છે તેને જોઈ મુરછા ખાઈ
પેલા ખાળમાં પડ્યો છે. ત્યારે પેલી સ્ત્રીએ શીથ ચડાવી શાવ
ળીંગા સાથે લડવા લાગી તુ મારા ધણીને મારી ક્યાં જાય છે તે
વારે શાવળીંગાએ સામું જોઈ એટલે તે પણ રાત્રી થઈ ગઈ પ
છી બટાણીને કહે છે.

દોહરો—અદ્રબદ્ધ મરધલાયનીને. રાંડ બહાર તારો જોને રં
ગ, તને દેખી મારો પીયું પડી ગયોને રાંડ કાઢવ બરીયારે રંચ
હે રાંડ તાર બહુ રૂપ, કે મારો ધણી કાઢવમાં પડશે તે સં
બળીને શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—મુને દેખીને તરવર ડોને વળી હશ્તીના ઘુટે જોને દં
ત; જાએને સંધ્યાર પેર સાકર વેંચો કે જીવતો રહ્યો છે ત
કંથ.

(૧૪)

હે રાંડ મને જોઈને તો હાથીના હાંત ઉખડી પડે છે પણ તારો પછી જીવતો રહ્યો માટે ઘેર જઈ સાકર વેંચ એવું સાંભળી બટાણી અંખવાણી પડી ગઈ અને પોતાના ધણીને ખાનખાંધી ઉડાડી ઘેર લઈ ગઈ. હવે શાવળીંગા બજારમાં ચાલી-ચાલી દરવાજા આગળ આવી ત્યારે ત્યાં દરવાજામાં એક જવાન અને એક ધરડો એવા બે સામસામા શીપાઈ બેઠા છે પેલાં જીવાન ઢાકરાએ કહ્યું કે દેખો ખડેમીયાં કયા મળેછી નાજીક નાર આતી છે ત્યારે બુઢો બોલ્યો કે ચુપ રહે એતો કોઈજીવતો ચુડેછે હે તું નાના હોકે કયા બોલતા છે આખી બજારમાં ખડા જીલમ કરકે આઈ છે એક સોનીકા ઉસકુ દેખકર શીય કુટ ગયા, એક લુહારકા પાઉં ટુટ ગયા, એર એક બનીયાકા ધીઠા કુપા રોતા ગયા, એક બમન તો ખીચારા બુરી તરેસેં પડયા છે ને જો કુછ તું બોલેંગા તો શીરખી તેરી એસી લાજત હોવેગી ને મેં ભાગ લઉંગા. છોકરો કહે કયા અપનકુ કુછકરેગી અપન તો ઉશી સાથ સંધા ખાન કરેગેં એમ કહી શાવળીંગાને કહેછે.

દોહરો:—નહીરે મારી તેને છુટીરે કટ રીને, વળી નહીરે ખરડી ખરવાર; હાર નેનુસે તુને માર દીએ ને વળી ધન્યલ કીતી બજાર.

છોકરો કહેછે કે હે સ્ત્રી તેરી પાસ કુછ હપીયાર તો હે નહી ને તુને સારી બજારકુ કતલ કરડાલી એતો ખડી જીલમકી ખાન. એ સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—ઠીલડી ચોડુંતો મીયાં ત્રીસ મરેને વળી સેધો પૂરું તો મરે વીસ; કાજળ આંગુતો દેર કરે ને વળી નીતના મરે પાંચ પચીસ.

હે મીયાં હું શણગાર સજી તો મને દેએ એટલા ભાંપ પડે એમ કહી યાજ લઈ દરવાજા બહાર નીકળી એવામાં એની એક

સમપણી સામી મળી તે કહે છે.

દોહરો—કંચન યાળ જોને કર ધરયોને વળી તારે હમી તે હરખ ન માય, પગરે પડેછે ઉતાવળો, ને વળી કોને સમયર કયાં જાઓ.

ચોપાઈ—કોને સમયર કયાં જાઓ, એકાએક નીસરી, મુજ સ ઈયરનો સાથ, તે તું કેમ વિસરી. તારા દીલની વાત મારા આ ગળ નહી કરે, સરવે સાહેલીઓની આણુ, અહીંથી જો તું ડગ લું ભરે.

હે સમયર ઉતાવળી ઉતાવળી કયાં જાયછે તે કહ્યા વગર જાય તો તને બધી સમયરોની આણુ છે.

દોહરો—મેં માનીતી શીવની માનતાને વળી દીવસ ચડતાં જાય, જલુ છે ગોરની વાડીએ મારાં ફલડીયારે કરમાય

હે બેહેન શીવની માનતા માનીએ ને ગોરની વાડીએ જલુ છે તે સાંભળી સમયર કહે છે.

દોહરો—બોલડીયું તો તારી મીઠી લાગેને વળી વેણનાં નથી તારાં મુલ; જાઓએ ગોરની વાડીએ ને. ત્યાં કઈક જાતનાં ફલ

હે બેહેન ગોરની વાડીમાં કઈક જાતનાં ફલ છે તે મને કહે હવે શાવળીંગએ ગોરની વાડી જોઈ નથી તો ફલ શી રીતે બતાવો. પણ પોતે મ.હા ચતુર છે તેથી તે કહી બતાવે છે.

ચોપાઈ—ચંપો મરવેને શાળ વળા કેવડો મહી કેતકી; જોઈ જાતગરને ડોહર, ચંબેલીરે બહુંકળી. વરણ ચંદારે ભાત, તેની જુલો જાતડા; છે એક ચંપાનો છોડ, તેમાં વળુધી મારી વેલડી. કરમ સંજોગે ફાય, વધીછે વેલડી, કહું છું સાચી વાત, સાંભળ મારી સાહેલડી.

જેનપણી કહે જેન તારી બોલી ઉપરથી બધી મતલબ હું સમજી બધું પણ જોજો કાંઈ હળવી પડતી.

સોહણો—જેસર વીતીએ સરભાર, કાંક રાખો આત્યાનો ત્રિ
આર; વેણ વેણ પડોછો ભાત, આપણે ઉતમ માન્યન ભાત.

હે બેરન ગણીગણીને બોલતો આપોછો પણુ જોજો મહીધી
વોક્ર ન થાય એમ કહી ફરીને કહે છે.

દોરડો—સાંભળ મારી સાહેલડીને વળી કાંક રાખોને વીચાર;
જીગતે કરીને જમાડજો, ને વળી એ પળ લેજોને ઉગાર.

હે બેન જીગતાઈથી રાજને જમાડજો; શાવળાંગા કહે તારા
કરતાં મારામાં અકલ ધણી છે.

દોહરો—સાંભળ મારી સાહેલડીને વળી પુરણ મતો કીધાં કા
મ; જીગતેથી રાજને જમાડીશુ, ને મારી લાજ તો રાખે મરો
શમ.

હે બેહેન લાજતો પરમેશ્વર રાખનાર છે, એમ કહી જેતે
વાડીબણી ચાલી રસ્તામાં બે રસ્તા આંખા એટલે અમઆઈને
ઉભી અને એક ગોવાળીયાને પુછેછે.

દોહરો—સોના ઉઢાણી શોરપર ધરીને, વળી માથે તે જીલીય
જોને ભાત; ભાષ વીરા જોને ગોવાળીયા વીતવું ને મારી ફેધ વા
ડી ને ફેધ વાટ.

હે ભાષ મોરળી વાડીનો રક્ષો કીયો ?

દોહરો—ઉંચાતે આંખા જોને આંખલીને વળી નીચે છે દાડમ
દ્રાક્ષ, ઉપર સુડા જોને સાટવેરે તારી એછે વાડીને એરે વાટ.

હે બેન આ આંખા અને આંખલીયો દેખાય છે. અને ઉપ
રસુડા કલોલ કરે છે એ તમારી વાડી એ સાંભળી સાવળીઆ
પોતે હરખમાં ચાલી જાય છે અને જ્યાં પવનના ઝપારાથી મા-
થા ઉપરનું ચીર ખસીને અંબોડે આવી રહ્યું છે અને મુખાર-
ખાંદ ઉઢાડું તેજ મારી રહ્યું છે અને ચોરલાની વેણનાં પટ્ટીય

કાળા ભમરાની માફક ઝળઝી રહ્યાં છે અને પોતે માહા મદમાં હરખમિર હંથના માફક કુદવી ચાલી જાય છે તે જોઈને સહેવાંત કહે છે

ચોપાઈ-છુટે પટે જોને નાર, એમનાં એમ આવજો, સનઘટ કેરી આંચ, આડી નય લાવજો. છુટે પટે જોને નાર ભાગે મહુ સારીયાં; શાવળીંગા સમતોલ નાવે બીજી નારીયાં.

એ સાંભળતાં શાવળીંગા વીચાર કરે છે કે રાજ્યે મને જ ન કાહાડવાનું કહ્યું તેથી પોતે ધુંધટો તાણી ચાલી આવી.

ચોપાઈ-અવળા ફરીરે અલખેલ, આપરે સમારીયાં; સનઘટ ક્રોડા તાણુ, ધુંધટ લઈ વાળીયાં, માથે સોનાનો થાળ જળભરી આરીયાં, અંપાને થડ કોય આવીને ભાત ઊતારીયાં.

અંપાના થડે ભાત ઊતારી પોતે આવી ઉભી છે તે જોઈ માહા કોપાયમાન થયા ને કહ્યું કે તું મને જમાડવા આવી છે કે ધુંધટો તાણીને રોવા? એમ કહી રીસાઈ તાંથી પોતે હરી આ મા ગયા, શાવળીંગાના મનમાં કે રાજ્ય પેસાળ્ય કરવા ગયા હશે તે હમણે આવશે પણ રાજ્ય તો આ મા નહીં તેથી રાજ્યને મનાવ વા સારૂ અંપાના ઝડને કહે છે.

હાહરે-અંપા તુંજને ભમરે છંડેને વળી મુંજને છંડેરે સાજના હેતેને પ્રીતે અમ્ર આવીયાં; કેમ રીસે બરાયા રાજના.

સોહણો-રીસે બરાયાં એ રાજનાં, ગોરા ગરવા મારા સોજા માજનાં; કહ્યું નથી વાલા તમને કેણ, દુખાણા જેમ દુરામનનાં વેણા

હેરાજ તમને મેં કાંઈ કહ્યું નથી ને તમે રીસાઈ કેમ બેઠા છે તમારા જીવની આતર ત્રણ ગાઉ ચાલી આવી ને પગમાં તો ફેલા પડી ગયા છે; તોએ તમે જોબતા નથી એનું કારણ શું? રાજ્યને રીસ મડી તેથી હુડા ટાવાનો માજો હતો તે ઉપર મડી

બેઠા. શાવળીંગા કહે મહારજ પગ ધુવો અને કહે તો યાજ
અહીં લાવું. પછી રાજાએ એક આમલીની સોડી લેખને અપા
દી દીધી તે સોર ઉઠીયા તેથી નાચે બેસી રેવા માંડીયું ને પો
તે પશ્તાવો કરે છે કે મંધરમાં તો હજીયગણ કોઈને ટુંકા
રા આધો નથી ને અહીં માર આવો પડે છે એ મારા કરમનો
વાંક છે એમ કહી રાજા પાસે ગમ્મ અને કહે છે.

દોહરો—તુને વાએ જપેટીએને કેમ રાજા માળે ચઢીયારે મુળ
જી, ઝરઝર માથે નિરે ઝરેરે, તુને કેમ ન આવેરે કમાણ.

હે રાજા તમને દયા નથી આવતી કે તમ વામાં ગાંડા થઈ ગ
યા, રાજા કહે તને કહ્યું કે તું આવતીતી એમને એમ
છેડ પડે આવજો ત્યારે તો તું ધુધેઝા તાણીને મારા નામનો છે
ડા વાળોને આવી એમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ—છેલ જમાડવાને કાંઈ, આવી તુતો ગેરીયાં, કરોધ
ચક્રીરે કામન પગેરે ઉપાડીયાં.

તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે હે રાજા અમારો સ્ત્રીનો ધ
રમ છેકે લાજ મરજદાથી આવવું પણ પવનથી મારા અંબોડાપ
ર ચીરને છોડો ગયા તેને અથોડાં જરા નીચો ઉતરી ગયા ન
માં મારો શો વાંક કહાડોછો.

ચોપાઈ—લાગી પવનની આંચ શનઘટ મારાં ઉડીઆં; આ
ધા યાગુ કોઈ, અમર લેઈ ઝોઢીયાં.

એવું સાંભળતાં રાજા ખુશી થયાને મનમાં કહે છે બાપડીને
વગર વાંકે મારી પછી યાજ પાથે આવીને બેઠાં.

દોહરો—નથીરે નીરાને નથી સગેવરને વળી નથી કુવામાં જો
ને કેશ નીરે દોહ્યાં નહી મળેને, રાજા દેસો કંઈ અમને દાશ.

શ્રોત્રી—દેશો કંઈ તમને અમને દાશ, અને ચરણ તે ઉતારો રો

થ, સમથા સમજી હો તમે જાણી પણ દોળ્યાં ન મળે પાણી.

હે રાજા આ પાણી તમે દોળી નાખ્યું તે હું ક્યાંથી લાવીશ
અહીંયાં કાંઈ સરોવર કે કુવામાં કોશ નથી તે સાંભળી રાજા હ
શી પડ્યોને જાણે કહે છે જો જમાડશે તે પાણી નહીં પાવ?
વારતે પાણી લેતો આવેતો જમીએ નહીંતો થાળ લઈને પાછાં ઘે
ર જાઓ. શવ ૧ ॥ કહે ક્યાંથી લાવું? ત્યારે રાજા કહે છે.

દોહરો—હંશ કુવાને હંશ વાવડોને વળી હંશલી તું શેવન હાર
નીર ભરી આવા સુદરી તો આપણ ભાજન જમીએ સાર.

હે સ્ત્રી આ હંસ કુવા ઉપરથી પાણી લઈ આવો હવે શવ
ળીગા કુવા ઉપર સાળુ બાંધી આરી કુવામાં ફાંસી પણ કુચો જો
ડો તથા પોંદોંઆ નહી, તેથી કુવા ઉપર ઉભી છે અંદલામાં ગો
વાળીઓ ગાદા ચરાવે છે તેને કહ્યું બઈ અહીં માફ ચાર પોણે
અતું નથી તે જાણે કાંઈ પાણી મળશે? ગોવાળીઓ કહે શેરે
માં જવ તો મળે નહીં તો અહીંથી જો ગાઉ ઉપર નદી છે ત્યાં
જવતો મળે પછી ચારતો કછોટો વાળો દાયમાં આરી લઈ પોત
નદી બહી લાલી રમતામાં જતાં પગે કાંટા વાગ્યા અને ચાર
પણ કાંટામાં ભરાઈને ફાટવા લાગ્યા એવી રીતે ઉજડ વગડામાં
આલતી નદીએ જઈ વિચાર કરવા લાગી કે અહીંયાં કાંઈ છે
નહીં જાણે હું નાહી લઉં પછી લુંડડાં ઉતારી નદીમાં નહાવા પ
ડી નદી તારે એક શીમડાનું ઝાડ ઉપરું હતું તેને કહે છે.

દોહરો—નદી કાનારે શીમડાને, ભુડાં ક્યાં ન ઉચેરે તું ફરે
મારું જોખન તારાં કુલડારે, તેતો જાણ છે વેહેતે પુરે.

તે સાંભળી શીમડાનું ઝાડ કહે છે.

દોહરો—હું નદી કાનારે વસુ સોમલોને, વળી જોટા પાંસરો દાર
તાર જોખનને મારા કુલડારે, ભુડાં જાણે વાને વટાર.

પછી એક અંપાનું ઝાડ હતું તે જોખન કહે છે મારા રાજા આ

પાત્રી સુગંધ લે છે તેમી મને પણ આંહી મળી માટે અંધારી સા
રૂં ને આરેક કુત્ર વીણા લઉં નદીની સામ તીરે અંધ કેળવું ગ્રાહ
તે પેલાં અંધાને કહે છે કે મારા અમરત જેવાં ફળને મારાં પત
રાંમાં થઈ ભોજન જમી છે તેનું તો નામ નથી લેતી અને તારી
પાથે ઉમરો સરખો પણ નથી આવતો તે તારાં કુત્ર આ ક્રોમળ
સ્ત્રી હરખથી વીણી છે ભાઈ તું તો મહા નિર્ણય વાણુ અંધ કહે છે

દોહરો—અંધા તું તો સભાગીઓને, વળી શીતળ જ્ઞાને તારી
છાંય; શાવળીંગા વાંછી તારાં કુત્રડારે અંધો લાંબી કરકર બાંધ
હું સેનો સભાગીઓ સભાગીયા રાણીજના હાર, કે તે રા-
ણીની ડોકમાં હાંચે છે તે સાંભળી હાર કહે છે.

દોહરો—હાર કહે અંધ સેના સભાગીયાને વળી સભાગીયાં
રાણીજનાં ચીર, કેડે પડે જ્ઞાને પાટલીને વળી વેંટાઈ વળેરે શરીર
હે ભાઈ રાણીજનાં ચીર આખો દહાડો શરીર ઉપર રહે છે
તે સભાગીયાં છે વળતી ચીર કહે છે.

દોહરો—ચીર કહે અંધ શેનાં સભાગીયાને વળી સભાગી ના
દીઓનાં નીર; ચીર ઉતારી કાંઠે મુક્યાને વળી નીરને સોપાં શરીર.

અંધ સંભાગીયાં હમંમે તો ઉતારી વેગળે મુકે સભાગીયાં ની
ર કે જ્ઞાને આખુ શરીર સોંપી દીધું છે.

દોહરો—નીર કહે અંધ શેનાં સભાગીયાને, વળી ઉલટા ધુવે છે
જ્ઞાને મેલ, સભાગી શાવળીંગા સુંદરી, અંધે રૂંદ મળેરે કોઈ છેલ.

નીર કહે છે શાવળીંગા સભાગી, જે તેને પરણે તે સભાગી.
અંધ શેનાં સભાગી અમરામાં તે મેલ ધુવે છે.

દોહરો—શાવળીંગા કહે હું સેની સભાગીઓને, વળી સભાગી
સદેવંત રાજ, રૂંદયા રાજ માનશે તો ભાઈ સધરાં અમારાં કાજ
ભાઈ હું શેની સભાગીઓ પણ સભાગી મારા રાજ કે આ

રહું કરનાં ડીસાઈ બેઠાં છે જો હવે મનાયતો સાફ નહીતો મારે
જો અફળ થશે એમ કહી વાડીમાં ચાલી.

ચોપાઈ-શાવળીંગા રૂપસરૂપ, વાડીસાચાલીમાં કાજળ ઠાળ,
રૂપ, નેણમાં ડાડીયાં કે વચના બાંધીયા કોથ વાડીએ પધારીયાં
શાવળીંગાને વેગળેથી ઉતાવળી સાસ બરી ચાલી આવતી જો
ધને મનમાં વીચાર કરે છે કે એક ડગલુ ન બરેતે મારા સાફ જ
ગાઉ નદીએ જઈ પાણી બરી લાવે છે. જો તેને વગર વાંકે મા
ડી એમ કહી પોતે કહે છે હવે આવે એટલે જટ જમવા બેસ
વું પણ જ્યારે તે પાશે આવી એટલે વીચાર કરી ગયો કે શુ
આપણે એને પેલાં બોલાવીએ? ગરજ હસે તો ઘણીએ બોલાવ
તી આવશે. હવે શાવળીંગા પાણી લઈ આવી પાશે ઉભી પણ
રાજ બોલતા નથી, ત્યારે શાવળીંગા રાજને બોલાવે છે.

દોહરો—રૂડી અંપા દેરી છાપડીને, વળી વાયરે સીયાળુ વાથ જ
મી લોને રાજનાને, વળી ભોજન ટાહાડું યથ જાય.

હે મહારાજ જમીલ્યો ભોજન ટાહાડાં યાય છે.

દોહરો—પીરશા વીના જોને પદમણીરે, એતો કામની કેમ અ
વામ; અવર પુરસને એરેરે, એ તો જુગતે જુગતેરે જમાય.

હે શાવળીંગા તું કહેછે કે જમીલ્યો જમીલ્યો પણ પીરસ્તીતો કે
નહી તે સાંભળી શાવળીંગા બોલા હે રાજ હવે સાંજતો પડયુ
આવીછે અને કોઈ જોવા આવશીતો જાણે વરણોરો થશે પણ મ
નેતા તેની હરકત નથી તમો જનોતો અરા હું કોઈની બીક
રાખતી નથી.

દોહરો—જેમ મનની જોવા મળશે, વળી વીવામાં ફરે વરરાય, તે
મ જમશે રાજનાતો, વળી તેમ જમાડું મારા રાય,

હે રાજ જો ભોજની હા જોવા મળને મારે વીવાહ મધ રહ્યો
હાય તેમ જો જમણા તોએ તેમ જમાડીશ.

દેહરો—યુષ્ઠ શાવળીંગા સદેવંત કહેને, વળી વરતાર્થ રહી
અમં વાન; હેતેને પીં અમં પાણુનું, ને વળી નહી વરલાવું

દેહરો—યુષ્ઠ શાવળીંગા સદેવંત કહેને, વળી વરવહુ જન્મે છે
તેમ વળે તે જ વળી શાવળીંગા બોલી.

દેહરો—યુષ્ઠ શાવળીંગા સદેવંત કહે ને વળી તનમાં રાખ્યું
વંદને દેવ; આજ જમાડું મારા રાજ્યન, વળી વાવા કરતાં વીશિક
તમારી એવી મરજી હશે તો મારા વીવાહ કરતાં વીશિક રીતે
જમાડયા તે સાંભળી સદેવંત કહે ૭.

દેહરો—યુષ્ઠ શાવળીંગા સદેવંત કહે ને, વળી પાળો કે નહી
પાળે. પ્રત. હેતેને પ્રતે અમં આલોએરે, તમને રાજ્યવાનો રીત
હું શાવળીંગા હું તને મારા રાજ્યવાની રીત આપુ તો અ
રા પાળાવું પાળે કે ન પાળે ત્યારે.

દેહરો—યુષ્ઠ સદેવંત શાવળીંગા કહે ને વળી પાળીશું અમં
પ્રત, હેતેને પ્રીતી અમંત આલજ્ઞેને, તમારી રાણીછની રીત
હે રાજ્ય અમં તે પાળીશું માટે અમને તે આલજ્ઞે. એ સ
ભાળી સદેવંત મનમાં બહુ હરખ પામ્યો તેમ શાવળીંગા પણ ખુ
શી થઈ પેતે છે છે.

શોહલો—હમી હસી કામળી જીને કાલે હાથ ને સાંભળો રા
ય મારી સમી વાત, કોરેથી આજ જમું કંસાર, સકે મરત લો
ક જ્યુએ સંસાર,
હે રાજ્ય લોક છે જ્યુએ હું આજ કોરેથી જમીય ને જમાડી
શ એમ કહી સદેવંતાનો હાથ કાલે છે.

ગોપાલ—અપા કોરો છંગ, જમાડુ રૂં છે છલને, મહી મરજી
દે કરે રંગના રેલને, કરે કરોની વાત; ડરાવી હુંતો નહી ડરું

આલો મનની જાળ, નહીતો વળા ખાઈને મરે.

હે રાજ હવે હું દોષની લાજ મરજદ ગણવા ની નથી મારા સાથે સુખની વાતો કરે અને મનની જાળ પૂરે.

દોહરો—કહેતો કામની વુને હીરા દહને, વળી કોહાને આલુ મા મને ગરાસ, મોહ આવે તે માગજોડે, કામા વુને તુકાહરે આજ

હે સ્ત્રી હીરામોતી ગામને ગરાસને મામે તે આપુ તારે ગમે તે માય હું તને તરસમાન થયોછું,

દોહરો—કુની લાલચને શુએ કરને એના ખાધેથી ખુટીખુટી જાય, પણ એક વચન આપો અલખેતડાને, તે જુગ જુગ નહી વીસરાય.

હે રાજ એવી હીરામોતીની લાલચ શું કરવા આપો છો મા રે ધેર કાંઈ કમોતા નથી પણ હું તો એક તમારી ખાધેથી વચન માગુછું જે જુગ જુગ વીસરાએ નહી તે સાંભળી સદેવત કહેછે

દોહરો—એકતો મારા ધર ફરી ગાડીયાંને, એક મારાં મેળાં ફરી જોને નાર, તુજ ઉપરથી બીજી સુંદરીને વારી નાખુ સોસો રે વાર,

હે સ્ત્રી કહે તો મારા ધરની સ્ત્રીની માફક ગણ્ય અને મારી સધ જો રાણીઓ તારા ઉપર વારી નાખુ શાવળીં મનમાં કહે છે કે ધડીમાં સીસાય અને ધડીમાં મળી જાય તેની સાથે પ્રાંત કરીએ તે જનમ સુધીં નભે તો સારુ નહીતો ફજોતી એમ કહી રાજને કહે છે.

દોહરો—નફ્ટ આવો નહોતી જાણતારે, નીકર પગરે ઉપાડતી જોય; ખેરે ધડીને કારણે, રાજ ધરના ગુલામરે ન હોય.

રાજ તમારા જેવા નફ્ટ કોષ નથી, ધરના ગુલામની માફક રાત દીવસ રાખી રાખી કાડી મુકો એમ થવાનું નથી એ સાંભળી રાજને કરોધ વડ્યો કે મને તે નફ્ટ કહેયો પણ તને મુક નાર નથી એમ કહી તરવાર લઈ ઉભો.

દોહરો—સુણ શખળીંગ સદેવત કહેને વળી મેલું તે મનની લાંજ, બીથ પડે ને માફ ધડ લડે ને વળી તોયે ન મેલું તને આજ

સોહલો—તોએ ને મેલુ તને આજ; કેમ કરી રહેસે તારો લા

(૭૫)

જા; સંવત્સર સમજીને તુ લે, અને કહેવું હોય તે અમને કહે
એ ! વચન રાખજી વીચાર કરે છે કે રાજા મેલનાર નથી
કાં મારશે કે મારશે પણ હું એની રીસે ઊતારું.

દોહરો રીસ સલામત રાજવીને તમે જુગ જુગ અમર રહો;
અમે ધર દીશાએ ચાલીએને, વળી કહેવું હોય તે કહો.

હે રાજા તમે મારવાને કેમ ઉભા થાઓ છો અમે અમારે
ઘેર જાશું. સદેવંત તરવાર મેન કરી કહે છે જામસ નહી તને
ગય કેડે મને ગમશે કેમ તને નહી મારે પણ મારો જીવ ખોલશે.

ચોપાઈ—સીસ શલામત રાજ, એવી રીસ નવ રાખીએ, પરંતુ
પણો તમારે હાથ સખરસ આપીએ, દયા હોય કીરતાર તો તો
આપણે ખાઈએ; આદ્યાં હોય દાન કપીર, સાનું ક્યાંથી પાઈએ
સાનું રૂપ સ્વરૂપ, તેમાં નહી વાસના, ન કરતા નાગરવેલ. બુ-
દ્ધો બવ તારના.

દોહરો—હમણા બવ વરતશો, તો વળી કુળમાં કરીશ રાજ
કર અમને એવડું શું કહેને, વળી વીધાતરાયું તારું ઘેર.

સેહલો-વીધાતરાયું તારે ઘેર, કહીએ તો ભાગે કડવું નેર,
હવે નથી તું મારે હાથ, નોતરજો મહારાજની નાત.

રાજા કહે તારે મને સીડવીને અહીં બડવું છે.

ચોપાઈ—પણ આવડી શું કરો છો અલવાણ, પ્રીતા નેન
નેવડી, હે રાંકને ઘેર રતન, વીધાતરા થઈ વેવલી.

હે રાજા તારા નેવા રાંકને ઘેર મારા નેવું રતન ક્યાંથી મળે
તોએ તમે રીસાઈ જાઓ છો. રાંડ વીધાતરાજ વેવલી છે આ-
વા લેખ લખ્યા. તે સાંભળી સદેવંત બોલ્યો.

દોહરો—શુંલુથાવળીંગા સદેવંત કહેને, તુતો બુદ્ધો તે બેદ
ખતાવ; બોજન કરીએ આપણે બે જણાં, ને વળી બેક ઓરી
તુતો આવ.

હે સ્ત્રી હવે રીસ નહીં કરે મારે પાસે આવ આપણે એકઠા
બેસી જમીએ. ત્યારે શાવળીંગાએ કહ્યું કે તમારી જોડે બેસીને વ
દમાઈ મરવું છે,

દોહરો—અમે વેપારી રાજા વાંછીયા, વળી પળીએ વચાંતાં તે

જા; તમરે અમ વચેઆંતરે ગણિને, વળી કયાંરે અગિને કયાં રેળ
રે રાજા અમિતા તેજના વેચનારા. જોડેલો રેળ અને અપાને
આંતરે અટલો તમારને મારા વચેછે.

દોહરો—તવરે વેપારી જોને વાણીયા. ને ગોરી નથી રે વેચનાં
તમે તેજ, તમરે અમમાં રાણી આંતર નહી, જેમ અમે વીટાણી
નાગર વેચ.

તે શાવળીયા જેમ અપાને નાગર વેલ વીટાણ છું તેમ તુમને વી
રાખણી છું હવે તારા મારા વચે આંતરે શે ? વહલ માં વટાળ
લાય નહીં મારા ભેગી આવીને બેસ.

દોહરો—સોનું જાણીને રાજા સંગ કરે, ને વળી નીપજે જાત
કરીર; કાયા વટાળી અને પત ખોલ્યે તો વળી સાંસાં પડેરે શરાર
રે રાજા તમે કહો તમને હું હાથે વતી જમાડું પણ તમારા બિ
ગી ખેડીને જમવાના નહી. કેમકે સોનું જાણીને સંગ કરે ને મ
હીવી કથાર નીપજે તો કાયા વટાળી પછી વીમાસવું પડે. એવાં
વચન સાંભળી સદેવના મનમાં રેશ કદાચો તેથી યાજન ખસે
ડા મુકી હથ શ્રામ વેગળો બેઠો હવે શાવળીયા વીચાર કરેછે
કે આંતર વાળી ઉલટી પાછી પળા થાં. રજા પાછા રીસવા
તેથી રજા પસે જમને કદકે હું તો મરદાંગા હસતી પતી.
આપણ ભેગા બેસીને જમીએ તેમતેમ રાજા અવળી જોઈને સે
છે અને કહેછું હવે તો મારે આયુજ નથી ત્યારે શાવળીયા મ
હ રજા કરેછે ને રાજાના મેદા આગળ આગળ પાવબેછે તોએ
મવતા નાં.

સેહ — રાજા ગાડી નરી ગાળા થઈ, તેમ તેમ અલ બે
લે આગળે ફરે; નરી મેકી રજા કરે, આશુંડાની ધારા ઝરે
તેએ રાજાના મનમાં કંઈ દયા લાવતા નથી. શાવળીયાએ
વીચાર કરેશ કે હવે હું રીસાઉં તે વગર એ માનશે નહીં એમ
ધારી પોતે રીસાઉં.

આપણ—આખ આશુંડાની ધાર, અલખેલી ડીકીમાં, મળશે રા
ણીને રાજા નવળ તેમ રાજા પદમણી કહેછે રાજા, પ્રાણ અમે
પાડ્યું.

હે રાજા હવે તમે માનતા નથી તેથી હું ખાણ મુશ્કેલ એમ કહી સાળુને કહ્યો. વાળી કુવા બાણી ચાલી. એટલે રાજા કહેલું. હું કુવા પડી મને નામણી આપશે તેથી રાજા પાતે શાવળીંગાને ઝાલવા દેડવા અને કુવા ઉપર જતા તેનું કાંડું ઝાલીને પાછી એ એકે તોએ માનતી નથી અને કુવા બહારી તણાતો જાય છે ત્યારે સહેવત તેને નાના પ્રકારના કાલાવાલા કરી કરગરે છે ત્યારે શાવળીંગા કહેલું.

આપાદ—પાણવડે મન જુમ, બમરા પુછે વાલમા; ગામિ હા ન લગાડ, ગામિએ રાવળા. કાચી કર્ણી મન તોડ. પુઠંગીરે ઝાલીયાં. છેડા દમગા છેડા, દેડંગી તને ગાલીયાં.

હે સહેવત તું મારે પાણવ મુક, અને માર કાંડું ઝાલે છે તેમ અડમ જશે નથી હું તને ગાળો દમશ.

આપાદ—ગાળો દેને દશીય ગાળો તારી સાંજશુ તુ સગમી નાર તેનો ઘેર જાવશું શેઠ આદેશ. શહુકાર લુટાય વેલ વાડીયાં. તું કળીએક મુલાખ, કાયકુ દેલી ગાલીયાં.

હું જો તુ મને ગમે તેમ ગાળે. ગમે તેમ કર, પણ હું તને મુકનાર નથી હું તને કાલાવાલા કરું છું. દોડમાં હાથ નાંખું તોએ તું મને ગાળો ભાંડે છે એવી રીતે શાવળીંગાને ઘણી રીતે સમજાવે છે પણ માનતી નથી ત્યારે રાજા સમ આપે છે કે જે હું તને દગો દેડું અને તારાથી એકમાત્ર થાઉં તો મારા પીતા સાલીયાનના સમજે. એમ કહી રાજા ગદગદ કરે થમ રહ્યા છે. શાવળીંગાએ વીચાર કર્યો કે જે હું ઘણી રમઝક કરીશ ના કે પાવમાન થઈ કાં માર કાં એમનું માથું જુદું કરશે મારે હવે એ લુ એમ કહી કહેલું.

દાદશ—દાદાને તો પ્રીત ઘણું ને, વળી રાજાને માનેથી મી

સ; આંસા તેડીને ચોકમાં, માર વાઢી લેશે શીશ.

હે રાજા હું તો પ્રીતમાં આમ ફરછું પણ તમે ધણી રીશાળ વાઢો મારે પાશે બોલાવી માથુ કાપી લ્યો તેથી હું ખીહુછું, પછીર ખને જાણ થાળ આગળ આવી જમવા બેઠા અને ત્યાં નાના પ્રકારની હાશ્યવીનાદ કરતાં જાય છે અને અરસપરસ એક એકના મોંઢામાં કોળીયા ધાલતા જાય છે. રાજા પોતે હેતમાં સાવળીંગાને ધણું ખવરાવે છે ત્યારે શાવળીંગા સંદેવંતને કહે છે.

દોહરો—અનન્ય અદકુ કોઈ નથી, ને રાજા સંજાણુ રજાણુ કે સંજા; જમી લ્યોને ઠાકરોરે, વળી નેહ કરે છે જોને નેણુ.

હે રાજા અનન્ય કોઈ મોઢું નથી, કાં સજન રજન કહેતાં ચાંદની રાત તે બધા અનન્ય બોલા હેતવાળા છે. આણી આંખો નેહ કરે છે મારે એક એકના મોંઢામાં ધાલ્યા કરતાં વધારે છે. મારે તમારે હાથે જમી લ્યો.

ચોખાઈ—બોજન કરતારે જાઓ. નીરખો તમે નેણુશુ; આંતરની રાખુ આજ, સંદેવંત સેહેજશું કોડે જમું કંસાર, યદમ જી અતી પરમશું, પ્રીત અદકેરી હોય, બોલાવાને વેણુશું.

હે રાજા તમે જમતા જાઓ અને આખે જોતા જાઓ પણ ધડીએ ધડીએ મને કાંઈ ગોધા મારોછો, કાંઈ ગળામાં હાથતો ધાલોછો, યુંડીએ ખણોછો, તે શું કરવા કરોછો હું આજ કદી કંસાર રાખતાર નથી.

ચોખાઈ—જુગતે કરીને કોઈ રાજાને જમાડીયા; મનગમતાં મખવાસ અલબેલાને આપીયા. ક્યારેની ફરછું અરજ; હાથ મેં તો જોડીયાં, શીખ લ્યોને મારા શામ, જીવ મારા ઉરાશ થયા.

હવે શાવળીંગા હાથ જોડીને કહે છે કે જમતાં જમતાં આખો દહાડો વહી ગયો, મારે મને રજા આપો. તો હું જાઉં કેમકે મન વાર યદં તેથી હમણે ગોર પેલા કાણીયને મોકલશેને તે અહીં આવશે તો પાછી ફરેલી થશે. મન હશે તો માળવે

મળીશું તે સાંભળીને કહે છે.

દોહરી—પદમણી આવ્યા મુજાણીનો, વળી શું જાણે અંધોને
શાળ; સુડ તારી સાખ્ય પુરશેને વળી પદમણી પાસું તુતો ઢાળ.

હે સ્ત્રી જરા વાર આહી બેથ અતાર મુખી તો રીશાવા મ-
નાવામાં વખત ગઈ ત્યારે શાવળીમાં કહે છે કે હે રાજા આવી
ઉતાવળમાં મને ખોટી કરવાનું કરોછો. પણ ગોર પુછશે તો શું
કહીશ? ત્યારે સદેવંત કહે છે કે તું મને તે જવાબ દેજે પણ
જરા વાર તો બેથ તો ખરી તે સાંભળી શાવળી ગા કહે છે.

દોહરી—સુણ સદેવંત શાવળી ગા કહે, ને મારા હૃદયમાં આ
વે છે વીચાર; આશંત અમે આવીએને, તમારા પંડને નહી પતીયાર

હે સદેવંત રાજા હું તમારી પાથે આવું તો ખરી પણ મારા
મનમાં વીચાર આવે છે કે તમે ઘણા રીસાળવાછો તેથી તમા-
રા પંડને પતીયાર પડતો નથી.

દોહરી—સુણ સાવળી ગા સદેવંત કહે, ને મેં તો મહેસી છે
મનની મણુ પદમણી આરાં અત્યજને વળી શાખ્ય લખુ શાળીવાન

હે સ્ત્રી મારા બાપના સોગન આગા, તોએ મું માનતી નથી
પણુ જો હું તારાથી રંગો કર તો મારી સાત પેઢીના સમ છે.
એમ કહી પાછી તરવાર ઉઘાડી કરીને કહે છે કે આ શકિત
મને પુછે રાજાને ઘણા આગ્રહ જોઈ શાવળી ગા બહુ ખુશી
થઈને રાજાને કહે છે.

દોહરી—સમ તમારા અમે પાળાવે, ને આ લોહ ધારા શું
કરેત; અમે જેપારી વાણીયાર, રાજા દેખી દેખીને રંગત.

હે રાજા હું તમારા સમને માનું છું. પણ આ ધારવાળુ લોહો
હું શું કરવાનું છે કે તેને વારવાર ઉઘાડું કરોછો. અમે વાણી-
યા તે જોખન બીહી છીએ તે સાંભળી સદેવંતે તલવાર આન
કરી આંધી નાખી દીધી અને શાવળીગાને હાંથ ઝાલી બીંધ
ઉપર બેસારી.

સોહરો—અંધોને યડે બેઠાં જોડાંનેડ, ઉપર સુડા કરેડસો
લ, તરને નારી બેઠાં આળાઓજ, ન દીસે આંખણ કે ખોડ

ચોપાન—અંપા કેરી હોય. સાળડેએ માથેથી, રસ્તે ન દીવ
ઓડ, તેતા સેજે પાયરે. મુખશું મુખ પીલાવ. મુખને ચાંદો
કરે, અરસપરસ વક્તાં મીડી વાત મુખમાંથી વાતી કરે.

અંને જાણુ અંપાની છાયા તજે સાળના માથેથી હિર રેત
જડીત ઓછડ પાયરી બેઠા છે અને એક એક મુસલમાન
ના પ્રકારના હાસ્યવીનોદ કરે છે. હવે નાચાળના ગેરિયા
કહે છે. સાંજ પડીને હજી સુધી વાડીએમાં જોઈ આવે
માટે કોઈ ખચર કહાડવા જાયો. ત્યારે કાણુના કહે જોઈ
હો તો હું જમ આણુ ગોર કહે તુ અંદરથી જમણે તે કુરર
ગીચાળના છે માટે તેને મારી નાખશે તેથી તુ તારી જમણે ના
જાને તેડી જા, તેથી કાણીયાને બાપનાં બાંડીએ કરીને જા
આંધો હતા તેને લેઈ પોતે અંને જાણુ વાડી બાપ પેડાવા આવ્યા
ગોરે વીચાર કર્યા કે એ કાકરાં છે માટે હું પાછળ પછળ જા
જા નહીતો એમને કાંઈ ઘાટ ઘડામાં જાય એમ થારી ગોર પા-
તે હાથમાં લાકડી લેઈ બીચેથી પાછળ ચલા જાય છે.

જાહેરા—ગેરે નાચાળીયાને સાળવા કરવા ને વળી જાળીને
આકલવાને સેચ: સદેવનં શાવળીયા ગયા વાડીએ; એને જમ
આવોને જોય.

ચોપાન—જમ આવોને જોય હાણુ લગણુ શું કરે. લોડવા
ની જાળ હાંધામાં લય ધરે.

હવેતો પેતો કાણીએને બાડીએ એ વાડીની જાહેર કિલા રહેને
જીવેછે અને જાણુ અંપાના થડ માંજે જોડાજડ ખેંચાછે તે
લાંબો હાથ કરીને કાણીએ બાંધીયાને બતાવેછે કે નિ પેલા મેલા
નીરાંતે ખેંડલા છે તેટલામાં શાવળીયાએ બાંડીયા તરફ જીવું તો
કાણીએ કોઠા એટલે તડપ કિકતી કે લુગડાં સજ્જ કરી હાથમાં
થાળ લેઈ સદેવતને તેના પે બાણી લાંબો હાથ કરી કહેછે

ચોપાન—મેઠાં છે જોડાજડ; અંપા કેરી હાંધી, સાળ દયાને
શામ કહાડો. રહેણે જો જોઈડી.

અંચલે સદેવંતે સુરજ જોવાને વાડ બોલો નજર ફરી તો છોક
રા હોડા. અંચલે તરવાર તાણીને તેમની પાછળ ધારા અંચલે
જોડરા જોતે મુઠીઓ વાળીને નાકા નાસતાં નાસતાં ગોર સામા
ખત્યા અંચલે ગોરને કહે છે.

હાહરા-અમને વીતીતે તમને વીતશે, ને તમે ગાંબજો પાંડીતશે
જોડરા-અમને સરખા મોકલ્યા નેગોર તમે અકલતા હોય.

જોડરા-તમે જોડો છો તો જોડા પાણુ અમને વીતો તે
તે તમે જોડો તમારી અકલ બકલ ફરી ગઈ હતીએ આપા હા
હા થઈ બેસો સરખાને મોકલ્યા છે તે સાંભળો ગોર કહે છે
કે જોડારાં અંચલે શું છે ત્યારે કાણોએ કહે છે કે સાંભળો.

હાહરા-ચોર ઉપર ઓડી ચુંદડી ને વળી પીળી પામરીયાં લલ
કુજના બચોરીયારે જોમ શબ્દે જડીયાં

હાહરા-ચોર ચોર ઉપર ચુંદડીને તેના ઉપર પીળી પામરી ઓ
ડી છે ને જોમ લાલ કુજના બચોરીયાં બેગાં લપ ધીને બેસે તેમ
બેઠા છે ગોર કહે અંચલે કીક વણુ આપણો વાડીની શીખવે છે ત્યા
રે કાણોએ કહે સાંભળો.

હાહરા-સાળવાઈને કાચો સાયરોને વળી અડધે તે સુડા
ખાય, ગોર તમારી વાડીએ તો નેના મેના મેના જાય. આ
હા જોડા બેઠેના અંચલેને વળી શોધો જોડારો ખાય, શાલુ દુ
શાલા પાયરય રે ત્યાંતો બેઠા સદેવંત રાય

અંચલે સાંભળી ગોર મહા ઉદાશ થઈ વાડીના ઝાંપા આગળ આ
વીને ઉભા છે. હવે શાવરીના મહા ઉદાશ થઈ રોજને કહે છે.

ઓપાઈ-શીખવંતીની શીખ, પ્રતમા પાળીયા; તમે રાજ્ય સી રૂપ
રૂપ, અંચલે જાતના વાણીએ, શીખવંતા રાજ જોઈ, શીખ તમારા
સાંભળે બચાબવ. બરથાન; વાલમ નહી વીસરે.

હાહરા-હું પડે રહેતી પદમણીને વળી દીવસ નહી જોને કોય
સાચુમાનો સદેવંતારે, માફ દુશ્મન કોણ જ હોય; અંચલેને જોડ
આપીએને, વળી નહીએ ઉવાદા નખ; તે દહાડેથી ચટપટ લગી
રે, મને પડીએ ન રહેતું જોને મુખ; નહીએ નખ ઉતારીયા
ને વળી લેદીવસથી વડતી તમે વાત; અંચલે પાંસળી આવીએને

મારા ઘરમાં કરી ગયેલ ધાટ.

હું રાજા તમારું સોજા અને ઘણું સાંભળેછે એમ કહી રૂદન કરેછે તે જોઈ સહેવત કહેછે કે તું અને રાજા આપ.

દોહરો—આ જીભે જાઓ નહીં કહું નેવળી કહુંતો જીભ કપાય જતાં તમને જાણીનેરે, મુને વડીરે વીમાસણ થાય. વાડીયડી વળીયાંને, વળી ચરચર દાજે મનમાય; તમને મુકતાં સાયબારે, મુને વાડીતે ખાવા ધાય.

હવે શાવળીગા પે તે લુંગડાં સજી હાથમાં યાજ લઈ ધરભણી ચાલેછે અને સહેવત પણ પોતાના વચ્ચે હાથીઆર સંભાળી ધરભણી જતાં પોતાના મનમાં કહે છે,

સોહલો—હાથરે સુંદર મારી ચાલી જાય, ને વાડી અને ખાવા ધાય; કાણીએ બગાડી મારીસારી પેર, ઉદાસ થઈ રાજા આધ્યાધેર

રાજા પોતે કાણીયાને ગાજો બાંડતા આડેરસ્તે થઈ ધરભણી આધ્યા અને મેડેલમાં જઈ બેઠા હવે શાવળીગા વાડીના આપા આગળ ગઈ તાં ગોર કહે છે બાત આપી પાછાં આપણું કે અહીં બેશી રહેવું મારીને વાડી એદાનમેદાન કરી નાખી તેના ધમનીના અવાજ સાંભળી શાવળીગા ગોરને કહે છે.

સોહલો—નમ્રાગોર નમસ્કાર, ને વાડીમાંતો અને ન લાગી વાર, સાલ વાડીને સાથરો કરદો, બીજે બગાડ કાંઈ નથી કરયો. ગોર તમારો વાડીએ ગઈ, કુલ છે પણ તેમાં વાસના નહીં ફોગટ ફેરો અમને થયો, રાજા તો કૃષ્ણ વારનો ગયો.

હેમહારાજ રાજા તો કાણીયાર થઈ ગયા છે તેમાં મે જાણુ લાવને હું ઘોડીતારલ મણુ હડા ઉડાડું તેથી મને વાર લાગી તે સાંભળી ગોર કાણીયાને કહેછે કે તું કેતો હતો કે બે જણુ બેઠાં છે તે ક્યાંક કાણીઓ કહે સાહેબ હમણાં હતાં ત્યારે શવળીગા કાણીઆને કહે મુત્તા હમણાં હતાં તો ક્યાં ગયા શું પાંખો કરીને ઉડી ગયાં, તું જ લડાઈખોરોછે કે જીને તેને જીવું સામું બરાવેછે. હવે ગોર શાવળીગાના લુંગડાંનો ડાગ ફરી મએલો જોઈ શાવળીયાને કહે છે.

દોહરો—ગુણકા કેરી થઈ છોડરીને, તેતા માંડયો ગુણકાનો
ધાટ, કોણે ચીર તારાં ભાગવીયાંને વળી કોણે લાગાવીયા હાથ,
હે શાવળીના તારાં ચીર કોણે પલાળયાં, તે સાંભળી શાવળીના
ગોરને કહે છે.

દોહરો—નથી ગુણકાની હું છોડરીને, ગોર નથી ગુણકાનો માથે
ધાટ ચીર કોણે ભાગવશે ને મુત કોણે લગાવેરે હાથ,

હે ગોર ચીર તારાં કોણે પલાળનાર છે. તે સાંભળી ગોરકહે છે

દોહરો—લીલી અતલસનું તારે કાપડુંને, માછી જીણા જીણા
રાંકેલ મારે; ચીર તારા કોણે ઉખેડીયાને એવો કાંણ મળ્યોરે ત
ને ચીર.

તારી અતલસની કાંચળી ઉપર જે જડાવના ચીર હતા તે પ
ણ ઉખેડી નાંખ્યા ! તે સાંભળી શાવળીના બોલી.

દોહરો—સેજ અતલસથે મારે કાપડું ને, માછી રાંકેલ ટઉકે
રેમાર, ગોર તમારો વાડીએ જઈને, મને સ્તવિતે કીધાં ઝકમ્મેર.
હે ગોર તમે મને ક્યારનાં જીડાં આળ મુઠે છો તારે જાવ સદે
વંતે મારા ચીર ઉખેડી નાંખ્યા અને ચીર પલાળાં.

ચોપાઈ—શીખ દીયોરે ગોર, ધર દીશાએ આલીએ રૂડાં વધા
મણાં કોય, કોય પીતાજીને આલીએ,

મછી ગોર પાસેથી શીખ લઈ ધરબણી જાય છે.

ચોપાઈ શાવળીના રૂપ રવરૂપ, ધર દીશાએ આલીયાં, આવેછે
જાહોલા માંય, પીતાજીને બાળયાં
જેથી શાવળીના પોતે જાહોલમાં જાય છે. તેવીજ તેના બાપે
દીધી ત્યારે વીચાર કરે છે.

સોહલો—કંઈ જોગ થઈ કુંવરી વીશાળ. કાલી માથે ખેસે છે
માળ, હવે નહી રહે આપણે હાથ. માટે નોતરીએ માજનની નાત
જાતીએ જના સોને સજો, ચાલતુ નીર સાગરમાં બજો; કલાનો
મથે નથી કાર, વાર કર્યાનો હવે નથી વહેમાર.

હવે છોડી પરણવા જોગ થઈ તેથી ધડાયા લગ્ન સેધ પરણા

(૮૪)

શી દેવી, હવે સદેવંતને મોઢીં સુજ પડતી નથી. મધરાતને સમ પ
જંગ ઉપર સુતા શાવળીંગનો ક્રોધાપ તુરંબો એવી જાણતા કરે
છે એટલામા ઉંચ આવી તેથી ઉઘી ગયા અને આમીતાનું
તેને શ્વપના થયું કે જ્યારે હુંને શાવળીંગના પાને તાણુ ગંધા-
આગમાં પેલી દ્રીએ ને હું ગળામાં હાથ નાખ્યા ત્યજીશું એમ
પે.ને ઝંઘનાં લાંબા હાથ કરી નાખ્યા એટલે જગી ઉઠાને જીવે
જે તો અંધા પામે નથી ને શાવળીંગએ નથી દ્રશ્ય પોતાના
હીરામણ પેપરના પાજરા શીવાય પીણુ કાંઈ દેહ નહીં તેથી મહા
નીરાસ થઈ કરે છે

હરે—સ્વપના તુ તો મુલતાન ભગેને, જળો રહ્યા નહીં સા-
રી જીને રાત્રીમણુમારી વીંગે ગમને વળી હેતરે મો નાખ્યો હાથ
કે શ્વપના તું સારી રાત દેમ તા રહ્યું જ્ઞે તું સારી રાત
હુકેહોત તો મારે શાવળીંગનો ક્રોધાપ રહત પણ આતો ઉઘક
વી ગઈ થયો,

ચોગાઈ—હુંને ગળામાં નાખ્યા હાથ. અગડીને ઉઠીયાં; ઉઠ ક
હેતા જીવ કલપાય, મળ ન લુંડીયા.

કે સ્વપના હેત કરીને હું ગળામાં હાથ નાખ્યા ગયો; પણ
જાગવું પડ્યુંને ઉઠતો જીવ કલપાવા લાગ્યો.

ચોપાઈ—હાથમાં મોટી છે હામ, મનનીરે મનમાં રહી; કોને
કહુ વાત, કામણ તે વીચેંગે ગઈ.

હરે જીને પલંગ ઉપરથી ઉઠીને મહા નીરાસ થઈ અરમે
આવી જીવે છે તો શાવળીંગના ક્રોધ સામે દેખાય છે તે જ્ઞે
પોત ના હીરામણ પેપરને કરે છે.

દોહરો—સો સો કોમે જ્ઞેને શેણુ વશને વળી અહીયાં તે રયાં
ધોલેય, સુહરે શોહાગી મુકલાને વળાંને કેણુ ને આવે જ્ઞે જીય

કે પોપર આ શ્વપનીંગનો ક્રોધ દેખાય છે પણ મારે મ-
ન તો સો કોસ જોડેલા વેગજો છે ને તેની હવે શેણુ અંબર લા

વે એવું છે તે સાંભળી પોપટ કહે છે.

હાલશે—આકરશ્ચું તમારા ઠ કરાને. વળી જ્યાં મેકરો તારે જાય; જાણવું હોય ત્યાં જાણાને, તમારા મનના માન્યા કામ થાય છે રાજા તમારો હું આકરશ્ચું ને તમે એમ થું આપ્યા કે તેની કોણ ખબર લાવે? આવી રીતે પોપટના વચન સાંભળી રાજા ધ્રુવે હરપ પામ્યાને કાગળ વાપી પોપટની કાઠે બાંધ્યા તે લેખ પોપટ આલેલ. ગ્રાવળાગા મહેલમાં રુતી છે તેને પણ સંદેવતન ના જોવું સ્વપન આપુ ને તે આસીલી જાણાને જાગી તો કંઈ દીકું નહીં પછી પેતે તારાથ થઈ પોતાના પલંગસાને એક મોટો તકનો બાંધ્યા છે તેમાં પોતાના જાળી બેઠાં કહે છે.

હાલશે—પાન આપું તે મુખ લાલહે, ને તાન અમ્મન જોવું જોને વેણ; સ્વપ્નામાં દુખ દેઈ ગયાને, વળી લાલા તારાં જોને નેણ.

આપાઈ—જામરી લાગી નેણુકી આટ, તુને ખરછી લીગી મારન ને; તરે મારનેકા દદ દશ્યાન, કીસે મં જાકે પોંકારને હાકમ માટે હુકમશું, રોજન કહે દેઈ ગય; કેવાકે ડાવ કરણય, મનના વીસાર મનમાં રહ્યા.

હું રાજા સ્વપ્નમાં તમારા નેણુ જોઈ અમે તમારા વેણ સાંભળી હા જુડી થઈ હતી એવું એ કહી રહ્યું હોત તો મારે જીવ જુડીનાં જાત પાણુ આ તો જાગીને ઉદય થવું પડ્યું એવી પોતે મનને વીણી ચિતા થઈ ઉભાથ થઈ શાવગાયા પોતે બીજાં આવી બેઠી છે ને સામા સંદેવતનો મહેલ દેખાય છે તે જોઈ કહે છે.

હાલશે—સામી કીડીએ મારા સજન વણને વળી કોણ લાવે સમાચાર; પ્રયગ લે સાંપુ માર; ઊંર માર, વળા આપુ તે માલ અપાર જો આ વખત કોઈ મહારાજાની મેડાં બેઠી રાજાના રા.મ.અ.રે

લાવે તેને મો માળ્યો મરપાવ આપુ એવો તુરંગ ચલાવે છે એ-
ટલામાં પેલો પોપટ રાજના સીડી લઈ આવતો જોગ તથા પે તે
મનને વીચે ધણો છુશી થઈ રાજ ખખર પુછે છે ત્યારે પોપટ કું
હે આ સીડી વાંચી જુઓ સીડી લેઈ મહા આનંદ પામીને કહે છે
દોહરો—ભલે આવ્યો સમાગી સુડઝા, વળી ભલાં લાવ્યારે સ-
માચાર; વારી વારી લેઉ તારાંવારખોરે, તને આપુ એકાગળ હાર
હે પોપટ તું ભલે આવ્યો, ને રાજના સમાચાર લાવ્યો તને વ-
ધામણીમાં આ હાર આપુછુ એમ કહી પોપટની કોટમાં નાખવા
જાય છે એટલે પોપટ શાવળીંગાને કહે છે.

દોહરો—અખંડ રહે ગોરી આંને, વળી અખંડ તારોરે અવતાર;
લખવું હોય તો લખજીને, પંખી શું કરે તમારો લેઈ હાર.

હે સ્ત્રી તમે અખંડ રહેને તમારો અવતાર પણ અખંડ ર-
હે, મારે હારને શું કરવો છે કાંઈ લખવું હોય તો લખો આપો
તે લેઈ રાજ પાશે જાઉં પછી શાવળીંગા કાગળ વાચે છે,

તુ સમાગી સુડઝાને વળી કંઈ ઉડી ઉડી જાય; સોને મઝાવું તારું
પાંજરને ભુંડા મોતીએ લેઉરે જડાય. સુનું મંદીર સુનાં માળીયાં, ને વળી
સુનુરે બધુ ગામ, જેનું મંદીર સુનાં માળીયાં, ને વળી સુનુરે બ-
ધુ ગામ, જેની રાજ વીચેગે ગયા, તે દી મને નીદ્રા હરામ. વારી
વારી લેઉ વારણાં; ને વીરા એક આશે તુંતો આવ. સંદેશ લા-
વ્યો મારા શામને; તે હું વાંચુને તુ વંચાવ.

ચોટાઈ—ચંપાડી છાંત, શાળ કેરો સાયરો; કોડે આવ્યો છે દો
તેતો નથી વીસર્યો. હાઈવાળી જે ગાત્રી હાર; તે મનગી મનમાં રહી
કેહેતાં જીવ કલપાય, કામની તુ વીચેગે ગઈ.

હે સ્ત્રી તારી જે પ્રિત તે હું જરાએ વીસર્યો નથી અને તું
વીચેગે ગઈ ત્યાં મારો જીવ ધણો કલપાય છે. એ વાંચી શાવળી-
ંગા કહે કે રાજનુ મારો ઉપર ધણુ હેત છે. પછી પોતે કાગળ

લખી પોપટની કોટે બાંધેલા અને પોપટને કહ્યું ભાઈ રાજ એક બે વખત રાજને ત્યાંથી સમાચાર લેઈ મારી પાશે આવળે, પોપટ કહે સાર એમ કહી ચાલતો થયો. હવે પોપટને તો વાર થઈ તેથી કુંવર મહા ચીંતા કરે છે.

ચોપાઈ—પોપટ પંખીની જાત, રાંડે બમાવીયો; યુણવંતો ગંગારામ, હજુ નવ આવીયો,

રાજ કહે કાણ જાણે રાંડે બમાવીને ત્યાં બેસાડી મુક્યા એવા-
માં પોપટ આવ્યો; તે જોઈ રાજ કહે છે,

સોહલો—પોપટ પંખી ચતુરે સુજાણ; પટો પરવતી તમે શ્રી બ-
ગવાન; યુણવંતો આવ્યો ગંગારામ, તેં કીધાં મારાં સરવે કામ,

હે પોપટ તું આવ્યો તે ઠીક થયું, હવે મારે બધું કામ સફળ થ
શે; પછી શાવળીંગાનો કાગળ રાજ વાંચે છે,

ચોપાઈ—સારા સારા સમાચાર, લખાને તમે કાવળે, અને મા
રે જોડેલે રાજ્ય, એકવાર તમે આવળે, એથી મજેરે એકાંત. અમ
નેરે તેડાવળે, અમને મજેરે એકાંત, તો તમે વેહેલા આવળે.

રાજ વાંચીને ઘણા ખુશી થયા એમ કરતાં પ્રભાતનું પહેાર થ
યું એટલે શાવળીંગાના બાપ પદમથા શેઠે પોતાનાં સગાં તેડાવી વી
વાહની તઈયારી કરવા માંડી.

ચોપાઈ—શેઠ મળીં શાહુકાર, હડતાલો હાટે લીજ્યે; શાવળીંગા
કેરાં લગ્ન, ધડીઆ આપણુ લીજ્યે. ગોરને તેડાવ્યા આજ, લગ્ન
લખાવીયાં, હમદમ વાગ્યા ઢોલ. ગાયછે સાહેલીયાં,

સોહલો—ચોખા કંકાવટીને લગ્નજ સાર; લગ્ન વધાવે વારંવાર
સાતમને સોમવરે લગ્ન કહેવાય. પધારળે તમે રૂપાશાય.

ચોપાઈ—શંકર તેડાવ્યા ચાર, લગ્ન લખાવીયાં ગામે, અમથીકોઈ
સગાંએને તેડાવીયાં. સાતમે સોમવાર, આકમપર આપળે, કોરા

વી માણેકથાંબ, તાંડવ રૂપાવળે,

શાવળીંગાના આપે લગન નરિધયાં ને ગોરને શાવળીંગાને સા
સરે મેકસો. હવે રૂપાશામ્યે પોતાનાં સગાંવહાલને બોલાવી તઈ-
ચારી કરી પછી સવારના પે હોરમાં રૂપાશાથેઠ હાથી, ઘોડા પાલ-
ખી, રથ તથા ઊંટ સાથે તમામ જન લેખ નીકળ્યા, તે સાંજરે
સુગ્રીવે પાટણ આપ્યા અત્રે ગામની બાગાપો તળાવ ઉપર પડા
વ નાખ્યાં ને તોપો ને બાંકુનાં અવાજ કરવા માંડ્યા એટલે
પદસાશા શેઠને ખબર થઈ કે જન આવી માટે આપણે સામા
વરઘેરો ચડાવી સમઘડે કરી જનવાસે તેડી લાવીએ પછી શેઠે
પોતાનાં સગાંવહાલાંને તેડી વરઘેરો ચડાવી તેડવા ગયા હવે ઘર
આગળ શાવળીંગા ને તેની સાહેલીયો છે પછી શાવળીંગા વીચા
ર કરે છે કે હમણાં જો હું રાજને મળું તો લાગ ઠીક છે તેથી
સાહેલીયોને કહે છે.

સોહલો--શાવળીંગા મનમાં કરે વીચારે લગનનો આપણું સાતમ
સે મવાર; ન જોઈએ મેં બંકો ખજાર, ન જોયાં મેં ચંદનનાં ઝાડ.
ન જોઈએ મેં નારની વાટ, ન જોયાં મેં ગાંધાનાં હાટ; તથા જોયા
પનઘરના ઘાટ, સાસરે જ્યાં શી જાયું વત.
હું સખીયો હવે મારું જન આપણું ને મેં આપણી બંકો ખજાર
ને ચંદનનાં ગાંધાનાં ઝાડ જોયાં તથા ને હું સાસરે જમણ
ને મને ત્યાં કોઈ પછડા તો હું જ્યેને શા ઉપર આપીય માટે તે
આપણી જોયાં જોઈએ તે સખીયો સાહેલીયો કહે છે કે બાઈ
એક ગઢ રહી જઈ એમાં તે મું જોયું છે શાવળીંગા કહે ત્યાં ના
ના પ્રજાં ાં કુલપાદીને ખીજાં એવા પણ ઘડી જનના પાકે છે
તે આવાજ ખડુ રમુજ પડે છે એવાં રીતે લાલચ દેખેને સાહેલી
એને સમજાવા પણ શાવળીંગા મનમાં વીચાર કરે છે કે રાજ
ને શી રીતે તેડયું.

સોહલો—કરમ મારે એવું અભાગ્ય, ન બન્યો રાજાનો એકે ભાગ; સુડાની સાથે સંદેશો કહું; રાજાને તેડાવી લઈ.

ધાવળીગા પોતે કહે છે કે આટ આટલા લાગતો મારા ફે ગઈ ગયા ને જતાં જતાં જરા લાગ આવ્યો, તો તેમને સંદેશો દોની નોડે કકાણું એવો વીચાર કરે છે એટલામાં પોપટ રાજાની ખબર લેઈ આવ્યો તે જોઈ શ વળીંગા કહે છે કે હે ભાઈ આ સોહી તને લખી આપુછું તું તે તાકીદથી રાજાને આપ એમ કહી સોહી લખે છે.

સોહલો—ચંદનતણાવડી રાજા ચંદનબાગ, ઘડી મે ઘડી મે-શ્યાનો લાગ; ત્યારે આવો મારા સુંદર શ્યામ, પુરીશું હેમાની હામ.

હે રાજા તમે ચંદનતણાવડી ઉપર ચંદન બાગમાં આવો તો આપણે મિમાં થઈશું એવું લખી પોપટની કોટે બાંધી તે પોપટ રાજાને આપી રાજા સોહી વાંચી ખુશી થયા હવે શાળીયા પો તે સાહેલીએને લેઈ બંકી બગ્ગરમાં થઈ ચાલી જાય છે.

ચોપાઈ—છુંટે પટેરે નાર, આવેરે અલખેલીયાં, વણજ કરતા રે વેપાર, વાણીયાં સરવે બુલીયાં. અમીરને ઉમરાવ મુરછા સરે વ પામીયા, શેઠ મોટા શાહુકાર ડેરેડેર ઠગી ગયા.

આવી રીતે બગ્ગરમાં પોતે કંઈકને મુરછામાં પાડતી ચાલી જાય છે તે શેહેર બહાર નીકળીને જ્યાં ચંદનતણાવડી છે ને તેના પાશ્વે નદી વહે છે તેમાં રમવા લાગી.

દોહરો—ધન ધન નદી બર રામકાને, ધન લીલીરે લીલી તળી માં, થોડે થોડે દોહરાને, વળી પદમણી પુતળીયાં.

ચોપાઈ—પદમણી પુતળીયાં, ગ્યુડે જોમ લીજળી; એકશું એક અલખેલ મુમીરે અતી ઉજળી. નતરે તણું ન્યાત્ર, લીએ એક તાળીયાં, કે ધુવરે બગેશર બાગ રમતી સદે શાહેલીયાં.

નદીમાં સરવે નહાય છે ને તાળીઓ લે છે ને અરથપરથ એક એક એક સામા દુહા કહે છે ત્યાં સહેવાંત આપ્યાને શાવળીંગાએ સહેવાંતના સામુ જોયું એટલે સરવે શાહેલીએ પણ રાજ સામુ જોવા માંડ્યું પછી સહેવાંતે વિચાર્યું કે આ બધી જાણી જશે તો પછી શાવળીંગાથી મારી પાછે આવી શકશે નહીં માટે હું આ ધો જાગ એમ ધારી પોતે નદીની સામી તીરે જઈ પગ ધોવા માંડ્યા એટલે શાવળીંગાએ કહ્યું :

દાહરે--સખી સરેવર આપણેને, વળી ધરી ધરી ધુવે કોઈ પાય, દુખેરે થાઓ રાજ દુખગારે, વળી લોખંડે કરેકર ખાંધ.

શાવળીંગાએ પોતાની શાહેલીએને લાંબો હાથ કરી કહ્યું કે આ કોક આપણા સામા બેસી પગ ધુવે છે ને રાજને લાંબો હાથ કરી સમયામાં ચંદનબાગ ખતાવે છે તેમ બાગમાં જાઓ હું આમને રમતે વળગાડીને આલુંધું, પેત્રી સાહેલીઓ રાજને જોઈને કહે છે કે અમ્મ જોડીઓ રમીએ છીએ ત્યાં આવી કેમ બેડો છે તું તારે રસ્તે જ, તે સાંભળી રાજ પોતે ચંદનબાગમાં ગયા અને આસોપાલવના ઝાડ તળે જઈ બેઠા.

દાહરે--એકથી એક ચાલેલડીને વળી નાવા તે જોડી જોને નાર, પાવડડે જોને પદમણીરે, વળી પુતળીઓની જોને હાર.

ઓપાઈ--પુતળીઓની જોને હાર, ગ્રથુકે છે દામની, હાથી જો કાં ખાય, ધુવે છે શામની.

પછી શાવળીંગાએ વીચર્યું કે મેં રાજને બાગમાં ખાડવા છે ને હું આહી રમત કરું ત્યાં અકળાશે માટે હવે જાગ એમ ધારી પોતે સાહેલીઓને કહે છે.

સાહેલો--જોવા જોવા ચંદન બાગ છે, ને ત્યાં એક આળીંગાજો આળીજ રહે, જુહી જુહી સાખ્યો બરેતે દરબારમાં જઈ દંડજ કહે.

હે બેન બાગ તો જોવા જોવા છે પણ માંહી એક માળી છે તે દરબારમાં જુદું કાઠી દાંડ કરાવે છે તે હમણે બાગમાં ગયે છે તે ઘેર જશે એટલે આપણે જાણું ત્યાં સુધી આપણે આપ મીઠામણી રમીએ પછી બીજી સંતાવા કાળે જુદી જુદી નાડી અને શાવળીયા નાડી તેવીજ બાગમાં ગઇ.

હોહરે:—સામારે આંખા જોને આંખલીને, વળી દાઢી છે દાઢ-મ અને દાક્ષ; આસોપાલવને આજવેરે, રાત્રીએ કેજોમાં પાડી છે વાટ.

શાવળીયા પોતે આસોપાલવના કાડને આંઠે થઇ કેજોમાં ર-સતો પાડી કુલના છાંડ ખેંદતી જાય છે કેમકે એને કાંઈ બીક નથી કે મને કાંઈ બીજી બાગના માણીક તોએને તાબે થઇએના પડેલાં આવીને બેઠા છે.

હોહરે:—ચીરપર છુટી લટીયાને વળી છુંદરે ખેડે ચાલી જાય; પદમણીને તો પ્રેત ધણીને, વળી લાલજ આંખે જોને થાય.

માવળીયાને સદેવંત મગ કામાતુર થયા છે ને શાવળીયાના માયાના વળગી લગે છુટી ગઇને કામના કેદમાં આંખે લાલધુ-મ થઇ રહી છે ને જોતાને ઠંડા પાનથીતે કુલની સુગંધીથી ધણી પ્રેમ ચહે છે પછી સદેવંતનો હાથ ગ્રાહી સંપાતી થટામાં જઇ બેઠીને સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઇ—ઓ અલખેલા રાજ્ય, બલા તમે આવીયા; સુડાને સદેહ, લખ્યાં તેડાવીયા. હું વારી મરા રાજ વારીવારી વારીયાં વચનના બાંધ્યા કોય જન્મારે અન્ન હારીયાં અન્ન આંખ્યા તમારી વાડીએ; છેલ જીબોલા શામ આવોને મોજે માણીએ.

શાવળીયાના મીઠા અન્નત જોવાં વચન સાંભળી રાજત મહા કામાતુર થયેછે ને તેમા નેણની અંદાએ કરીને તેનું કામજ ર-

દય ભેદાઈ ગણિતુર થઈ રહ્યો છે ને શાવળીગાના મોંઢાને હાથેવન
તી ખુબ દખાવે છે ને તેના કે.મળ જે કમળ પત્ર જેવા અધર ઉ
પર ચુંબન કરે છે.

ચોપાઈ—અભાજેલે ક્રીયાં અભવ, નાખી ગળામાં આવડી; ઉ
ભાછે જોડાજોડ ચંપા કેરી જાયડા; મેલોને છળીલા શામ, માડું
મારૂં ભાગથે અમો ચુકી કહીયું વેણ કડાં તમને લગથે.

શાવળીગા કહે હેમહારાજ તમે મોહોડું દખાવો છો તે દુખવા
આવ્યું ને બાળી જથે ને પછી તમને કહીયું એટલે રીસ ચડતાં
વાર નહીં લાગે મોટે મા ચુકારો એવું કહેતાંજ સદેવંતને રસ
ચડી કે રાંડમેહું હેતમાં પ્યાર કરું છું ત્યારે એવળી એની મોરાઈ
માં જમણે તેથી પોતે આધા મેઢા ને શાવળીગાને કહે છે.

ચોપાઈ—એરે નારી અજબ શુ મારે નથી પ્રિતડી, લેવા આવી
શો કોય રાણીજીની રીતડી પ્રિતાના પરિણામ છે તેતો અમે જાણી
માં આણો અમારી રીત વહાલા કરો બાણીઆ.

હે સ્ત્રી ન જાણીશકે હું તને વળગતો આવું પણ મેં તારી
પ્રિત જાણી મોટે મારી રાણીજીની રીત પાછી આપ અને તારા
વાણીઆ જે આ પાછે તેને વહાલા કર મારે તારો અપ નથી
આવા રાજના રીસના વચન સાંભળી શાવળીગા નરમ થઈ મ
નમાં કહે છે કે હું તો હસતા હસતા કહેતી હતી અને આતો પાછા
રીસાયા હવે સમજવું એમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ—રાજ સોજ સાહેલીએનો સાથ, જીવન જો તેઓ ૨
નાખ્યા ગળામાં હથ, અંખોડા રેલે રહી હેતે દખાવ્યું મોંડુંરે હા
થ, મોંડુંરે મારૂં ભાગથે, મળથી કેમ દેવાથે ગાળ લાખેણા રાજ
લાજથે.

હે રાજ તમોતો મારૂં હસતે મોંડું દખાવ્યું હથે પણ મારૂં

હોઈ મસ દુખ્યુ ત્યારે એ તમને કહ્યું જો તમને આડો જવાબ આપ્યું તો આપની પાસે રીસનું તો વસાણું જ છે તેથી એ વીસા ર કરીનેજ આ કહ્યું કાંઈ તમે મને આજી વહાલાછો કે તમને આજ દેહો રાજ્ય કહે ધડીમાં હસાવેને ધડીમાં તરંગાડી નાખેછે ને ધડી પછી તુ તો પરણીને જવાના કું માટે રીતે પ્રિત કરવી નથી ધડી સાર કયાં પાછો તારી પાછળ સોચના કરતો ફરે તે સાંભળી શાવળીયા બોલી.

દોહરો—સુણ સંદેવંત શાવળીયા કહે ને વળી એવુંશ બોલો । રે આપ વરૂંતો સંદેવંત કુંવરને, વળી ખીજે મારે બાહનેરેઆપ હે રાજ્ય તમે મને કહેદિહો તે તું પરણીને સાસરે જઈશ પણ આ મારું વચન. પરણીતો સંદેવંત કુંવરને નહીંતો ખીજા બધા મારે બાધ અને આપ ખરાગરજે.

દોહરો—સુણ સાંભળીયા સંદેવંત કહે નેવળી હાંયામાં રાખજો વિચાર કોલ આખ્યાતે પાળજો નેકર ધરતી નથી હાંકણ હાતે.

હે શાવળીયા તું આ કોલ આપે છે પણ બીચાર કરજો જો નહી પામે તો તારીને મારી બેતી લેથો રઝળજે.

દોહરો—જેવાં બોલ્યાં ગોરની વાડીએ, ને વળી એ વાતો અહીંયાં તું માન, કુડકપટવળેગાવનીને, વળી અમે તમારોરે જમાન.

ગોરની વાડીએ વચન આપ્યાં હતા અને અહીંયાં આપે છે તેવા પાળજો ને તારા મનમાંથી મથકરીને કપટ કહાડી નાખજો આવું સાંભળી શાવળીયા ખુશી થઈ રાજ્યનો ધણો આગ્રહ જોઈ પોતે રાજ્યને લઈ ચંપાની ગટામાં જઈ પોતાનું ચીર પાથરી બેઠાં. બોપાઈ—બોવડ કીયાં ચીર, પીતાંબર પાથરયાં, નાખી ગજામાં હાથ, સજ્જનને સારજ કરયાં. બેઠા જોડાજોડ બામે બહું સા-શ્રીયા; નાતી સરખી સાહેલીએ આવીને પોકારીયાં.

જ્યાં જને જણુ ચ પાત્રી ઘટામાં ચીર પાથરી બેઠાં છે એટલા માં નાની સરખી સાહેલી હતી તે બીજીએને તેડીને બાળતી બાળતી બાગમાં આવી શાવળીંગાને બોલાવી એ સાંભળી શાવળી ગા અટ ઉઠી અને રાત્રી ગ્રાડ એડે સંતાયો. હવે શાવળીંગાને સાહેલી કહેછે કે તું કેની સાથે વાતો કરતી હતી શાવળીંગા કહે છે તુ આંધળી થઈ હઈશ તારો બાપ કોણે? આંહી હોયતો જો હતો આપણે રમતાં હતાં તે વખત સંતાઈને બાગમાં દોડી તે- દોડતા મને કાગ ચડા એટલે મારું ચીર પાથરી આંહી સુત સુતી- હાં જ કરતી હતી તેથી તે જણુ કે કોણની સાથે બોલેછે તે સાં ભળી નાની સાહેલી બોલી.

દોહરો—સુણને મારી સાહેલડીને, તમ કોક સાથે કરતાં હતાં વાત; તમને જોયને અમ આવીયાંને; વળી શોળ સાહેલીએને સાથ હે શાવળીંગા તુ વાત કરતી હતી તે અમ નજરે જોયુ ને જુહુ કેમ બોલેછે આપા તેના બોલ સાંભળી શાવળીંગા નાની સાહેલી ને કહેછે.

દોહરો—નાની સરખી સાહેલડીને, વળી મરજી તારો જોને ચીર; વાનમ મારો વીયોગે ગયાંને હતો સુખ ન પામી સરીર.

હે રડ તારા મુગ વઠાંયાં ને તે મારી પેર બગાડો એમ કહી સાહેલીએને લેઈ ગર ભણી ચાલી રસ્તામાં ચાલતાં વાડીના ઝાંયાં આગળ મહાદેવનું દોળ હતું તેમાં શાવળીંગા દરસન કરવા બેઠાં ત્યાં મહાદેવને કહેછે.

બોપઈ—દેવ એટલાં દેવ પથરા એ તો જણાયા શાવળીંગાએ સોનાના છત્ર, સદાશીવને માતાયાં અલખેલો મારો રાજ્ય, મીઠી નજરે બારણું; શોગા ગેરાં છત્ર; સદાશીવને ચડાવણું.

શાવળીંગા સદાશીવને કહેછે કે જ્યારે મારો રાજ્યને હું મળી

(૬૫)

શ ત્યારે તમને સોનાનું ઇન્ન ગડાવીશ એવી માનતા માંની પોતે
ઘર બહાર ચાલી સદેવંત પેલી નાની સાહેલીને ગાજો દેતેહિતો
પોતાને મહેલે ગયો હવે શાવળીંગાના આપ જન તેડી લાગ્યા અ
ને હવેનોમાં ઉતારો આપ્યા પછી શેડે કુલેકાના વરધોરો ચડાવ
વાની તબયારીકરીઅનેમટામેટ શાહુકારને વરધોરો આવવા તેડાં
સોકલ્યા પછી શાવળીંગાને પીડી ચોળવા સાડે બોલાવેછે તો શા
વળીંગા નથી શેડ કહે આવજત ક્યાં ગયું હશે? એમ કહી સિપઈ
એને ચોળવા સાકલ્યા શાવળીંગા ઘેર આવી એટલે સરવે સા
હેલાંઆએ પીડી ચોળવા માંડી

સોહલો—કંકુને દેશર ધોળાય, પરમણેને પીડી ચોળાય; સન
રખી સાહેલીઓ મંગળ ગાય, પદમણી ઉપર ફડા પડદા થાય.
શાવળીંગાને પીડી ચોળી નવરાત્રી વચ્ચે શણગાર પહેરાવી ત
ઈવાર કરી. હવે પદમણીએ કહ્યું કે રાજાને જન્મે કહેા કે પદમ
શશિકની દીકરી શાવળીંગાનું આવ બન છે માટે કુલેકાના વરધો
ડામાં આપ સ્વારી લેખ વહેલા પધારજો. શીપાછાએ ત્યાંથી રા
જા પાશે આવી રાજાને કહ્યું. એટલે રાજાએ સદેવંત કુંવરને
સાથે લઈ જતા બેલાયો ત્યારે સદેવંતે કહ્યું કે મારા શરીરને
સખ નથી સેધી હુતો નહી આવું તમે એકલા જાઓ (મનમાં
રાંડ એકાંતે મળી ત્યાંથી પાઠા આયા તો પછી આ ઘણા
લોકમાં શું વળવાનું મુખ્ય એ શકને મુદ્દ એની છોડી કે વગર
કુખે માંદા થવું પડે છે) પછી રાજા પોતે હાથી, ઘોડા, પાલખી
ઓ અને રથ લેખ શકને ત્યાં આવ્યા એટલે સરવે લોકો તબયાર
ર થયાને પછી કંવાને ઘોડે બેસારી એટલે વાજાન વાગવા માંડ્યા.
શીમશીમ વાગ્યા જોને દોમ, ત્રંખાળુ જોને ગડગડયા; અમીન
રને ઉમરાય, સાથે સરવે પરવરયા. ત્રંખક વાગે જોને તુર; શર-

છામ્યે સાદજ પુરીયાં, ખીડ ખીડ પાગે નોખતને વલી તાંસાં
વાગે મુરીયાં. પાલખીઓને મુખપાલ. હાથી ઘોડા હજબજે, શહે
રના સરવે લોક, કુલેકુ જોવા મળે. શાખા બાંધી શરીવાન, આ
ટે માંડવ આવીયાં; માંડવ કેરી માંછ, આવકાર લેઈ વધરાવીયા.
સાથે સારા લોક, પેપારી વાણીયા; ધંદનો અવસાન, એણીપેરે
આણીયા. ધોળાને ધવળા ચાર તાતા જે તોખાર બળા
લેઈ પાપારીયા.

એવી ધામ ધુંમથી વરઘોડો ચડી બનરની વગે થઈ સોનેરી
યાં ચોકમાં આબોને ત્યાં વાજીવળી ધુંમ મચી રહી તથા બાંકુ-
દાને તમચા છુટી રહ્યા છે તેનો અવાજ સર્વવંત કુવરે સુતા છે
ત્યાં આગે તે સાંભળી રાજા કહે વરઘોડો તો જોજી એમ ધારી
ગોતે અગાશીપર ચડયાને જુવે છે તો મદ્રવટા થઈ રહી છે ને
તમામ રસ્તા લોકથી બરાબ ગયા છે તે જોઈ મદ્રવંત કુવરે પુ
શી થઈને કહે છે કે આમાં જગાપ તો નહીં થાય પણ જોજી
તો ખરો કે તેણે કેવા શંખગાર પહેર્યાં છે એવું ધારી પેતે છે
મ મહેલમાં આવી અમુલ્ય શંખગાર સજે છે.

દોહરો—જરૂરી જાતો પહેરીના, ને વળી માથે તે કસળી મા
ળ; રત્ન જડીત શીરપેચ બાંધીઓ, તે હીથે છે ઝાકમઝોળ. ફે
લગી તોરા શાભનાં, ને વળી ગળે જાતીયન દેરો હાર, કમરે
લાં લપેરીયાંને એમાં ઝકી રહી તરવાર.

ચોપાઈ—જુકી રહી તરવાર, કમરેપ સમા જાણીયા; સજ્યા
શોભીતાં હાથિયાર, તરકગ લેઈ તાણીયા, તરકથ તીર ઝમાન, હેમ
જડયાં હારડા; સાંજ શેનેરી ગરકાવ કટારા છે વાંકડાં, ગડગે
ડાની હલ બાલા જોને જળદળે, એડલા રાજકુમાર મહેલમાંથી

ઉતરે.

(૯૭)

હવે સદેવંત પોતે બનીઠણી મહેલમાંથી ઉતરવાને ઘોડે શ્વા-
ર થઈ ચાલ્યા.

ચોપાઈ—એકધોડાં અરવાર, દરબારમાંથી નીશરયા સાજ શોને
રી ગરકાવ, વાગે ઘોડાને ધુધરા.

આત્રી તરેહથી ઘોડેસ્વાર થઈ વરઘોડા સાથે જાય છે તો
સાજનના લોક કુંવરનુ રૂપ જોઈ બાણા ખુશી થયા.

ચોપાઈ—મહાજન માટા લોક કુંવરને વખાણ્યા; આવ્યા સોં
નેરીયાં ચોકમાંય. તેજને લેઈ તાણીયા

જ્યાં સદેવતે કન્યાને ઘોડા જોઈ એસે રેવંતને એમી ની
યડમાં જઈ ઘોડાને ખીમે ખીમે ચલવા માંડ્યા. પણ શાવળીગા
સદેવંતના સામુ જોતી નથી તેથી રાજા ગુસ્સે થઈને કહે છે કે
રાંડ મને તો કહેતી હતી કે મારે તમારા પીના બાળ બાઈને બા
પ છે ને આતો પરણવામાં ગાંડીતુર થઈ ગઈ છે. તેથી ચાલ
પાછા એમ ધારી પોતાના રેવંતને આજક મારી કહે છે.

હે હેમંત આપણા, ને વળી ના કરે પરાકરે આશ; આ કાગ
ળની વાડીઓ; ને એમાં નથી સોરંગીની વાશ.

એમાં નથી સોરંગીની વાશ. ને અમથો જીવ મારો ફરે ઉ-
દાશ, જોયન માત્ર બાળવેશ. હવે લખ્યું છે મારે કેશ પગેશ.

રાજા કહે છે કે ઘોડા ઘર ચાલ આ કાગળની વાડીમાં સોર-
ંગીની વાશ ક્યાંથી હેલ ને અ થા ઉદાશ થવું પડે છે આવાં રી
સના વાક્ય સાંભળી શાવળીગા વીચર કરે છે કે રાજાના સામુ
ત જોયુ તેથી રીશયા પણ શુ કરે આરલા લોકમાં કેમ બો
લાવાય જી કલેકુ ઉતરે ને હું મહેલમાં ગણેશ આગળ વર તો
રહ્યો આવે ત્યાં સુધી એકલી રહીશ તે વખત સ્ત્રીના રૂપે આવે
આજાપ થાય એમ ધારી પોતે રાજાને શાનમાં સમજાવે છે.

દાહરો—સુદર શીફળ હાથે ધરીને, ગોરી સુડીઓર ખખડાવે

આધીરે આઠી ચુંદડીને વળી શાનું મે સમજાવે.

શાવળીંગા પોતે એક હાથમાં શ્રીકૃષ્ણ લઈ-ખીજી હાથ ઊંચો કરી ચુંદડીને કુધરો તાણી ચુંડીએ અખડાવતી રાજાને ગતા-વ્યું કે તમે સ્ત્રી થઈ મારે માણેલે આવો સદેવંત પોતે અતુર હતો તે સમજી ગયો કે મને સ્ત્રીના વેશ તેડે છે એમ ધારી પોતાને માણેલે આવ્યો હવે વરધોડો કરતા કરતો ધર આગળ આવ્યોને ઉતરતા એટલે શાવળીંગા ગભિરે આગળ જઈ બેઠી આને સાહેલીએ સરવે ગાવા લાગી હવે સદેવંતકુંવરે રાણીપાઠ-મહેની પેઠીએ ઉઘાડી તેમાંથી શેળે શણગાર લઈ પેહેન્ધાં અને રાણીની અમુલ્ય સાડી હતી તે પેહેરી હીરા જડાતવાળી નહ પેહેરવા જાય છે પણ પેહે વીના નાકમાં રહેતી નથી તેથી વળખાં મારે છે, અટકામાં રાણીપાઠમહે વરધોડો જોતા આગાશી ઉપર ચડી હતી તે ત્યાં રંગ માણેલમાં આવ્યાંતો સદેવંત સ્ત્રી બન્યાં ને બેઠા છે ને નાકમાં વાળી રહેતી તે દબાવે છે એટલે સરવે આચીંતા કહે છે કે રાજા પેહે ન હોયતો લાવો આ શેયો ઘાલી વે પાકું સદેવંત પાટનદેને જોઈ મનમાં શરમાય છે.

ચે.પાઈ—કેમ કરી રહેશે મહારાજ. પેહે વીનાની વલીયુ આ નર ભાગી થઈ છે નાર, તેનો મેં બાળીયું, પુત્ર તણા જોને વેશ, તમારો લાજસે; ઢળી બલના ઢાલ. તે આ ચુંદડી કેમ જાણશે.

હલ બાંધતા હતા તે ચુંદડી કેમ જાણશેને આથી તમારો મ રહેનો વેશ લાજશે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

કીતી—રાજાનકી નીત થઈ મીતનશે પ્રીત ગાઈ, નારકી પ્રીત બંધ, સ્ત્રીનાં જીવે બાવોલે, શેખનકો બાવ ગદા, પંથનકો નાવ ગદા, સાચકો પ્રમાય ગયો જુક હીચો આપોલે. મેખનકી વરણ મ

ઇ બુઝાશે તો નીચે ગાં, શરણી મેં વીંપીત હૈં ધાંગે, ઝૂંજી
 સહાય કયા કહતાહે કવીરાજ, કહીણુ કરાહજ કાળ ચલો આવ્યોહે.
 હે સ્ત્રી તુ મને શિખામણુ દેછે પણુ એમાં મોટા મોટા ગરક
 થઈ ગયાછે તે સાંભળી રાણી કહેછે તમારા જન્મ નહીં થયા હો.
 ય કે પરમજીવે મરદનો અવતાર આવ્યોછે ને હાથે વતી રત્નોના
 અવતાર ભાગવવા હરજોછા. શું માંડુ ખાતા હશે તે હાડકાં રૂઝી
 ટે બાંધી કરતા હશે? રાજા કહે રાંડ તું તારી જાંગ હાથ વતી
 ઉઘાડીને બાજુ ખુવેછે પછી રાણી રાજા ધાણું સીકાવ માટે ધાંત
 રહ્યા અને સદેવંત મહેલમાંથી ઊતરી રૂંમજીમ કરતા શાયળીંગા
 પાથે ગયા ત્યાં બાયડીઓ ગાયછે ને હચાહચ થઈ રહીછે તજે
 ચેસવા જાયછે તો બાયડીએ ગાદા મારીબહાર ફાંરેછે ને રાજા
 ખડકા પાટુ ખાતા થાકવા પછી નીરાશ થઈ કહેછે રાંડે મારી મ
 શકરી કરાવવાને સાર તેડાઓ એમ જાણી ખોતે મહેલની સા
 મે જઈ સરમવાન થઈને બેડાને આંખમાંથી ઝરઝરે આંસુ ઝરવા
 માંડયા શાયળીંગા રાજાને જોવા સાર ઝરૂએ આવી જીવેછે તો
 રાજા વેગળે બેઠાછે ને આંખમાં ઝરઝરીયાં આવ્યાછે પછી
 ત્યાં રહી કહ્યું.

ચોપાઈ-કુતારાની એકાંત રૂંદેમાં જાણીએ, હેલ હળીજાશામ
 આવોને જ જાણીએ, એ અમતબેના રાજ્ય, બલે તમે આવી
 યાં; ગોપીરના વેશ, બહો તમે બળવીયા,
 આંબું સાંભળતાં સદેવંતે જાંબુ જોયું અંટલે શાયળીંગાએ ધશરત
 કરી કહ્યું કે આ પાછળ થઈ બારીએ આવો સદેવંત ત્યાં થઈ
 શાયળીંગાના મહેલમાં ગયા ત્યાં પક્ષંગ ખુરશી દેવ અને પાટથો
 ઘાળી મુખેડ તેના ઉપર મુખમથનાં એ સ્ત્રી વીંધે તરેહ તરેહના
 ઉપર બાછાનાં પાયરી દીધાંછે અને રાજાને માટે આવાના દુધ
 સાકર, ખદામ, પીરના આરોગી દ્રાક્ષ, અખોડ, કીસમીશ, અંબુર

અને નાળીંચર વીગેરે નાના પ્રકારનો ઝેરો મુખ્ય આગલ લાવી
ને મુકાડે અને મુખ્યતમ સાર પાન સોપારી, એલાયચી, જા
યફળ, જાવત્રી તજ, લીંગ અને કરતુરી એવા અનેક પ્રકારના
પુશ્કાયોદાર તેજના લાવી મુકયાએ અને તમામ રંગ મેદેલમાં આ
પરની પુશ્કાયો ઉડી રહેછે તે જોઈ સહેવત ઘણો પુશ્કાયો
કે આપું મુખ્યમાં મારી રાણી સાથે નથી ભોગવું પછી શાવળી
ગાને સંસ્કૃત કહેછે.

ચોપાઈ—જેમતેમ કરી ખેડા જોડા જોડ, કહું એક વાતડી; શા
વળીંગા તુજીણુ કેમ, જશે મારી રાતડી. માના થાજે નાર. પુ
ખી તમારી પ્રતડી; હેતેને પ્રિતે કોય આસો રાણીજી. રીતડી મુ
ખ્ય દોડે દુખ થાય. જ્યારે નેણાં બારીએ, અડધો કરુંખી રંગ; તે
ધોળને ઠળીએ સઉથી ઉતમ જાત તમારી નાતડી; શુણુ શાવળી
ગા નાર; માનો અમારી વાતડી.

હે શાવળીંગા કાસિતો તું પરાણીને ઘેર જઈથ માટે તુ મારી ર
ણીની રીત પાછી આપ એટલે હું મારે ઘેર જાઉં તે શાંભળી
શવળીંગા ખેલી.

દોહરો—આ જીમથી જાગ્યો નહીં કહું, ને વળી રહે ને આજી
ની રાત; આતી એકાંતો નહીં મળે, ને રાત્ર કશને વાલેરાશી વાત.

ચોપાઈ—સારાંસારાં સુંદરીરે, આપ્યાં ખેસવા ખંછાવણાં જા
જમને નીલેચ, પાયરણા પાયરયા, અલવીલા રાત્ર અળવું તારી
જાણીએ, છેલછળાલા શ્યામ આવોને માજે મહીએ.

હે રાત્ર હુતો આ જીમથી જાગ્યો નહીં કહું ને આવી તમને
એકાંત નહીં મળે માટે ખેસો પછીજાને પલંગપર ખેડાં હવે સ
હેવત કહેછે.

ચોપાઈ—દોષ કરજોડી દોષ, કામની તને કરગર; આપુ મા

(૧૦૧)

હ અપાર, સાસરવાથો હું કરું. સમજુ થાજે નાર. પુર્ણી તમા-
રી પ્રીતડી; હેતેને પ્રીતે આલજને મુને રાણીજની રીતડી.

હે સ્ત્રી હજુ સુખી તારેને મારે કંઈ છે નહી માટે મને મુકી
દે તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ—નહી આલુ રાણીજની રીત, સાંભજો વાતડી; નથી
મમતી જરાય, માજનીઆની નાતડી. કડવા લાગે છે કોય; વેધ
રી મને વાણીયા, પહેરાવો પાટમદેના શણગાર, કરી લેજને રાણીયા
હે મહારાજ હું તે તમારી રાણી યઈ મુકીછું.

ચોપાઈ--ના ના કહેતાં નાર; પરાણે ના હોય પ્રીતડી; મહાજ
નને ધેર ના આલું મારા રાજવળાની રીતડી, રાજવળાની મત-
લન, તે જાણે અમારી રાણીયાં, માજ કપાથી માણે વેપારી
તમે વાણીઆ.

હે સ્ત્રી તું પરાણે પ્રીત કરીશ એમાં શું. તે સાંભળી શાવ-
ળીંગા પેત રદન કરે છે ને કહે છે.

ચોપાઈ—છળ કરીને કોય, રાજ તમે મને છિતરી; આવા ન
જરા નાથ માથે તમે ઝાઝી કરી. આતમ પ્રાણ આધાર, જીવુંન
હી તે જાણીએ; સાચુ માનજે શ્યામ પ્રાણ અમે પાડએ

હે રાજ તમે જ્યારે એમ કરશે ત્યારે હું મારા પ્રાણ મુકીશ
તે સંભળી સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ—સમયરેમા ચેરે તારે થાય, તેતો અમે જાણીએ;
લડથડી આલેનો વર મમતો નથી વાણીયો.

રાજ દયા લાવી શાવળીંગાને આગ્રહ જોઈ મહા કામાતુર થ
ઈ રહ્યાને શાવળીંગાની કોટમાં હાથ નાખી પસળપર જઈ બેઠા
પછી રાજ થઈ સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ--મુગીપરના રાજ્ય; પધારયા મારે ઠોસીએ, ધનધન મા
મે રી અવતાર, લાખેણી લહાવો લીજીએ, હાથા દરા હેત, બેદર

ખનાતિયં; લીલાવતી નયુંદે, આવી આવીને પે.કારીયાં.

જ્યાં ઘણા પ્રેમમાં એક એકના ગળામાં હાથ નાખી બેઠાં છે એટલામાં લીલાવતી નયુંદે તેની બીજી સહેલીઓ અને દેવજી વ્યાસ આસાં તેણે હાક મારી તે સાંભળી સાવ પીતા કહે છે કે કેમ કરીશું ? રાજા કહે બે.ગ તારા મેતા તને કહ્યું હતું કે તું મને અગ્રીવી જવા દે પણ તને વાતોના રથ ધણે રહી ગયે હતા. હવે તારી નજરમાં આવે તેમ કર તે સાંભળી કહે છે.

ઓપાઈ--કંથા તમે દેવજી જાઓ; ત્યાં અમે આવશું વળી સધ જા. બોલ ત્યાં અમે પાળશુ. રમશુ સારી રાત જાજ આપણુ માણશું; અમે પરદેશી જમાન, સવારે ઉઠી ચાલશું.

રાજા તમે શું કરવાને મુખાઓછા દેવજીમાં જાઓ; અને હું પણ ત્યાં આવુંકું તે સાંભળી સહેવંત કહે છે.

ઓપાઈ--દીવસ આથમ્યા પછી કેમ, પગ બહાર મેલીએ; આ પણ ઉત્તમ જાત, વેણુ કેમ મારીને કામની દેવજીમાં, અમે તો નહીં આવીયે; કહુકું સાચી વાત રૂઢ્યમાં જાણીએ.

હે શાવળીંગા આપણે સારા માણસના છાર થઈને રાતે કેમ બહાર બીજા.વ તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

ઓપાઈ--કંથા દેવજી કોય, અમે તો આવશું; પી આમાર સ્ત્રી-બ્ય, શકતીને વડાવશુ. જો જો સાચી બોલી વાત સવારે સાંભળાવશુ પદમણી કહે છે રાય, પ્રાણ અમે પાડશું.

તમે નહીં આવે. તો અમે ત્યાં માથુ કાપી શકતીને ગરપણુ કરીશું તે સાંભળી સહેવંત કહે છે.

ઓપાઈ--કામની શેને કાજ, પ્રાણ તમે પાડશો; કાલો અમારા શીરપર હાથ તમે વડાવશો.

હે સ્ત્રી તારો પ્રેમ મારા ઉપર ધણો છે તથા હું દેવજીમાં ગમે તેમ કરીને આવીશ એમ કહીને રાજા બીચે ઉતરે છે રથમાં.

માં શાવળીંગાની નણુંદ લીલાવતી તેને અચકાઈ સદેવંત ચાલતો થયો તેથી લીલાવતી શાવળીંગાને કહે છે.

આપાઈ—કોને કાઢી સગ, રંગ રસ લેઈ ગંગ, વહુજી સાચુ માન, એ નારી કે નર હતો?

હે શાવળીંગા આ ગયો તે મને તો પુરૂષ જોવાલાગે છે.

આપાઈ—અમ્મ બાણુતાં એક નીશાળ, એ છે રાજાની કુંવરી, આવી હતી મુંજ પાથ. મળવા હરખે બરી. જમતાં એકજ થાળ સુતાં એક શેલડી; નણુંદ સાચુ માન. એ સરખી શાહેનડી.

હે લીલાવતી રાજાની કુંવરીને ને મારે બાળપણના બેહેનપણાં છે તે મળવા આવી હતી એટલામાં ગોર સુડો લખને પહેરાવવા આવ્યા શાવળીંગા કહે છે હું તો સુડો પાનેતર પહેરવાગી નથી ને એને પરણવાની પણ નથી માટે તમે મને કાંઈ ઉપાય બતાવો વળી તેણે ગોરને રાજી કરવાના લલચ બતાવી એટલે ગોરે બાણુ કે આ રાંડે ધારયું; હવે તે અંતે કરશેને હું મેલીયએટલુ મારુ જશે માટે “ વર મરો કે કન્યા મરો ” એમાં મારે શું એવું ધારી ગોર કહે છે.

આપાઈ—કાંઈ સરસ ઉપાય થોધો; શું અમારૂં જાય, કહેશો તે કરશું અમા.

આવું સાંભળી શાવળીંગા ખુશી થઈ ને ગોરને હજાર રૂપિયાની વીટી પહેરાવી દીધીને, ગોરને કહ્યું કે હું મારી લગીંગવા દાક્ષીને મારો શણગાર પહેરાવીને ખિસાર છું તેને પરણાવી મુઘટો તણવી જાનીવાશે લઈ જાને, આવું સાંભળી ગોરે પહેલાં તો લપકારા લીધા પણ વીટી બણી નજર કરી એટલે હીમત આવીને બોલ્યા, બેહેન કરી શીકર નહી હું કાંઈ આછો ચતુર નથી એમતો મારી બુઝી મોબત્ત જોવી છે આવું સાંભળી શાવળીંગાએ દાક્ષીને બાણુનીને પ્રોત્સાહન શણગાર પહેરાવી દીધા ગો

(૧૦૪)

૨ પણુ જાલમને મારે લાકડે માંડું જડી દીધું અને વીધી પ્રમાણે પરણાયા.

હવે શાવળીંગા દાશીના શણુગાર પહેરીને જાનીવાથે ગમ્મને પે શાખનું નામ દબ ઓરડામાં એકાંત આજે દશીને લખ ગમ્મ ત્યાં પોતાનો પોશાક અદમ બદલ કરી દીધોને દાશીને કાહાડી મુકી ને પોતે શેઠની પાથે ગમ્મ જતાંજ શેઠની આંખો અંજાઈ ગમ્મને તેજ રથે બે ત્યાંથી પ્રયટયો દીવસે વીજળી તો હોયજ નહીં એમ ધારી બચબીત થયા પછી તો ધીરે ધીરે જોયું તો શાવળીંગા એ લાખાઈ એટલે રાતરે આશ્ચર્યથી પોતાના પલંગમાં બેસારી વાત ચીત કરતાં શેઠનું મન વીહવલ થઈ ગયું તેથી કહે છે કે હે સ્ત્રી હવે આપણે સુધ્ધ જઈએ કારણ રાત ગમ્મ તારે ખાલી.

દાહરો—એરે માનીતી માનતારે, મને મળથે રૂપાશા કંથ, પ્રથમ પુણ્ય માહદિવનેરે, આવી રથલ એકાંત,

આવું સાંભળી રૂપાસા શેઠતો બહુ ખુશી થયા ને બેઠ્યા કે તે બહુ માથાકુટ કરી દેખાયછે પણબધુ આવીતે બાધા રાખતા હમ્મથુ આંટલી ગતે એકલાં કેમ જવાય ખીક ન લાગે શાવળીંગા મહદિવન મંદીરમાં જઈને ઉભી રાત અંધારી ધોરછે નાના વીધના પ્રાણુઓથી એપાસ બધ ઉતપન થાયછે જાણે આમથી આવથે કે આમથી તેમાં વળી દેરાના કમાડ વાથેલાંછે માટે શાવ

દાહરો—રેજ અંધારી હું એકલારે, ખાવા ધાયછે પરવત પહાડ, ખાર બિખારો શાહેજારે મારા ઘેરી થયાંછેરે માડ.

હે રાજા આ માડના પાંદડાં ખડખડ થાયછે ને અને ખીક લાગે છે જાણે મારે કાળજી ફાટી જશે માટે જટપટ કમાડ ઉધારો તોય સદિવત જાલતો નથી તારે રૂરી ખાલી.

દાહરો આર દીશાંએ હું જોઈ વળી પથારી કરી શોર ખડોર ફ.

(૧૦૫)

તો સંવેન મુખ ગયો ને કાનો મારી ગયા છે ચોર.

શાવળીંગાએ જાણ્યું કે રાજા જો હાથ તો મારો સાદ સાંભળી
બાલાતીના રહેજ નહીં તેમ રાજા વચન આપીને આવ્યા શિ-
વાય પંથ રહે નહીં મારે કાછોટા વાળી દેહેરા ઉપર ચડી શી-
ખર ઉતારી માંસ પેઠી ને જીવ તો દીવા બળે છે ને રાજા બ
રજીષમાં સુતાછે ને પોપટ પણ પાંજરામાં છે. શાવળીંગાએ ધ
ણા સાદ દીધા તથા બાજીબાજીને તેને ધણા હજારો પાણી મેલનું
નથી ત્યારે માથું કૂદીને કલપાંત કરતી હાથ વડે માથા-
ના વાગ ઉખેડે છે ને છિવટ મરવાનો ચીચાર કરશે આટલું જ
કે તારે પોપટની આતરી યજ્ઞ કે એનો પીવાર સપુરણ છે તારે
પોપટ શાવળીંગાને કહે છે.

દોકરો—માં કુટ માં કુટ કામની, તારે ધેને ઘેરાયે બરથાર;
મુ ઉઠશે પ્રમાતમાં, માનો સાચુ શાવળીંગા તાર.

અરે શાવળીંગા તું થીદ મરે છે સંવેનને દેક ચડી છે તે
ધી બાલતો નથી તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

દોકરો—સુણરે સોબાગી પોપટ, તુંતો પરબવનો માંગે વીર.
સુતા સંવેન જાગશે તારે કહેજે સંધ્યું તું ખીર,

હું પોપટ સંવેન જાગે તો કહેજે કે એતો આવીને ગર્ભ
તારે પોપટ કહે ને તુ સંવેનને હાથે ધાવ લખી જા એટલે તે
જાને પકી પ્રતીત થશે પછી શાવળીંગાએ સંવેનના હાથમાં
ધાવ લખવા માંડ્યા.

દોકરો—નાકવેસરની કાંચી લેખણી ને વળી શાહી તંબોળીની
સાર, ધાવ હાથેલીમાં લખીય.ને; વળી સારાસારે સમાચાર. પુ
રૂપે જાંઠકની પાંચડીને. વળી ટેપે ધાણા યામ; એનો સમજાવે.
સંવેનતારે. તો પગ તો ધરશે બહાર પેલી મજે દરબારને વળી

ખેરેશ મળશે અન્નર; એવી સમજણ હો. સદેવતારે તો પગ નાં ધરશે બહાર, આટાકુટને ધી ધરે; રાત્ર છુટે કેશને નાર; પણ દાલ વીંછ મળે તો, રાત્ર પગ ન દાંએ બહાર, ધરેડા ભરેને સાંડીએને વળી ટપલાકુટ કુંબાર; એવી સમજણ હો. સદેવતારે તો પગ ન દેએ બહાર. કુંબ ધડાને કાનરાઈ વળી આથારે બધી નાર એવી સમજણ હો. સદેવતારે તો પગ ન ભરતે બહાર વાંકડી મુઝાને માંજરેને, જોને હાંએ તો ન હો. ય વાળ, એવે શુકને આવશે તો રાત્ર નીસએ પુટશે કાળ. કા- આ જમણી તેતર બોલેને વળી રાત્ર આડી ઉતરે મંતર, એવે શુકને નવ આવશે રાત્ર પગ ન ધરશે બહાર છાત્રપદાણેને ટેકર, ને વળી શુંને રાત્રદરવાર શુકડે લાકડે સરેવાર, તમને માનક લોહ નારધાર.

હે રાત્ર એવા શુકન જોઈને ન આવશે પછી પોપટ કહે એ કરતાં સારા શુકન લખકે તે જોઈને આવે પછી સારા શુકન લખે.

દોહરો—કોરે ઘડે કુવારકા જોને એજે અખાથુ જવન્નર, એ વ. શુકને તમે આવશે તોરે મળશે શાવળીંગા નાર, કુંબ કરેવાં ચીખરાં ને વળી હનમંતનેહરખાં. જાતાં તો જમણી બધાં તે વળી વળતાં ડાલી બધાં. છીક ડાલી ધા જમણીને, વળી વડુ ઉખાડુરે જાય એવે શુક મેજે ચાલીએ તો સોજે મળાવો જોને થાય તરવર ઉપર તેતર લવેને, વળી તરથું તરણ શબ્દ કરે રેવ ત બોરો હાંજરે, તો સમુદર પાર તરે,

ચોમાઈ—સારા સારા શુકન જોઈને વાંલમં જેલા આવશે; નાના ચાથુ સંગાથ મેળા તવ લાવજો.

માહરાજ આવો તો એકલા આવજો પોપટ કહે લખી રહી શાવળીંગા કહે હજી લખ્યું છે ને હાથેલીએ તો ભરાય અપહરે ક્યાં લખ્યું પોપટ કહે આ કમાડે લખ, પછી કમાડે લખે.

સોહણી આંખે આંસુડાંની ધાર, કામન ધાવ લખે કમાડ જો
બન માટે બાળેલેશ કાં મેલી જાએ પેડે મર શા;

ચોપાલ-આંખે આંસુડાંની ધાર, અલખેલી ઉડીયાં; સુતો સદે
પ્રાંતરાય મજા મવ લુડીયાં; પરીતાનાં પરીયાણ તો આંખે જાણી-
યાં આંખી છે રાણીજીની રીત તે કેમ વેઠાળેલોણીયા. સુણ સદેવ
તરાય અ. લ. કર્યાં આકરે, હું છું બાળ કુમાર જાઉં છું સારે

હે મહાજ તમે મોહવા નથી તો હવે હું કુવારીને કુવારી સા
સરે જાઉં છું આવી તરેહથી શાવળીંગા મોલી એટલે મંડપની બત
રી પુતળીઓએદાન લઈડ્યા ને શાવળીંગા પુતળીઓને કહે છે:

હાહરો—સુણ, યંબાને સુણ ચાંચલી, સુણ બતરીસ પુતળીઓ
સદેવંત જાગે શાખ પુરતરે, મારી સગીરે બેનડીઆં,

પુતળીઓ કહે તારી બેન યમને સદેવંતની સાળી મધ શાખ
કોણ પૂરે તારે શાવળીંગા મરજની મારી કહે છે.

હાહરો—સુણ, યંબાને સુણ ધાંજલીને સુણ બતરીસ
પુતળીઓ, સદેવંત જાગે શાખ પુરતરે, મારી સગીરે નાજલીયાં

શાવળીંગા ધાવ લખીએને જતી વખત મનને કહે છે.

હાહરો—ધાવ લખીએ ઉડીયાં, મળી મનમાં કરેરે વીયાર; સુતો
મેલીને આંખે આંખીયા મને ઘડીએ ન લાગીરે વર પીડે તમને શ
ત કહતે વત માનો નીરધાર, સારા શુકન જોઈ આવજોરે, નીક
રે મન ને પરજો બહાર;

આંખી જીતના ધાવ લખીને પોતે ચેર આંખીને સુધ રહી સવા
રમાં મન વીસવ કરેવા માંડી તે અખત શાવળીંગા વીસાર કરે
છે કે હું આંખી સાહેલીઓને મળુ તો આંખી એમ કરતાં કરુ યા
ય તો રાખ આંખી પોતે એમ ધારી સાહેલીઓને મળવા જાય છે
જે, એ તેની સાંભળવી નહીં આંખી કહે હવે સાહેલીઓની આંખા

(૧૦૮)

સુશી દેા ને હવે ઘેર જઈને મારો બાઈ તમારી બધી હાંસ પુરી કે
રશે હવે રાજતા હજુએ આવ્યો નહીં માટે શાવળી ગાએ-રથમાં
બસતી વખતે પોતાનો મોતીનો હાર હતા તે તોડી નાખીને વે
ણવા બેઠી તોપણ રાજતા આવ્યા નહીં પછી નીરાશ થઈને
પોતે રથમાં બેઠી એટલે ચાલતે ચાલતે પાંચ ગાઉ આવીને બા
પુ આવા બેઠા, એવામાં એક ગોવાળીઓ ત્યાં થઈને જતા હ
તા તેને શાવળી ગાએ જાનેમાને એક દાગીનેા આપીને કહ્યું કે
તું અહીં બસતો ને સદેવંત રાજા આવે તો કહેજે કે શાવળી ગા
સા ગઈ પછી તમને ધડી વીનારતી નથી માટે તમે તેને મળી
આવો પછી સરવે ખાસને ચાલતા થયાં ને ધડી દહાડો રહ્યો તે
વખતે જાન પારાનગરમાં વાજતે માજતે આવી એ વખતે માંધ
જી શાવળી માને કુલ આપવા ગઈ ત્યાં શાવળી માને ઉદાસ ભવે
ઈ પુછવામાંડ્યું કે તમે ઉદાસ કેમ થયાં છો જે વાત હોય તે મ
ને કહેઃ હું તમારી વેચાણ છું મારી સાથે પડેલા રાખણ નહીં
શાવળી ગા કેડે તું મને વચન આપ એટલે હું તને જાની વાત કહું
એવું સાંભળી માલજી સમ સોગન ખાધા.

હાહરો—નગરમાંથી જોને આવતનિ, મોતી કીધા ધણીરે મન
સીત તોએ ના આવ્યો મારો શાહેબારે, માળજી, મારે નથી ખી
જાશુંરે પ્રીત.

હ માળજી સદેવંત રાજાને મળવા જ' ધણી કલ્પ કરી પણ તે
જો મળ્યા નથી તેના વન આ જમતમાં ખીજતું મારે મામ ત
પી એવું સાંભળીને માળજી કહે જે બાઈ જુ કાંઈ તે વીશે પ્રી
ર રાખીશ નહીં હું તને મળવી આપીશ એમ કહી ઘેર ગઈ. હ
વે સદેવંત સુતા છે તે હાહરે જુએ તે કાંઈ મામત મળી નહીં
હાહરો—કતિ વણીએ એકવનિ, વળી મોતી ગઈ તે સોગ જ

(૧૬૬)
રનારીયું પીતડી, તમે કયોએ ન કરો? કોય.

ચોપાઈ—જુલન કરશે કોય, પરનારીયું પ્રીતડી; ભઈ મઈ
જીને તેહ, રાણીજીની રીતડી, પ્રીતના પરમાણુ તે તો મેં જ
જીયા, કડવાકીયા રાજન, વહાલા કીયા વાણીયા.

એવી રીતે કરાઈ કરીને રાજ બાલકો તેવામાં પોપટ કહે છે
કે હું રાજ તમને કાંઈ ખબરતો છે નહીં ને ઠાસો કરાઈ શીદ કે
રોડો એતો તમારી પાસે આવીને તમને જગાડવા માંડયા, પણ
તમો જગ્યાં નહીં ત્યારે મારું લખીને મળે ત્યારે રાજ પોપટને કહે
જો તે મને કેમ ને માંડ્યો? માટે તને મારી નાખીશ એવું સાં
ભળી પોપટ કહે જો હું રાજ નાહક શીદ મારોડો ને મને છોડો
મુંકો હું મારે મમે ત્યાં જઈશ. એમ કહેવાથી પોપટને રાજએ
છોડો મુંકો તેથી તે ઉડીને જતો રહ્યો પછી ઉદાસ થઈને પો
તાને ઘેર આવીને એકધોડો લેવા શાર ઘોડાજખાં, ગયા તે વેળા
રાણીએ દીઠા એટલે તે કહેવા લાગી કે હું રાજ શાવળીંગાએ ત
મને ગાંડાગુર ખનાવી દીધા છે તે હું જાણું છું પણ વચારતો કે
શ કે મારા જેવી રાણી છતાં તમારે એક વાણીયાની છોડી
કાં થું વધારે દીઠું તે જુત જેવા ખની, ગયાછો ત્યારે રાજ કહેછે

ચોપાઈ—વાહ નારી કેશ નેણ, બમર ફેરી પાંખડી; મુંદર
ચોળ-મજા, આંજી જેની આંખડી. બાલ અંગાઅંગા વેણુ બામે
બહુ ખારીયાં. શાવળીંગા સમરૂપ રસાળના આવે ખીજી નારીયાં.
હું એ શાવળીંગા ખરાબર ખીજી કોઈ દુનીઆમાં નથી ને તું
તો એક એવી દાસી ખરાબરહું એવું સાંભળીને રાણીને રીસ
થડી તે કહે છે કે શાવળીંગા ઉપર આટલો ખો ખોલ છે તે
કેમ પેલા વાણીયાને મેં જાણી દીધી.

ચોપાઈ—ખબર પૂરું મેં જાણી જાતરે તેને રોકાએ

હોડું લઇને શામ; ગપાટો ડોકાળિ; તર્ર કોત્રા હવ્વ નધી કોય,
તો છે વાણીયા, લેઈ, ગયા રૂપાશાશો; તમારી રાણીયાં.

હે રાજા બીકાર છે કે તમારી શાવળીંગા ધણી વહાણી હતી ભમ
છતાં તેને લઈ જવા દીધી માટે તમને નાનમ છે. એવી રીતના રા
ણીના મરમના બાલ સાવળીંગને સંવેતનેનગ્રો કરાધ બડધા. તેથી
રાણીને કહ્યું કે તું થુ કરવા બડબગટ, કરે છે જો તો ખરી એ
ને લાવીને પટગણી કરે તોજ માર નામ સંવેત એટલુજ કહીને
પોતે તેજ વખતે એકસો ધોડાપર રવાર થઇને ચાલી નીકળ્યો તે
દરવાજો આગ્યો એટલે ખારોટ શાવળીંગને વળાવીને પાછો આવતો
હતો તે સાંજો મળ્યો તેને સંવેતે કહ્યું કે શાવળીંગાની સ્ત્રી ખબર
છે ખારોટકરે કે એગ્રે તો તમને મળવાને ધાણીવાર કરી પાણ તમે
આગ્યા નહી ને હવે તો દથગાઉ પોકી હસે એવુ સાંબળીંગને તે
જી ધોડો તાકીદથી ચલાવ્યો. અને પાંચ ગાઉ ગયા એટલે ત્યાં
ગોવાળીયો રાજાને દેખી કહે કે.

દાહરે—સાજ શોનેરી ધોડો જરકરી, ને વળી અલખલારે અ
સ્વાર; ઉઘા રહેરે મારા ઠાકરા તો કહું શાવળીંગના સમાંચાર.

હે રાજા ધોડો ઉઘા રાખી હું તમને શાવળીંગના સમાંચાર કે
હું તે અહી મને ખેસારીને બધું છે ને કીધું છે કે રાજા આવે
તો કહેતો કે શાવળીંગા તમારી વાટ જોઈ હમણેજ મઠ્ઠા કોવું સાં
બળીને રોજ ચાલતો થયો એવામાં રાત પડી તેથી રક્ષાંત્રી એ
કેવળમાં જઈને ધોડો બાંધી ન જુપ્યો તરજો સુષરહદર હવે
શાવળીંગાની ખાશેથી માળખુ જઈને શાવળીંગા એકસી સેરી છે એ
વામાં શેક દુકાનેથી આવ્યાને કહે છે કે આસો રંગમહેલમાં સુષ
રહીએ શાવળીંગા કહે દાસ ખારે નીમ છે મેં પીઅરથી આવ્યા
જેતા માની છે કે એમજુલજ સાસરે બહોવળીંગા સામ દીવ
દાહ એકંત સુષ રહીએ એવું સાંબળીંગને એકલે પુકારે થ

(૧૧૧)

યા કે મારી સ્ત્રી મહા ચતુર છે એમ વીચારીને પોતે તો ઓર-
ડના બહાર છુટા હોલમાં બોંબ સુતી છે એવામાં મથરતે શાવ-
ર્જીના બિદાસ થઈ કહે છે.

આપાઈ—બીચારે કહેલ આકાશ, તોરણ જીને જળહળે, પર
શે રૂતુએ મેલ નહી જળ અળજળે રાત અધારી ગોર; નથી કો
ધં જોડીયા, કંઈ તમારે કાજ; તણ્ણુ ઢોલીયાં.

એવી રીતે શેચ કરતાં સવાર થયું એટલે શાવર્જીનાની દાશી
અને શામના ર જાગી કુંવરીની દાશી બંનેને દોસ્તી હતી સ્ત્રી
તે રોજ નદીએ નહાતા જાય છે હવે એ દીવસે તે નાહવા ગઈ
છે. આછીમાં સંદેવત પક્ષ તેજ નદી કિપર આવી પાણી પીત
ગઈ પણ પોતાની પાશે વાશણ નક્ક અને એવેથી પીએ તો હા
થેળીમાં લખેલા ધાત ચોગાઈ જાય માટે જનવરની પેઠે મોહોડ
થી પાણી પીધું તે જોઈને શાવર્જીનાની દાશી કંકાવતી કુંવરીની
દાશીને કહે ને હે મહેન આ કોક મોહોડ પાણી પીએ છે તે
ગ્રાંડા નેવો હથે કે શું? તે સાંભળીને કુંવરીની દાશી દાશીઆર
છે તે કહે ને એ કોઈ કામી પડે છે એના હાથે ધાવ લખેલા
છે અને કોઈ મોહોડો આણ્ય છે નેવો તેવો નથી એમ કહેને
બંને જણીએ ધર બાણી ચાલીને કુંવરીની દાશી તો ઘેર જઈ
ને બાઈને કહ્યું કે તમે કોઈજાવર વરવા ધારે છો. મોટે મનખોશ
કુળ કરવો હોય તો તમરા લાયક વર નહી કીનારે આપો છો
વે શાવર્જીનાની દાશીએ પણ અપી સાત શવર્જીનાને કહી તે સાં
ભળીને શાવર્જીના વીચાર કરવા બોળી કે નકી સંદેવત કુંવર
આવ્યા હશે મોટે આજણ આવે તો અખર કશું એવો વીચાર
કરે છે અને કમકાવતી તે પોતાની દાશીને તથા દેડકીક મળાવે
ને બંધને તે નદી કિપર થઈ ત્યાં સંદેવતને આનાવવાને બાંધે

ખરાં કરે છે પણ સદેવંત તેના ઉપર કાંઈ લ્યાન રાખતો નથી
તો પણ કનકાવલીએ બોલાવવા સાડ પોતાનો જાતોનો દાર તો
ડાંતે માતી લખને કાગડા ઉરાડવા લાગીને ચીરમાં કાંકરાં બરી
ને પછાડે છે વળી નખ વતે ટીપે ટીપે ધડા બરવા લાગી પણ
સદેવંત તેના સાચુ જ્ઞેતો નથી ત્યારે કનકાવલી બોલી.

દાહરો—નખવતે ધડો મેં બરધાને, વળી માતીએ ઉરાડા જ્ઞેને
કાગ; કાંકરે ચીર કુટી કુટીયુંને વળી તોયે નબોલે ડગ.

અ રીતનું તેનું બોલવું સાંભળીને કુવરે વિચારવું કે મને ડગ કહ્યો
માટે હું ઉત્તર આપુ,

દાહરો—નથીરે શહેર મોંઘી માહરૂંને, કાંઈ નથીરે બેલ્યનો લા
ગ, એવી વીમાસણ નાકરૂંતો, કદી નામે વિજેગરા તાગ.

હે જો હમણાં મારે બોલવાનો ભાગ નથી ને અહીં માડ શહે
ર નથી ને વળી કાલવા જાહેતો માગ વિજેગનો તાગ કદી
ના આવે એ રીતનું સદેવંતનું બોલવું સાંભળીને કનકાવલી મો
હીત થઈને ખુબ કાંભાતુર થઈ તે વખતે નીમ લીધેલોકે વડેતો
આને ખીલ બામને બાપ સદેવંત કહેને હેલિ એ વાત કરીશ
નહી કેમકે તું રાજાની કુવરીછે તે તને કાંઈ નહી કહે પણ મા
રૂંતો માથું જાય. એવું સદેવંતું વચન સાંભળીને કનકાવલી કહે
તમારા સામી ગાંધ આંખ જોયો કરેતો તેની આંખ ફેડાવું ને
તમે મરોતો હું પણ જ્ઞેડે મરૂં તેવારે કુવર કહેછે તું કાણુનેહું
કાણુ ને તારી સાથે મારે કાંઈ કામનથી તારે કનકાવલી કહે રા
જા મારા જેવી નહી મને માટે હાથમાં આવેલો હીરો બોસો ન
હી એવું સાંભળી સદેવંત કહેછે તારા નવીતો મારે ધર હુંડીઓએ
એવી રીતે રાજા કહેછે પણ કનકાવલી ધારેછેકે એતા મમે તેમ
દોષણુ મારેતો સાડે બમાડવું જોઈએ એમ ધારીને કહેછે.

(૧૧૩)

દાદરો-હું છું તમારી નારીયાને, તમે પ્રીતમ મારા સુખણ, વ
રવુંતો તમને વરવું નેકર મુકીશ મારા પ્રાણ.

હે રાજા તમારી જિંદગી મુકું આટે તમે વરસોતો ઠીક છે,
નકર હું મરીશ એ રીતે કહીને કનકાવતી પોતે પોતાના મહેલ
માં ગઈ હવે શાવળીંગા માલસુની વાટ જુએ છે એવામાં માલસુ
આવી તેને શાવળીંગા કહેને મારા પ્રાણ પ્રીય સદેવતં રાજા ન
દી જીવર આવ્યા છે આટલે મનની પાસે ઘોડો છે તે તારે ઘેર જીતારને
પછી આવતો વેશ લેવરાવી મહારા માહેલે માલસુને જ્યારે હું
તેમને જોઈશ ત્યારે અન પાણી લેશ ત્યારે માલસુ પણ વખ
ત જોઈને બોલી વાતનો ખરી પણ મને ખરચી પાણી તે સાંભ
ળી શાવળીંગાએ શકની પેટીમાંથી પચાસ માદરો કહાડીને આ
વી તે લેઈ મુકી યમને માલસુ કનકાવતીને મહેલે કુલ આપવા
મહા તેને કનકાવતી કહેને મારા લાયક નેવો જોઈએ તેવો વર ન
દીને કીતારે આવ્યા છે તેને તેડી લાવીને મારી સાથે પરણાવીશ, તો
તારો મુખ નહીં મુકું એમ કહી એક હજાર રૂપિયાનો દાગીનો મા
લસુને આપીઆ તે લેઈ કહેકે બાઈ કાંઈ પ્રીતર રાખશે નહીં આ
જ હું તેમ કામ કરવાની છું એમ કહી માલસુ ઘેર આવી તેના પ
ણી કહે રાંડ આટલી બધી વાર કેમ થઈ તે વારે માલસુ પેસા આ
વેન દેખાડ્યો એટલે માળી બાઈતો રાજા થઈ કહેને હવે હું તને
કદી કાંઈ નહીં કહું ને હવે તારી નજરમાં આવેલો કોઈ હઠ્યા
નો કુરો અને ખીસાનો તર હોય તેની દોસ્તી કરીને આવ
હુ ઘેર તેડી લાવને પછી તેને આઈને આપુ કરીશું માળીની એ
વી કેશર મળી તેથી માલસુ તે તેજ વખત બેઠું જોઈને નદી ઉપર
આવીને સદેવતને જોઈ નખરાં કરવા ભાગી સદેવત વીચારે છે
આ બધું મામ આવું છેકે શું પણ નેના સાર આવશે આ

(૧૧૪)

છીયાં આઘ્યા છીએ તેનો મેળાપ કેમ થાય. જો ધો ડો ના હો તો હું એકલો ગામમાં ગયે ત્યાં ફરીને ખામર કહાડત એવી રીત નો વીચાર કરેછે એટલાં માલણ પાસે આવીને પુછેછે.

દોહરો—કીયારે દેશલા તમે રાજવીને, વળી કિયારે તમારા ગામ શારે કારણ તમે આવીયારે, વળી શુંછે તમારે કામ.

હે મહારાજ તમે ક્યા દેશના રાજા છો ને આછીયાં શાકામે આવવું પડ્યુંછે? માલણ ના વચન સાંભળી સદેવ ત કહેછે.

દોહરો—તયારે અમે રાજવીને; વળી છો અમારે ગામ; આઘ્યા છીએ પરદેશમારે, ભુરી ચાકર રહ્યાંજુરે કામ.

હે શ્રી અમે રાજા નથી પણ પરદેશમાં ચાકરી કરવા આઘ્યા છીએ તે સાંભળી માલણ કહેછે.

દોહરો—ચાકર જોમ નથી સહીખાને, વળી શો શો નોકર ત મારૂં છે; આઘ્યા છો કુળવતીને કારણેને, વળી અગત્ય વચનશું કહે.

હે મહારાજ તમે ચાકર જોમ નથી ને તમે ને કરજો આઘ્યા છો તે હું બાણધું આવા ગાલણના વચન રાંબળી સદેવ ને આ તરી થઈકે નકક એણે માકલેલી પણ એનું નામ એની પાસે દેવ રવું પેરેલું કહીશ તે પછીએ નહી હોયત્યારે ફળેલી યશ માટે તેનેજ પુછું એમ કહી કહેછે.

દોહરો—કોણ નગરમાં રાજા રાજ કરે, અને કોની કોની દવા પડે; તારા શેરમાં સુખીયાં કોણકોણ છે તેવાત મુજ આગળકહે.

હે શ્રી આ નગરમાં કોણ રાજા રાજ્ય કરેછે ને કોની દવાઈ આ કરેછે તારા શેરમાં સુખીયાં દુખીયાં કોણછે તે મને કહે. માલણ સદેવતનું કહેવું સાંભળીને કહેછે.

સેહજે—રાજા વીરમદ નાજ કરે પુત્રુગાજની દવાઈ કરે; એક દુખીય રી-રખાણની તાર, તેના તમે સાગેએ અણસાર.

હે મહારાજા આ ગામમાં વીરમદ રાજા રાજ્ય કરે છે ને પૃથુરા
જની દવાઈ કરે છે દુખીયારામાં એક રૂપાડા શેઠની સ્ત્રી શાવળી
ગા છે ને તેના તન્ન પરમ પ્રયત્ન. આવા માલણના વચન સાંભળી
સદેવંત હસી પડ્યો ને કહે છે હવે તું મને તારે ઘેર લેઈ જાવ પ્રથ
મ તો મારા મનમાં એવું આલ્યુ હતું કે હમણાં એક આવીતી તે
વીજ તું હમણે પણ હવેથી તને મારી ખેત ગણીસ.

સોહલો—તું ને આવી નથી મારી બિલેન ગણું, ને તારા સંસ
કીયમાં વડાઈ કરે નવું પહેરાવુ દક્ષણનું ચીર; કરી લે
મને વાલેશરી વીર.

માલણ સદેવંતને કહે છે મારે તો ચીર નેઈતું નથી પણ
એક વચન આપે ત્યારે સદેવંતે વચન આપ્યું માલણ કહે છે
કે હમણાં સ્ત્રી આવી હતી તેને તમારે પરણી પડશે. સદેવંત
કહે એ વાત કરવી નહી. માલણ કહે ત્યારે તમે સાચા મેલા નથી.
સદેવંત કહે એક વખત મને શાવળીગા મને તે પછી એને ખર
ણીશ માલણ કહે તમે મને ત્યારે પરણને પણ એને પરણશો
તો તમારું કામ થઈ કેમકે એ રાજાની કુંવરી છે ને તમે તેના
આપે જશો તોજ શાવળીગા મળશે નહીતો મહારાજાને તમા
રી ને શાવળીગાની વચે કરશે પછી માલણ સદેવંતને લેઈ

અગાડી ને રાજા પ્રજાડી એવી રીતે ઘેર આપે છે ત્યારે
પાળતા લોકે સદેવંતને પુછે છે કે ભાઈ તમે કોણ છો ત્યારે સ
સદેવંત તેમને જતાખ દે છે.

સોહલો—અમે જાતના સોદાગર છીએ, આ બાઈના પીપરમાં
રહીએ; મારે એને ફળ આપવાનું છે, ને તે માટે મને બાઈ બાઈ કહે
સદેવંત આવી રીતે તે લોકોને જતાખ આપતો માલણની આ
છળ પાછળ તેને ઘેર ગયો; માલણ નાહવા સાડે, બીજું પાણી

(૧૧૯)

કરી નવરાળ્યે ને રસોડતપ્પાર કસવી કહ્યું કે મહારાજ જમવાચાલો
ત્યારે સદેવંત કહે કે હું તો તેને નજરે નોંધ્યો. રે અનપાણી લે
ઈય નહીતો સેનાર નહી. માલણ કહે કે મહારાજ તમે જમો તો અ
રા એને તો જોગી યશો ત્યારે દેખશો, પછી સદેવંત હે જોગી
વધ એને જોઈ આવું પછી જમીશ માલણ કહે એમ કરે પછી
સદેવંત પેતાના ચરીર ઉપર બે ત ચડાવી દીધી ને માયાના
વાળ છુટા મુકી હાથમાં જોળીઝડો લેઈ પોતે અદ્ભુત બની તપ્પાર
રે યશ પછી માલણ કહે છે કે તમે તેના મહેલ આગળ બે શીક
રથી જાલે કોઈ તમને રોકશે નહી કેમકે તમારે સાર તો એ જ
દાવરેત આપવાનું માંડી બેઠી છે માલણનું વચન સાંભળી પેતે
સેહેર બહી ચાલ્યા,

ચોપાઈ—છુટું કેસે મેઈ, નગરમાં ચાલીયા, બહુત ગોળા હાથ
બાળે નાથે ઝાલીયા, અઝતવાળા અતીત, નમરમાં ચાલીયા, સા
રા શેહેરમાં લોક, ચાકરે ચડાવીયા.

જ્યારે સદેવંત આવા ડોળથી શાવળીંગા ના મહેલ આવજ
એનેરીયા ચોકમાં જઈ અલેખ જગાવયો અને સદેવંતનો અવા
જ સાંભળી શાવળીંગા વીચર કરે છે.

ચોપાઈ—એતો મારો શ્યામ તેતો નીંસચે કરી જાણીએ,
આવાને કરીએ એકાંત, સાકરે તો વેચીએ.

જ્યાં શાવળીંગા જરૂએ આવી જુએ છે તો સદેવંત દોઢા, પ
છી ખુશી થઈ રાજ્યને કહે છે.

દોહરો પગરે પ્રમાણિ પેહરી ચાખીએ, રાજ છુટારે મેળા
જોને કેશ; મુણમુણ રાય સદેવંતારે, તેતો બસો બજાવો વેશ.

હે મહારાજ તમે મારા કણા પ્રમાણિ બેરાબર જોશોને. વેશ
બજાવો છે પછી સદેવંત શાવળીંગાને શણગાર સજેલા
જોઈ કહે છે.

(૧૧૭)

દોહરો--ભારે રૂપ જોને આગળીરે, તારા તનમંરે નથી ટેડ;
મુખ મુખ રાણી શાવળીંભારે, તેં તો બધો બગાડ્યો મારો બેખ
ચોપાઈ--સભ્યા છે શાળ શણગાર, વળી પાડ્યાં છે પટ્ટીયાં;
જોયાં પ્રીતોના પરિયાણ, છુટી હોય લટ્ટીયાં,

હે સ્ત્રી તું તો મારા બેખને એખ લગાડી, કેમકે જો મં
જોગ નો વેશ લીધો તો તારે મારી માફક દીલગીરીમાં રહેવું જો
ઈવું હતું પણ તેં તો શણગાર સજીને વળી પટ્ટીયાં પાડ્યાં છે
માટે જો સાચી પ્રીત હોય તો છુટાં રાખવા જોઈએ. આવા સ
રેવંતના વચન સાંભળીને શાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ--સભ્યા છે મં સાક લાજને કાજ, પાડ્યાં છે પટ્ટીયાં;
હાથમાં માત્રી છે હાથ, છુટાં છે લક્ષ્મીયાં.

હે મહારાજ મં તો ઉપરથી લોકોને દેખાડવા સાફ શણગાર
સભ્યા છે ને પટ્ટીયાં પાડ્યાં છે પણ મારા હૃદયમાં તો છુટ
લાંજ છે એવી વાત કહે છે એટલામાં એની નણું લીલાવતી
આવીને કહેકે કે જમવાની વખત થઈ છે ને તમે કેમ મેચી રહ્યા
છો. શાવળીંગા લીલાવતીને જોઈ મનમાં (વળી આ પાપ ક્યાં
થી આવ્યું) હવે રાજ સાથે વાત થશે નહીં ને વરસાદ આવવા
માંડ્યો માટે તેને લોટ આવવાનું બાનું કરી હો જઈ વાત કે
રી આવું એવું ધારી નણુંદને કહે છે.

સોહસો--મહુદો વરસે કળી ધાર, બજો જોગી હોય છે દ્વા
ર, બાજો જોગી બહારૂંમીલ, ને કહેા તો બા અમ્મ ભીક્ષા દન્ને
હે બાઈ આ જોગી બહાર પહાવે છે તેને કહેા તો ભીક્ષા
આપી આવું, લીલાવતી જોગીનું નામ સાંભળી મરજી જીવે છે
તો ડોઈ મહારાજની રાજ્યઅથ જોયો દીડો.

કૃતીત--વારેજી જોતમા મંફ છુપે નહી, રવી છુપે નહી આરજી

(૧૧૮)

છાયા; રાડ. પ્રેરે રજપુત છુપે નહી, દાતા છુપે નહી. ધેર મ
ગત આત્યા; ચંચલ નારીકો નેન છુપે નહી, પ્રીત છુપે છી પી
ફેખાયા; કવીંગ કહે સુણુ ય હાઝખર, કરમ છુપે નભપુત લગાયા
પછી લીલાવંતીએ મનમાં યોગજ્યો કે મને એના પીપરમાં
ધકા મારી હતા એવા છે એવું ધારી રેશ કરી શવ
ળીગાને કહે છે.

સોહસા--ખાજો નથી એછે ખાવનવીર, ને જિતારે વહુ એ ત
મારા ચીર; જ્નેને બન્યા છે દીલે લાંઠ; ને એવા તો લગોડ
દરે સોને સાઠ

હું બાબી તને તો જાણતાં હશે કે રોક જોગી છે પણ એતો
કોઈ કંઈ છે. શાવળીંગા કહે આપણે થું ગમે તે હોય આપણે
તો તેને અભ્યાગત જાણીને આપણું છે આપણું સાંભળી લીલાવ
તાને રીશ અંદીને રિપ ઇને ભાલવીને કહ્યું કે આ જોગીને મારી
કહારો ને હવેથી કોઈ પણ બીખારીને અંદર આવવા દેશો ન
હી. પછી શીખાઈએ સદેવ તને ધકા મારીને કહાડ્યો. હવે સદેવ
ત શાવળીંગાના ઉપર કરોધ કરીને કહે છે કે રાડ મને ધકા મ
સયા. પછી માલખની પાશે જઈ બંધી હકીકત કહી માલખ કે
હું કે બાઈ તું જમીલ ને હું એની પાશે જઈ તને કાલે મને
અંધા બદોખરત કરી આપીશ, પછી સદેવે આપણે હવે માલખ
કુત લેઈ શાવળીંગાના મેહેલે ગઈ. શાવળીંગાએ માલખને જ્નેન
તેના આંખામાં માથું મુકી મુશકે રાવાંભેરી. અને કહ્યું કે મા
રી નહીં એને કાહારી મુકવ્યા અને શીખેને કુકમ કરદો કે
હવેથી કોઈ બીખારીને પેસવા દેવા નહી માંખણ કહે તું ચીદને
આના કરે છે એવાતો સો બીખાય કરી તારા માહેલે માંકલયા
શાવળીંગા કહે એ વંત ખરી પણ મે જ્નેને સાંત દીવસને વા
વેલે કરદો હતા તે સાત દીવસ આજ મુશ થયે માટે કેમ કરવું

(૧૧૬)

હવેના કાંઈ જોવાયે આજ નહીતો મરવું પડશે તે સાંભળી માલમ
કહે તું મ્મિમ કરજે કે શેઠ તારી પાસે આવે તે વારે કહેજે કે મ
સાત દીવસનો નીચમ લીધો હતો પણ હવે મારી આટલો હુશ
પુરી કરી કે આપણે આગમાં ઉત્તણી જઈએ ત્યાં સોટકાંઆજી ૨
મી જમીને ઘેર આ ય પછી તમ કહેશે તેમ કરીશું. પછી શે
ઠને કેફ અવરાવીને આગમાં સુનો મુકીને હું અને સદેવંત આ-
ગની પાછળ બેશીશું તે પછી તું મારી પાસે આવજો એટલે સ
રવે ઉપાય કરીશું. હવે માલખના કહ્યા પ્રમાણે શાવળીંગાએ શેઠ
ને કહ્યું પછી શેઠ પણ ગ્રાહને લીધે હા કીધી, બીજો દીવસે શેઠ,
એક બે આકર અને શાવળીંગાને સાથે લેઈને આગમાં ગયાં છે
હવે રથાળીંગા રસેઈ કરે છે ને શેઠ તથા શાવળીંગા આજ એલે
છે તેમાં શાવળીંગા દોહરા બોલતી જાય છે ને સદેવંત આગની
પાછળ બેઠો છે તે સાંભળે છે.

દોહરા—સાવધાન થઈ સાંભળે ને, બેઠાબેઠા બહાર; તમ કારણ
એ આદર ને, પડ પાસા પોઆર.

ચોપાઈ—સાંભળ મારૂ વેણ, તું મનમાં સાચું ધાર. જેમ બ
ને તેમ જલવી કરે ને; પડ પાસા પોઆર.

તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

દોહરા—હવે ઉતાવળ મન કરે, ને ગ્રામી નથી કાંઈ વાર; દહ
વળેગે મજો થશે, ને પડ પાસા પોઆર.

તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરા—દેહ દહું દોનું ને; દરથન દરવારે જાય; દરથન તો પ
રસત નહી ને, પડ પાસા પોઆર.

દોહરા—હંથ ગમે સોવર લીધે, ને વળી અમરીત લીધું સાર,
દહું પણ આજીવું નહી ને પડ પાસા પોઆર.

(૧૨૦)

એવી રીતનું બનેનું સામસામ્ય બોલવું સાંભળીને શ્રી કહે છે એ કાલુ બોલે છે ? એટલે શાવળીંગા કહે છે કે આ બામને હવે છે તે અદૃષ્ટ થઈને બોલે છે. પણ તે આપણને વીધન ક-રશે પણ તમે કાંઈ ડરશો નહીં હોયો આ ગોળી મારી પાસે છે તે આમો એટલે કાંઈ ખીક લાગશે નહીં, આ ગોળી મારા બામ ને ધેરથી એક વીધાના બળવાન પાસેથી મંત્રાવીને બાજીશું તે આજ તો કોઈ જુન પત્નીતથી ખાલે નહીં એમ કહીને માલજીની આપેલી ટૂંકની ગોળી આપી તે ક્રોડે આપી એટલે થોડીવારમાં બોલાન થઈને ઉઘવા લાગ્યો. પછી શાવળીંગા દીશાએ જવાનું બા-નું કરીને સદેવંત પાસે ગઈ ને શ્રી તો પડી રહ્યો. પછી સદે-વંતને શાવળીંગા બેને માલજી તે રાજની કુંવરી કનકાવતી પા-સે તેડી ગઈ રાજને આવતા જોઈને શાવળીંગાને અને રાજને પલંગ ઉપર બેસાડ્યાં પછી ત્રણજણ વાતો કરવા લાગ્યાં. હવે સ-દેવંતની કુંચીયારી જોવાને કનકાવતી સમથાઓ પુછે છે.

દોહરો—સોંધામાં સોંધુ કમ્પને રાજ વહાલામાં હોય; દમ્પ તામ દેખતા કીચને, રાજ અંધામાં અંધ જોને કામ. વ્રધમાં શુ હ સવાપણને, વાજ કીયા ગાયનમાં ગુણ; અતી સુખ શેમાં રહુને વળી સુખે સુવેરે નહીં કુલુ.

તે સાંભળી સદેવંત કનકાવતીને ઉતર આપે ને.

દોહરો—રાજ કહે રાણી રાણી સાંભળોને, વળી પુછો તમેરે ખાર; અકલ તપારે કાંઈ એવડોરે રાણી રાખજે મારે તમે બાર સે પુ ને મહત મજેને, વળી જીવથી વહાલું નહીં કીય; સાંતી આં-સ દેખતાને, વળી અસાની અંધજ હોય, હસવી વરધની વરણી મીને ને વળી ગુણ હરી ગાયન માંલ; સુખ અતી સતોષમાં ને, વળી ફરજીથી સુખે કે સુવાય.

હે રાણી તમે પુછ્યું તેનો આ જવાબ તે સાંભળી કનકાવતી ફરી પુછે છે ને સંદેવંત તેનો ઉત્તર આપે છે.

દોહરો—આય વીહાણી ગાંદરેમે, રાજા વાછડું વાડારે માંય; દોના રી જુલે પારછેને, તેમાં છારડાં લખરમાંય. (સંદેવંત)—શુરો ૨-
 છસ આમે ચડેને, વળી શસ્ત્ર તે બાંધે સાર; બંદુક ગોળી જામ ગીરીરે, રાણી પુછવાનો તેતો પાર. (કનકાવતી)—પડીપડી પછા બાગી નહીંને વળી કડકા થયા મે ચાર; વગર પાંખે ઉડી ગઈ ને રાજા સેના કશેમે વીચાર. (સંદેવંત)—બાગી પુરૂષને બાવતી ને, જુડી જમત વાંચામ જોઈ; સુર્ખ પધ્ધી ચંદ્ર ભાગવેર, રાણી રાત કહી તથિ તેહ. (કનકાવતી)—જાંઠે બજેટણ શીત હરણ રાજા નહીર બંકાવતી રાજ; છસ કાસણ ફરેવ હણમાને, તમે મુલ વી મંગાવો મારા નાથ. (સંદેવંત)—સઉથી સરસ વખાણાય છે, રાણી મલકાવરી બહીર; રાણી પુછો પ્રેમથીરે, એતા કામની આપણું ચીર. (કનકાવતી)—અગ કાણુને દાંત બિજાયા, ને વળી ચાલે ધીમર ચાલ; સાસુ વહુને દીકરીરે, એમાં ત્રણેનો એક બર ધાર. (સંદેવંત)—સોખ સજો કામગીને, તેમાં રૂડેર એ શણગાર-
 ગજદંત ચુકો ઘોષતોરે, તે કામની કરે શોભે સાર. (કનકાવતી)—શો ખારી જોવડું સૌરંમડું, તજમે ત્રીજો ભાગ; એ સારંગડે બે રત ન જડમાં એક ધરતી ને ખીજી આખ. (સંદેવંત)—આંખની કંઠી- (કનકાવતી કહે છે) નગરમાં તાગી ફરે, વનમાં પેહેરે ચી-
 ર; તે તમે બાવજો. મળી સગી તથિ દેના વીર. (સંદેવંત)—સોપારી.

હે રાણી પુછવાની ઈચ્છા હોયતો પુછો કનકાવતી રાજાનું વ-
 ચન સાંભળી ખુશી થઈ અને વહાણાનું પહેર થયું એટલે પો-
 તાના પીતાની પાસે જઈ કહે છે કે હે પીતા જો હું જળદેવતીને
 ઈચ્છા વરવાને રાજ ગાગર બેડીયા પુજતી હતી તેથી મને મારી

(૧૨૨)

મરજી પ્રમાણે વરે મળ્યોછે. વીરમદે રાજા કહેછે કે કોણુછે? કનં
કાવતી કહે રાજા થાળીવાનનો કુંવર સરેવંત આપણા નગરમાં
આવ્યોછે રાજા કહે અહીંયાં તેનું એકલો આવવાનું થું કારણુછે?
તેના શહેરમાં નગર શેઠની કુંવરી શાવળીંગા કરીને આપણા મા
મના રૂપાશા શેઠ પરણીને લાયા કહેછે પણ તે પરણી નથી કે
મહે તે કુંવારી હતી તે વખતથી સદેવંતને વરી ચુકી હતી તેથી
કપડીથી એક દાશી સાથે પરણાવ્યો હતો પણ ત્યારે પછી સદેવંત
ને ને તેને મેળાપ થયો નહી તેથી તેને રૂપાશા અંહી લાવ્યા હતા
પણ હાલમાં તે સદેવંત પાસે આવીછે ને આપણા મંત્રમાં તેમ
ને મં બેસારવાછે માટે અને પણ તેમની સાથે પરણાવેા કું પણ
મનની સાથે સદેવંતને વરી ચુકીછું પછી રાજાએ તે વાત જાણ
કરી પણ સાવળીંગા પરણી નથી તે વાતની ખાતરી કરવાને રૂમા
શા શેઠને જોલાવીને પુછ્યું ત્યારેતો કહેજે કું પરણીછું શાવળીંગા
કહે દાશીને નાં પરણી હોયતો દેવજી સોરને જોલાવ્યો ને મુઝા તે
ખસુ કહેશે પછી રાજાએ શેઠને કહ્યું કે કેમ કરવુંછે શેઠે વિચાર્યું
કે નેનું દાસ મારા ઉપર ખીનકુત્ર નથી તેમ છતાં ધેર આ
વવાની નથી ને જખર જરૂરીથી તેડી જઈશ્યો આખર માતની
નીયાનીછે જોને એકવારતો કેદ ખવરાવીને ગઈતે ખીજે ફહાડે
માલુમ પડી માટે જવાદે વળી ખીજી ખરણીયું એમ છારી શેઠ
કહે એની ખુશીમાં આવે તેમ કરે તેમાં મારી કાંઈ અડચણ ન
થી એમ કહેવાથી રાજાએ જાણ્યું કે આ કુંવારીજી પછી રાજા
એ પોતાની કનકાવતી કુંવરીને તથા શાવળીંગા બંનેને મોટા એ
છવ કરીને પરણાવી. પછી રાજાએ એક મહેલ તેમને રહેવા સા
રે જુદા આગ્રા તે માંહે બંને સ્ત્રીઓની સાથે સદેવંત ખુબ રં
ગમોગ કરતાં કેટલાએક દીવસ થયા પછી શાવળીંગા કહે હે રવા

(૧૨૩)

મી આપણે હવેના આપણા સેહેરમાં જઈએ તો ઠીક એવું કાં
બળી સદેવંત રાજા વીરમહેની પાસે રજા માગી કે હવે અમને
અમારે દેશ વીદાય કરો. પછી રાજાએ તેમને ઘોડા, હાથી ગાડી
આ વીગેરે કેટલુએક ધન આપીને વીદાય કર્યાં તે વખતે જાન્ય
ક બાટ વીગેરે લોકો દાન લેવાને સદેવંતની પાસે આવ્યાછે તે
તરેહ તરેહના સાધવા તથા છપા અને નકત્ત બોલીને સદેવંતને
પ્રીતી કરેછે તે નીચે મુજબ:—

કુંડળીઆ.

કહે દીનદરવેશ, હુકમ ખીન પાંદ ન અભંદા.
કરણહાર કીરતાર, તુંહીં કયા કરેહી બંદા.
બંદા બાજુ જુઠહે, મત સરચી કરમાન
કહાં ખીરખલ મંગહે, કહાં અકખરખાન,
કહાં અકખરખાન, બહુકી રહે બલાધ;
રૂતે સંગત દે, કદી ઉઠ ચલના બાધ.
બંદા બહોત ન દુહીએ, ખુદા ખમેગા નહી;
જોર જુલમ ન કીજીએ, મરત લોકકે માંહી.
મરત લોકકે માંહી, તુજરખા તુરત ખતાવે;
જો નરે કરે શુમાન, તેહી નરે ખતા ખાય.
કહે દીનદરવેશ, સમજલે ગારુલ ગંદા;
ખુદા ખમેગા નહી બહોત મત દુહીએ બંદા.
કમજુગ અધે રાજપત્ર, આગે અધારે પેર;
ચોર કરે કોટવાલકુ, બિલટા દડે ચોર.
ઉભટા દડે ચોર, જોર કોટવાલ ન ચાલે;
શાખા જુર વજુર લાંચ લેખ અન્યા બોલે.
કહે દીનદરવેશ, પરમકો રહેન પુષ્પો,

(૧૨૪)

મરીન મારણી જાય, રાજ્ય કલજીગકો આઘો.
 પવધકે શેરેમે, પાતરે કરી કુકાન;
 તેમ જલાયા ગાંઠકા, કજી ન પામી માન.
 પાતર દીલમે ખુન ફોઈ,
 એ બડવેકે શેરેમાં, નીરત અપની ઝાઈ.
 કહે દીનદરવેશ, બિન બવધયાકા;
 તું ના સમજી નાર શેરેરહે પવધયાકા.
 હોહરો.

પુરુષ—સુખ કારણ સાયર તજે, અમર બંબકો હેત;
 લટકત પલુ પહેંચત નહી, પમક પમકે જીવ લેત.
 સ્ત્રી—રહે રહે મે તી છીપકે, તું ક્યું ડરતા છીર;
 જીસકે દરપત જો રખે, જીસકે સાતસા મનકા તીર.
 દાથીને—ને કહેછે દહીસર તેરે શીર ખશું, રણ કહાઈન શુંર;
 તીન લો યાપન કરે, તું ક્યું ડરત પુર.
 જવાન—દીશર તો સરયણ બયા, દંત બાજ કીચો સુડા
 ગજ ચાલ લે ગઈ પદમણી, શીરપર ડારત ધુર.
 દુર પટકું મેરી આંખકું, કરમ કચ હો જીવ,
 કયા કરે વેરી નેશુંકું, મન પહેલા મીલ જાય.
 નેણ તું દીશ પાપીઆ, યાપ રૂદાકો વાસ;
 જેતી દેખત સખીયાં, તેશું બાંધત આશ.
 નેણ પદારથ નેણરસ, નેણેણે મીસંત;
 અજાકી પ્રિતી, પહેલાં નેણ કરંત.
 નેણ મારે તો નેહ કરો, નીતિ તારાં નેણ નીવાર;
 મેં હરણ તું પારબી, મને ખોત બાણ, મત માર.
 કવિત—દાજલકી કીર્તી રેખ, દાંતુમે ખીરાંજે મેખ.

(૧૨૫)

દેવરકુ ધાઈએ.

ચલતી મજાની ચાલ, મૃગાનેની ઝાલમલ;

કેસર મુલાલ, કુલ પુનનકું આઈહે

ચંદ્રજળ પેહેરે ચીર, નીલજાતો દીધે નીર;

એચીતો રૂપ, રૂપ રંભાહેલી આઈહે

કેતહે કનકચેન કોઝીલાયે બોસે ચાલ;

હમચે નહી બોસે તોખી રામકીદુવાઈહે.

કચીત—કૃપાત્રકી પ્રિત કેશી, ખાત ખીન એત નેશી;

મહોખત માન દેશી વાંકું ચીન્હ જાણીએ,

મુછ ખીન મરદ કેશી, શુકત ખીન નાર નેશી,

ફાજ ખીન તોપ કેશી, હોદાખીન હુસન નેશી;

સલતખીન દાન દેવે, વાકુ દેવ કરી માનીએ.

કેતહેકીરદીન માનસમે તોલએકબેઠામાં પીજાણીએ.

પદ્ધતિજ્ઞ-સવધય.

કેશ દીયે ચીર ચીખકે કારણ, નેણ દીએ જુગ કેખનકું;

કાન દીયે કુછ ખાત સુનાવત, નાક દીયા કુછ ખાસનકું.

હાથ દીયે કુછ દાનકે કારણ, પાંચ દીયે પંથ ચાલનકું;

કચી ગંગ કહે સુણ શાહ અકબર, પેટ દીયા પત ખેવનકું; ૧.

બુખ કુલીન કરે અકુલી નર, બુખ ધરો ધર ભીખ મંગાવે;

નીચકી ચાકરી બુખ કરાવે, નીરમલ, વંશકુ મેલ લગાવે;

બુખ જમાવે વીરેસ વીપકમાં, દીન દુખી સમજાવે કહાવે;

કચીગંગકહેબુખસમ નહી દુખ, પાપણી બુખ અભડા કરાવે. ૨

જોગીયા ચીંચી કમંદર તાપસ, એહી રંગ રેખ મારે કછોટી

પીર મુદર મુંતાકર જંગમ, ચેખગોહી મગ માટતી ગાટી.

જોગી જાપુ જપે નીરંતર, યકી કીરત હે જગજં મીટી;

(૧૨૬)

સોડોડે ઉસ દાસનીરતર, ગેડીખીના સખીખાતહે ખોડી ૩

હવે ને જનચક તથા બાટ વગેરે ને લોકે, દાન લેવા આવ્યા
હતા તે સોડોએ ઉપર લખેલા દાહરને છપા વગેરે ગાઈ સંભ
ખાવી સદેવંતને ખુશી કરયા તેથી સદેવંતે તેમને રૂપીયા ખુબ વગેરે
દાન આપ્યું પછી પોતાને ઘેર જવાને તેણે રથ ચાલતો કર્યો તે
માં જે સ્ત્રીઓ કનકાવતીને શાવળોગા તથા સદેવંત એ ત્રણ એ
ક રથમાં બેઠા અને ખીજા સ્વારે હાથી તથા ધેડા તથા ગાડી
ઓમાં બેશીને ત્રીજે દીવણ સદેવંત પોતાના બાપના ગામની બા
ગેળે આવીને પોતાના બાપને સરવે હકીકત સાથે ખબર કહાવી,
પછી પોડો ગુસ્સે થઈ વીચાર કર્યો કે મારે એકજ કુંવર છે
માટે તેની મરજી પ્રમાણે ચાલવું. એમ ધારી પોતે સદેવંત સામા
ગયાને પોતાને. મહેલે તેડી લાવીને સદેવંતની માતાએ બે સ્ત્રીઓને
તથા સદેવંતને ફરખ સેર પોંખી લીધાં.

ઓપાઈ-ધીવી વાગ્યા દેબ, શહેર પોતાને આવીશ; આવ્યાં
મહેલની માંહે, માતાડે વધાવિયાં. ગરીબ ગરબાનાં દાણ દુધ સ-
રવેનાં કાપીયાં; સરવે રાણી શીરઝાડ; શાવળોગા પાણિયર થાપીયાં
ચડચડ થડકે દાણ; કવિન્ધર કહી ગયા; શાખાંધી શાલીવાન, નામ
તે અમર રહીગયાં.

દાહર.

અજ જન્નની વાત આ, વાંચો સ્નેહ સહીત;
પણ સુનીતિને વધ રહે તે પુરો ખંડીત.

સમાપ્ત

